

Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju

MISIJA NA KOSOVU

Odeljenje za ljudska prava i vladavina prava

KATALOG PRAVNIH LEKOVA

I.	Uvod	5
1.	Pravo na efikasan pravni lek.....	5
2.	Nezakonito uskracenje pravnog leka	5
3.	Opštevažeci pravni lekovi	6
4.	Organizacija kataloga.....	7
II.	Krivicno pravosude	8
A.	Policijski pritvor.....	8
1.	Nezakoniti pritvor od strane policije	8
2.	Obeštecenje zbog nezakonitog pritvora ili hapšenja, ili pritvora posle koga nije usledila krivicna optužba.....	8
3.	Povreda prava da lice bude brzo obavешteno o razlozima hapšenja na jeziku koji on/ona razume	9
4.	Povreda prava da lice bude brzo izvedeno pred sudiju	9
5.	Povreda prava da se lice brani cutanjem	9
6.	Povreda prava da se licu obezbedi besplatna pomoc prevodioca ako on/ona ne razume/govori jezik organa za sprovođenje zakona.....	9
7.	Povreda prava na pomoc branioca.....	10
8.	Povreda prava da se obavesti porodica ili drugo odgovarajuće lice u vezi hapšenja	10
9.	Povreda prava da se prema pritvorenom licu postupa humano i uz poštovanje njegovog/njenog dostojanstva.....	11
10.	Povreda prava na lekarski pregled i lecenje	11
B.	Pritvor bez sudskog naloga.....	11
1.	Vansudski pritvor od strane KFOR-a	11
2.	Izvršni nalozi SPGS o pritvoru	12
C.	Optužba pre- i posle istrage	12
1.	Nezakoniti pritvor	12
2.	Povreda prava na humane uslove pritvora i slobodu od mucenja u istražnom pritvoru	13
3.	Povreda prava na advokata u istražnoj fazi	13
4.	Povreda prava odbrane da ispita dokaze u istražnoj fazi/prava da se izloži odbrana	14
5.	Pravo da se sudenje održi u okviru razumnog vremena ili da se oslobodi iz pritvora	14
6.	Izolovani pritvor (u samici).....	14
D.	Pretres i ponovni pretres	15
1.	Povreda prava da licu sudi nadležan, nezavisan i nepristrasan tribunal ustanovljen po zakonu	15
2.	Povreda prava na javni pretres	16
3.	Povreda pretpostavke o nevinosti.....	16
4.	Prinuda da svedoci ili prizna krivicu/povreda prava da se brani cutanjem	16
5.	Retroaktivna primena krivicnog zakona i dvostruka osuda za isto delo	17
6.	Povreda prava da se licu sudi bez nepotrebnog odlaganja pretresa ili da bude oslobodeno	17
7.	Povreda prava da se lice samo brani ili uz pomoc branioca	17
8.	Povreda prava da se licu sudi u njegovom prisustvu	18
9.	Povreda prava na besplatnog tumaca ili prevodioca	18
10.	Povreda principa posebnog sistema za maloletnicko pravosude	19
11.	Povreda prava na ulaganje žalbe na presudu	19
III.	Policija UNMIK, KPS, KZK i KFOR. Povreda kodeksa ponašanja ili krivicnog zakona.....	20

A. Policija UNMIK.....	20
1. Policija UNMIK – Povreda kodeksa ponašanja – upravni lek.....	20
2. Policija UNMIK – Povreda kodeksa ponašanja i/ili krivičnog zakona – pravni lek.....	20
B. Kosovska policijska služba.....	21
1. KPS - Povreda kodeksa ponašanja – upravni lek.....	21
2. KPS - Povreda kodeksa ponašanja i/ili krivičnog zakona – pravni lek.....	22
C. Kosovski zaštitni korpus.....	22
1. Kosovski zaštitni korpus (KZK) – povreda kodeksa ponašanja – upravni lek.....	22
2. Kosovski zaštitni korpus – povreda kodeksa ponašanja i/ili krivičnog zakona – pravni lek.....	23
D. KFOR.....	24
1. KFOR – Povreda Vojnog krivičnog zakona relevantne države – i upravni i krivični pravni lek.....	24
2. KFOR – zahtevi za obeštećenjem.....	24
IV. Nediskriminacija.....	27
A. Opšti pravni lek.....	27
B. Pritužbe na diskriminaciju u oblasti zapošljavanja.....	27
C. Pritužbe na diskriminaciju pri zapošljavanju u opštini.....	28
D. Pritužbe na diskriminaciju za korišćenje sopstvenog jezika u pristupu javnim službama.....	29
E. Pritužbe na diskriminaciju u oblasti obrazovanja.....	29
F. Jednak pristup zdravstvenoj nezi.....	31
G. Pritužbe na diskriminaciju u pristupu socijalnoj zaštiti.....	31
V. Žrtve zlocina.....	33
A. Pravni lekovi dostupni oštećenim stranama.....	33
1. Žrtva zlocina/oštećena strana – privatna tužba.....	33
2. Žrtva zlocina/oštećena strana - oštećena ili izgubljena imovina.....	33
3. Bezbednost oštećene strane.....	34
B. Specijalni pravni lekovi dostupni žrtvama trgovine ljudima.....	35
1. Žrtve trgovine ljudima – pomoc.....	35
2. Žrtve trgovine ljudima – repatrijacija.....	36
3. Žrtve trgovine ljudima - zahtevi za povracaj/obeštećenje.....	36
VI. Imovinska pitanja.....	36
A. Opšta imovinska pitanja.....	36
1. Protivpravno lišavanje imovinskih prava.....	36
a) usled protivpravnog okoncanja hipoteke.....	37
2. Protivpravno ometanje imovinskih prava.....	39
a) usled nezakonitog zauzeca/zaposedanja.....	39
b) usled bespravne gradnje (opšti princip).....	40
c) usled protivpravne primene prava korišćenja.....	40
B. Registar/katastar nepokretne imovine.....	39
1. Protivpravno odbijanje da se registruju prava na nepokretnu imovinu, uključujući hipotekarna prava.....	39
2. Protivpravno uskracanje pristupa katastarskim spisima/registru informacija.....	40
3. Pogrešna merenja i klasifikacija zemlje.....	42
4. Štete prouzrokovane geodetskim merenjima.....	43
5. Neodgovarajuća procena novčanih kazni.....	43
6. Neobaveštavanje nosioca imovinskih prava o izmenama u katastarskim spisima koje je preduzela opštinska vlast.....	44
C. Prenos imovine, uključujući eksproprijaciju.....	44
1. Protivpravno lišavanje imovinskih prava usled nezakonitog prenosa nepokretne imovine.....	44
a) Usled nepoštovanja pravila prvog odbijanja nosioca preferencijalnog prava.....	45
2. Protivpravno lišavanje imovinskih prava usled protivpravne odluke o nasledu.....	45
3. Eksproprijacija - protivpravno lišavanje imovinskih prava.....	46
a) Usled neodgovarajućeg "Utvrđenja opšteg interesa".....	46
b) Usled protivpravne "odluke" kojom se dozvoljavaju pripremni radovi.....	46
c) Usled protivpravne "odluke o eksproprijaciji" od strane nadležnog opštinskog organa.....	47
d) Usled neispunjavanja uslova iz "odluke o eksproprijaciji" i/ili same "odluke" kojom se povreduju imovinska prava.....	47

	e) Usled protivpravne primene posebnog postupka u slucaju prirodnih katastrofa i vanrednih okolnosti.....	48
4.	Eksproprijacija - protivpravno ometanje imovinskih prava	48
	a) Prilikom preduzimanja pripremnih radova (uobicajenih ili u vanrednim okolnostima) .	49
5.	Eksproprijacija - pitanja nadoknade.....	49
	a) Neodgovarajuca ili nesaglasnost u vezi "utvrdenja nadoknade" za ometanje i/ili lišavanje imovinskih prava	49
	b) Neisplata nadoknade kako je dogovoreno u "utvrdenju nadoknade"	50
D.	Izgradnja na zemlji.....	50
1.	Bespravna gradnja od strane fizickog ili pravnog lica koje nije nosilac imovinskih prava (opšti principi).....	50
2.	Protivpravno uskracenje dozvole za gradnju ili legalizaciju izgradnje (opšti principi).....	50
3.	Protivpravna primena sankcija (ukljucujuci uklanjanje ili rušenje) zbog povrede rokova i uslova u dozvoli za gradnju.....	49
4.	Protivpravno utvrdenje opasnosti po zdravlje naroda, aktivnosti koje ugrožavaju bezbednost ili sigurnost i mešaju se sa imovinskim ravima.....	49
E.	Pitanja stambene imovine.....	49
1.	Protivpravno lišavanje stambenih imovinskih prava (ukljucujuci prava korišćenja).....	50
	a) Između 23. marta 1989. i 24. marta 1999.g., usled zakonodavstva koje je diskriminaciono u svojoj primeni ili nameri.....	50
	b) Između 23. marta 1989. i 13. oktobra 1999.g., za one koji su sklopili nezvanicne transakcije za stambenu imovinu na bazi slobodne volje stranaka ali koje su bile nezakonite po postojećem zakonu.....	53
	c) Usled odbijanja tužbe ili zahteva za ponovno razmatranje od strane DIREKCIJA ili HPCC.....	53
	d) Posebno za prava korišćenja društvenog stana od strane pravnog lica koje nije HPCC, ili uz saglasnost DIREKCIJA, odn. nosioca prava korišćenja.....	54
	e) Posebno za prava korišćenja, posle razvoda.....	54
	f) Posebno za prava korišćenja, posle smrti nosioca prava korišćenja	55
	g) Posebno za prava korišćenja, na bazi zakupa društvenog stana	55
	h) Usled odbijanja da se registruje prodaja u posebnoj geografskoj oblasti (PGO).....	56
	kako je određeno u Uredbi UNMIK 2001/17 i sprovedeno od strane opštinskog administratora UN.....	56
	i) Posle 24. marta 1999. (ili 13. oktobra 1999.g. za nezvanicne transakcije), za pritužbe na lišavanje koje ne spadaju u jednu od napred navedenih kategorija	56
2.	Protivpravno ometanje stambenih imovinskih prava (ukljucujuci prava korišćenja).....	56
	a) <u>Prava stecena pre 24. marta 1999.</u> i gde nosilac imovinskog prava sada ne uživa posed imovine a nije se dobrovoljno lišio imovine ili tada stecenih prava [nezakonito zauzece].....	56
	b) <u>Prava stecena posle 24. marta 1999.</u> i gde nosioci imovinskih prava sada ne uživaju posed imovine a nisu se dobrovoljno rešili imovine ili tada stecenih prava.....	57
	takode poznato kao nezakonito zauzece stambene imovine.	
	c) Usled Administrativne odluke Direkcije o upravljanju, iseljavanju, i/ili izdavanju privremenih dozvola za smeštaj.....	57
	d) Usled odluke Komisije u kojoj je nosilac imovinskih prava treca strana	58
	e) Usled šteta prouzrokovanih dok je stan bio pod upravom Direkcije	58
	f) Usled šteta na stambenoj imovini, sporova oko meda, zauzeca, ili drugih srodnih pitanja koja su izvan nadležnosti Direkcije/Komisije.....	58
3.	Protivpravna primena novcanih kazni i sporova u vezi placanja stanarine u društvenim stanovima.....	58
F.	Poslovna/nestambena imovinska pitanja	59
1.	Nezakoniti postupci po tenderu	60
2.	Protivpravno uskracenje dozvole za izgradnju investicionog/poslovnog objekta	60
3.	Protivpravno uskracenje upotrebne dozvole za investicioni objekat.....	59
4.	Protivpravni nalog za obustavljanje izgradnje/korišćenja i za rušenje investicionog objekta	59
5.	Protivpravna primena novcanih kazni	62
G.	Nestambena imovina pod upravom državnih ili društvenih preduzeca.....	62
1.	Protivpravna odluka ili aktivnost Kosovske trust agencije koja krši imovinska ili druga prava	63
2.	Protivpravno lišavanje ili ometanje imovinskih ili drugih prava od strane firme pod upravom KTA, ali ne usled odluke ili aktivnosti KTA.	63
3.	Protivpravna primena novcanih kazni od strane KTA prema preduzecima, zaposlenima ili drugim licima sa rukovodecim ili kontrolnim funkcijama	64

H. Šume.....	64
1. Protivpravno lišavanje ili ometanje imovinskih prava usled ustanovljenja šumskih granica.....	64
2. Protivpravna odluka inspektora šuma koja se meša u imovinska prava	65

KATALOG PRAVNIH LEKOVA

I. Uvod

Održiva zaštita i unapređenje ljudskih prava ima za cilj da podstiče, podržava i olakšava korišćenje efikasnih pravnih lekova za rešavanje potencijalnih i stvarnih povreda ljudskih prava. Ovo podrazumeva promenu fokusne tacke sa samih povreda, na koje se zaštita ljudskih prava tradicionalno koncentriše, na raspoložive pravne lekove za sprečavanje povreda ili za obezbedenje obeštećenja u slučaju povrede. Ovakvi pravni lekovi ne samo da su neposredno potrebni u okviru instrumenata ljudskih prava, već isto tako mogu i da spreče nepravde ili zloupotrebu ovlašćenja time što obezbeđuju ispravku nepravde ili preispitivanje slučaja od strane vlasti.

Vlast koja preispituje povredu mora da bude u stanju da tačno primenjuje relevantne zakone i standarde ljudskih prava. Štaviše, na bazi ovakvog preispitivanja vlast mora biti u stanju da donese odluku koja je bavezujuća i izvršna za organe koji su predmet takvog preispitivanja. Zbog toga, žalba Instituciji ombudsmana nije pravni lek prema ovom shvatanju jer odluke Ombudsmana nisu obavezujuće za organe vlasti.

Rad u vezi pravnih lekova Odeljenja za ljudska prava i vladavinu prava pred vama odražava veću koncentraciju na održiva ljudska prava. Ovaj katalog predstavlja prvi korak u procesu pravnih lekova, i ima za cilj da identifikuje važeće pravne lekove, ili njihov nedostatak, za svako pitanje gde ljudska prava mogu biti povredena.

Ovaj katalog fokusira se na pravne lekove za sporne povrede prava garantovanih po domaćem zakonu i međunarodnim instrumentima važećim na Kosovu.

1. Pravo na efikasan pravni lek

Pravo na efikasan pravni lek pred nacionalnim organima vlasti za povrede ljudskih prava garantovano je u članu 13 Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (Evropska konvencija).

Evropski sud za ljudska prava kaže da, kada lice tvrdi da je žrtva povrede prava izloženih u Konvenciji, onda mora postojati pravni lek pred nacionalnim organima vlasti kako bi se rešavalo po njegovoj žalbi i, ako je to prikladno, da dobije obeštećenje za to.¹

Član 13 ima dejstvo da omogući nadležnim organima vlasti kako da rešavaju suštinu predmeta žalbe tako i da obezbede

odgovarajuću nadoknadu. Tako, efikasnost pravnog leka ne zavisi od izvesnosti povoljnog ishoda za podnosioca žalbe. Osim toga, nije potreban neki poseban oblik pravnog leka; Državama je ostavljeno diskreciono pravo da usaglase svoje obaveze sa ovim odredbama.² Što se tiče pojedinih pravnih lekova, Sud je, u slučaju *Soering*, smatrao da je sudsko preispitivanje predstavljalo efikasan pravni lek za datu žalbu.³

Organi vlasti pomenuti u članu 13 ne moraju biti sudski organi, ali ako nisu, ovlašćenja i garancije, koja oni obezbeđuju, treba da su relevantna za utvrđivanje da li je pravni lek iznet pred njih efikasan ili ne. U slučajevima gde nijedan pravni lek sam po sebi ne zadovoljava zahtev za efikasnošću, onda to mogu obezbediti zbirni pravni lekovi koji su predviđeni po domaćem pravu.⁴

Međutim, ovaj katalog ne nastoji da meri efikasnost pravnih lekova raspoloživih na Kosovu. On ne nastoji da analizira da li raspoloživi pravni lekovi ispunjavaju zahteve međunarodnih instrumenata, kao što je član 13 Evropske konvencije. Štaviše, on ne nastoji da reši pitanje da li i kada je pravni lek potreban za navodnu povredu.

Ovaj katalog nije ograničen na prava u okviru Evropske konvencije. On je planiran da obuhvati pravne lekove za povrede prava koji stoje na raspolaganju pojedincima u okviru važećeg zakona, koji obuhvata međunarodne standarde ljudskih prava.

2. Nezakonito uskracanje pravnog leka

Pravo da se podnese pravni lek zaštićeno je po članu 51 Krivičnog zakona Kosova, koji predviđa kažnjavanje bilo kog lica koje sprečava neko drugo lice da iskoristi ovo pravo. Član 51 glasi:

“(1) Bilo koje lice, koje pri obavljanju svojih radnih obaveza, sprečava drugo lice da koristi svoje pravo da podnese žalbu ili bilo koji drugi pravni lek, prigovor, zahtev ili predstavku, bice kažnjeno do 1 godine zatvorske kazne.
(2) Ako je prekršaj koji je pomenut u stavu 1 ovog člana izvršilo službeno lice zloupotrebom svog službenog položaja ili vlasti, onda ce biti kažnjeno od tri meseca do tri godine kazne zatvora.”

² Vilvarajah i ostali, *Presuda* od 30. oktobra 1991., str. 37-38.

³ *Presuda* od 7. jula 1989., str. 27-28.

⁴ Slučaj *Leander*, *Presuda* od 26. marta 1987., str. 29-30

¹ *Silver v. Ujedinjenog Kraljevstva*, *Presuda* od 25. marta 1983., stav 113.

Nema raspoloživih podataka o tome da li su optužbe za povredu člana 51 podnete protiv nekog lica na Kosovu.

3. Opšte važeci pravni lekovi

U katalogu je naveden jedan broj pravnih lekova za određene povrede prava pojedinaca. Osim specifičnih pravnih lekova koji su navedeni u katalogu postoji i određen broj opštih pravnih lekova koji stoje na raspolaganju licima čija su prava povredena. Opšti pravni lekovi primenjuju se ako ne postoji specifični pravni lek u važećem zakonu.

Žalba na sudsku odluku (krivični predmeti)

Pravo da osudu ili kaznu nekog lica preispita viši sud propisano je u međunarodnim konvencijama o ljudskim pravima koje važe na Kosovu - član 14(5) Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (ICCPR) i član 2 Protokola br. 7 uz Evropsku konvenciju – i u domaćem zakonu.

Član 359(1) Zakona o krivičnom postupku (ZKP SRJ) propisuje da se žalba na presudu donetu u prvoj instanci može podneti u roku od 15 dana od datuma prijema. Član 360 ZKP SRJ određuje koje stranke mogu podneti žalbu.

Po pravilu žalbeni sud preispituje samo osporena pitanja iz presude suda prve instance. Međutim, član 376(1)(1, 2) ZKP SRJ propisuje da žalbeni sud mora *uvek po službenoj dužnosti preispitati* ako su povredene neke suštinske proceduralne garancije ZKP ili ako je krivični zakon povređen na štetu optuženog (član 365 ZKP SRJ).

Okrivljeno lice može uložiti žalbu po svim taktama zbog kojih se presuda može osporiti, uključujući i zahteve za obeštećenje (za razliku od javnog tužioca). I okrivljeno lice i njegov/njen branilac imaju pravo ulaganja posebne žalbe. Jedna žalba ne isključuje drugu. Branilac mora da dobije saglasnost okrivljenog lica za ulaganje žalbe.

Međutim, u slučaju okrivljenog maloletnika, važeci domaći zakon (član 487(2) ZKP SRJ) predviđa da branilac može da uložiti žalbu i protiv njegove/njene volje. Mora se pomenuti i da supruga optuženog lica, krvni srodnik u direktnoj liniji, roditelj usvojitelj, brat, sestra i ocuh/maceha mogu isto tako uložiti žalbu u ime optuženog. Isto kao i branilac, napred navedena lica mogu podneti žalbu u korist maloletnog okrivljenog lica protiv njegove/njene volje. Kao zaštitnik zakonitosti i zastupnik javnih interesa, javni tužilac takode može uložiti žalbu na presudu u korist okrivljenog.

Što se tice oštećene, strane mora se napraviti razlika između toga da li je oštećena strana pokrenula tužbu. U slučaju javne tužbe, oštećena strana može da ospori presudu prve instance samo zbog odluke suda u vezi

troškova krivičnog postupka kada on/ona ima neposredne licne interese u tome. Kada javni tužilac ne uložiti žalbu ili kada odustane od žalbe, oštećena strana ne može preuzeti mesto javnog tužioca. Slučaju kada oštećena strana postupa kao tužilac (član 63(2) ZKP SRJ), on/ona može uložiti žalbu po svim osnovama po kojima se presuda može osporiti.

Žalba na sudsku odluku (građanski predmeti)

Stranka ima pravo da uložiti žalbu na odluku suda prve instance u roku od 15 dana od prijema kopije presude (član 348 Zakona o građanskom postupku).

Sud za građanske predmete koji je nadležan u prvoj instanci je ili opštinski ili okružni sud, zavisno od vrste tužbe (vidi članove 26-2 i 29-2 Zakona o redovnim sudovima Socijalističke Autonomne Pokrajine Kosovo, 1978).

Sud druge instance rešava po žalbi na presudu (ibid.) Sud druge instance je ili okružni sud (vidi član 29-1 Zakona o redovnim sudovima Socijalističke Autonomne Pokrajine Kosovo, 1978), ili Vrhovni sud (vidi član 31 Zakona o redovnim sudovima Socijalističke Autonomne Pokrajine Kosovo, 1978).

Stranka može zahtevati preispitivanje pravosnažne presude donete na sudu druge instance u roku od 30 dana od prijema kopije presude (član 382 Zakona o građanskom postupku). O zahtevu za preispitivanje rešava Vrhovni sud (član 383 Zakona o građanskom postupku). Zahtev za ponovni pretres uvek se podnosi sudu prve instance koji je doneo presudu (član 424 ZGP SFRJ).

Opšta upravna žalba:

Stranka može uložiti žalbu ili tražiti pravni lek protiv odluke ili dela upravnih organa. Generalno, stranka najpre mora da iscrpi važeće nacine za ulaganje žalbe na upravni postupak. Ako ne dobije zadovoljenje preko ovih nacina, onda se može pokrenuti upravna parnica kod nadležnog suda ako stranka smatra da je upravnim aktom povređen bilo koji d njegovih/njenih interesa (član 2 Zakona o upravnim sporovima, Sl. list SFRJ, br. 4/77). Ova parnica mora se pokrenuti u roku od trideset (30) dana od datuma dostavljanja upravnog akta.

Dalja generalizacija u vezi pravnih lekova u upravnom postupku je teška. Pojedini pravni lek koji stoje na raspolaganju u upravnom postupku zavisi od toga odakle i na kom državnom nivou je upravna odluka ili radnja izvršena, kao i od odredbi koje postoje u bilo kom važećem zakonu koji posebno uređuje dati postupak.

Međutim, mogu se naciniti neka opšta zapažanja. Zakon o upravnom postupku (Sl. list SFRJ 1986, br. 47) i dalje važi, ali samo ukoliko nije u sukobu sa članom 35 Uredbe UNMIK

2000/45, o Samoupravi opština u vezi upravnih odluka koje su doneli opštinski organi.

Na osnovu ove Uredbe, lice može uložiti žalbu na upravnu odluku opštine ako smatra da su njegova/njena prava povredena datom odlukom. Žalbe se moraju podneti u pismenoj formi glavnom izvršnom službeniku, ili licno podneti u kancelariju glavnog izvršnog službenika u roku od jednog (1) meseca od datuma kada je žalilac obavešten o odluci. Ako žalilac nije zadovoljan odgovorom glavnog izvršnog službenika, žalilac onda može proslediti stvar Centralnom organu, koji je dužan da razmotri žalbu i da odluci u vezi zakonitosti odluke. Ova žalba drugoj instanci treba da se podnese preko Direktorata za upravne poslove, koji je zadužen da koordinira dostavljanje ovakvih žalbi. Odluka nadležnog "Centralnog organa" mora se doneti u roku od dva (2) meseca (član 247, Zakona o upravnom postupku). Uredba i restrukturiranje upravne strukture doveli su do konfuzije pri utvrđivanju odgovarajućeg "Centralnog organa", preko koga bi se trebalo iskoristiti pravo na efikasan upravni pravni lek. Kada se ovaj način iskoristi,

žalba (u upravnoj parnici) može se podneti Upravnoj komori Vrhovnog suda.

Kada upravna odluka ili akt potiču sa višeg nivoa, čini se da se u potpunosti primenjuju postupci koji su izloženi u Zakonu o upravnom postupku, osim ako se ne primenjuju neki posebni zakoni.

4. Organizacija kataloga

Katalog se sastoji iz pet većih celina: krivično pravosuđe, bezbednosna pitanja, nediskriminacija, žrtve zločina i imovinska pitanja. U svakom delu postoje poddelovi koji obrađuju posebna pitanja. Pitanje, koje se nalazi na levoj strani, opisuje karakter povrede, na primer "nezakoniti pritvor od strane policije". Na desnoj strani najpre je izložen važeći zakon za pomenutu povredu, zatim dokazi koje morate podneti da biste pokrenuli predmet, i konačno je dat opis pravnog leka za pojedine povrede.

II. Krivичno pravosuđe

A. Policijski pritvor

1. Nezakoniti pritvor od strane policije

Pravo da se ospori zakonitost pritvora (članovi 5 Evropske konvencije & 9(4) ICCPR)

Važeci zakon

- Član 192 (4) ZKP SRJ (istražni pritvor po nalogu istražnog sudije):

“ Lice koje je odvedeno u pritvor može uložiti žalbu sudskom vecu na nalog o pritvoru (član 23, stav 6) u roku od 24 casa od kada mu je uručen nalog.”

- Član 196 (3) ZKP SRJ (istražni pritvor po nalogu organa za sprovođenje zakona):

“Lice koje je stavljeno u pritvor može uložiti žalbu na nalog o pritvoru sudskom vecu nadležnog suda najkasnije 24 casa od trenutka kada je primio nalog.”

Dokazi

Policijski spisi o hapšenju i pritvoru, lista pritvorenika u centrima i objektima za pritvor.

Pouka o pravnom leku

Žalba uhapšenika/pritvorenika i/ili njegovog/njenog branioca podneta sudskom vecu nadležnog suda prve instance u roku od 24 casa od trenutka kada je nalog uručen. Sudsko veće mora da donese odluku o tome u roku od 48 sati od prijema žalbe. Žalba uložene od strane uhapšenika/pritvorenika i/ili njegovog/njenog branioca ne sprecava izvršenje naloga o policijskom pritvoru. To isto odnosi se i na žalbu protiv prvog rešenja o istražnom pritvoru.

2. Isplata obeštećenja zbog nezakonitog pritvora ili hapšenja ili pritvora posle koga nije usledila krivična optužba

član 545 ZKP SRJ

Važeci zakon

Važeci zakon

- Član 545(1(1, 3), 2) ZKP SRJ:

“(1) Lice ima pravo na isplatu obeštećenja u sledecim slucajevima:

1) ako je bio u pritvoru, a krivični postupak nije pokrenut (...)

3) ako je zabludom ili nezakonim cinom organa ili organizacije bio neosnovano uhapšeno (...)

(2) lice koje je po članu 195 ovog zakona uhapšeno bez zakonskog opravdanja ima pravo na isplatu obeštećenja ako je uhapšeno bez naloga (...)

Dokazi:

Policijski spisi o hapšenju i pritvoru, lista pritvorenika u centrima i objektima za pritvor.

Pouka o pravnom leku:

Lice koje ima pravo na ovakvo obeštećenje ili njegov/njen advokat treba da podnesu zahtev Komisiji za obeštećenja pri Vrhovnom sudu u kojoj zaseda troje sudija. Licu se neće isplatiti obeštećenje ako je ono samo usled svojih nedozvoljenih postupaka prouzrokovalo svoje hapšenje. Zahtev treba da se dostavi kodirektorima Administrativnog odeljenja pravde (zgrada Opštinskog suda, Priština/Prištinë). Pravo na obeštećenje istice posle tri godine od dana kada je stupila na snagu presuda suda prve instance kojom se okrivljena lica oslobadaju optužbi, ili od dana kada je stupila na snagu odluka suda prve instance kojom se odbacuje postupak, i, ako se to desilo na bazi odluke višeg suda po žalbi, onda od dana kada je primljena odluka višeg suda. Zahtev za obeštećenje ne treba da se podnosi dok se ne donese konacna odluka o oslobadanju podnosioca zahteva. Posle pregledavanja zahteva i relevantnih spisa Komisija može ili da pozove podnosioca zahteva da učestvuje u raspravi, ili jednostavno može ponuditi podnosiocu zahteva izvesnu sumu novca kao obeštećenje. Ako podnosilac zahteva nije zadovoljan ponudom (delimično ili u potpunosti), ili ako Komisija ne donese odluku u roku od 3 meseca od dana kada je zahtev podnet, on/ona mogu pokrenuti postupak pred nadležnim sudom (član 543(1, 3) ZKP SRJ).

Centar za podršku odbrani u krivičnim predmetima (Centar) izradio je nacrt zahteva za obeštećenje zbog pogrešnog i/ili nezakonitog pritvora.

- 3. Povreda prava uhapšenog lica da bude brzo obavješten o razlozima svog hapšenja na jeziku koji razume**
(Uredba UNMIK br. 2001/28 o pravima lica uhapšenim od strane organa za sprovođenje zakona (clan 2.1.a), clanovi 9(2)ICCPR, 5(2) Evropske konvencije, 40(2)(b)(ii) Konvencije o pravima deteta)

Važeci zakon

- Clan 159(3) ZKP SRJ:

“(...) stranke mogu izneti svoje zahteve usmeno (...)”

- Clanovi 192(4) & 196(3) ZKP SRJ: Vidi stav 1 gore

Dokazi:

Policijski spisi o hapšenju i pritvoru, izjavama svedoka i uhapšenog lica

Pouka o pravnom leku:

- Zahtev odbrane istražnom sudiji.

Unet u žalbu protiv policijskog pritvora i/ili protiv prve odluke o nalogu za istražni pritvor.

Vidi stav 1 gore.

- 4. Povreda prava da lice bude brzo izvedeno pred sudiju**
(9(3) ICCPR , 5(1c),(3) Evropske konvencije)

Važeci zakon:

- Clan 159(3) ZKP SRJ:

“(...) stranke mogu podneti svoje zahteve usmeno (...)”

Dokazi:

Policijski spisi o hapšenju i pritvoru, izjave svedoka i uhapšenog lica

Opis pravnog leka:

- Zahtev odbrane istražnom sudiji.

Unet u žalbu protiv policijskog pritvora i/ili protiv prve odluke o nalogu za istražni pritvor.

Vidi stav 1 gore.

- 5. Povreda prava na odbranu cutanjem**
Uredba UNMIK 2001/28 o pravima lica uhapšenim od strane organa za sprovođenje zakona, (clan 2.1.b, 2.2, 2.3, 6.1.e), clan 218(2, 3) ZKP SRJ

Važeci zakon:

- Clan 159(3) ZKP SRJ:

“(...) stranke mogu podneti svoje zahteve usmeno (...)”

Dokazi:

Policijski spisi o hapšenju i pritvoru, izjave svedoka i uhapšenog lica

Opis pravnog leka:

- Zahtev odbrane istražnom sudiji.

Unet u žalbu protiv policijskog pritvora i/ili protiv prve odluke o nalogu za istražni pritvor.

Vidi stav 1 gore.

- 6. Povreda prava da se uhapšenom licu obezbedi besplatna pomoc prevodioca ako on/ona ne razumeju/ne govore jezik organa za sprovođenje zakona**

(Clan 224 (1) ZKP SRJ, Uredba UNMIK br.2001/28 o pravima lica koja su uhapšena od strane organa za sprovođenje zakona (clan 2.1c), Princip 14 iz Skupa principa)

Važeci zakon:

- Clan 159(3) ZKP SRJ:

“(...) stranke mogu podneti svoje zahteve usmeno (...)”

Dokazi:

Policijski spisi o hapšenju i pritvoru, izjave svedoka i uhapšenog lica

Opis pravnog leka:

- Zahtev odbrane istražnom sudiji.

Unet u žalbu protiv policijskog pritvora i/ili protiv prve odluke o nalogu za istražni pritvor.

Vidi stav 1 gore.

7. Povreda prava na pomoc branioca

Povreda prava na pravnu pomoc branioca po njegovom/njenom izboru, prava da se licu obezbedi branilac ako nema sredstava da plati pravnu pomoc, prava na poverljivo komuniciranje, prava na prisustvo branioca tokom ispitivanja od strane organa za sprovođenje zakona (Uredba UNMIK br. 2001/28 o pravima lica uhapšenim od strane organa za sprovođenje zakona (clan 3), Administrativno uputstvo br. 2001/15 za sprovođenje Uredbe UNMIK br. 2001/28, UNMIK-ovog pravosudnog cirkulara 2000/17, Principima 1, 8 i 22 iz Osnovnih principa o ulozi advokata, Pravilo 93 Evropskih zatvorskih pravila, clan 6 (3b, c) Evropska konvencija)

Važeci zakon:

- Clan 159(3) ZKP SRJ:
“(...) stranke mogu podneti svoje zahteve usmeno (...)”

Dokazi:

Policijski spisi o hapšenju i pritvoru, izjave svedoka i uhapšenog lica

Opis pravnog leka:

- Zahtev odbrane istražnom sudiji.
Unet u žalbu protiv policijskog pritvora i/ili protiv prve odluke o nalogu za istražni pritvor.
Vidi stav 1 gore.

8. Povreda prava da se obavesti porodica ili drugo odgovarajuće lice o hapšenju

Uključujući clana porodice; bilo koju odgovarajuću osobu po njegovom/njenom izboru; Centar za socijalni rad, ako uhapšeno lice pokazuje znake duševne bolesti; službenika za vezu, konsulat, diplomatsku misiju države, nadležnu međunarodnu organizaciju; roditelje ili staratelje ako je uhapšeno lice ispod 18 godina starosti (Clan 200 ZKP SRJ, Uredba UNMIK br. 2001/28 o pravima lica uhapšenih od strane organa za sprovođenje zakona (clanovi 2.1e, f i 2.2.4), Pravilo 92 iz Standardnih minimalnih pravila, Princip 16 (2) iz

Važeci zakon:

Nema važećeg zakona

Dokazi:

Policijski spisi o hapšenju i ispitivanju, izjave svedoka i uhapšenog lica

Opis pravnog leka:

Nema pravnog leka, osim žalbe protiv KPS ili policajaca UNMIK. Uredba UNMIK 2001/28 ne sadrži nikakve pravne lekove za uhapšena lica.

Skupa principa, Pravilo 10(1) iz Pekinških pravila, Pravilo 22 iz Pravila UN za zaštitu maloletnih lica lišenih slobode)

9. Povreda prava da se prema pritvorenom licu postupa humano i uz poštovanje njegovog/njenog dostojanstva.

(Clanovi 10(1) ICCPR, 3 Evropske konvencije)

Važeci zakon:

- Clan 159(3) ZKP SRJ:

“(…) stranke mogu izneti svoje zahteve usmeno (...)”

Dokazi:

Policijski spisi o hapšenju i ispitivanjima, izjave svedoka i uhapšenog lica, lekarski nalazi u slucaju fizicke zloupotrebe.

Opis pravnog leka:

Podnesak odbrane istražnom sudiji. Nema stvarnog pravnog leka. Podnesak odbrane nije baš jasan pravni lek ali u najmanju ruku može obezbediti dokaz da je pitanje pokrenuto u ovoj fazi, ako branilac želi da na glavnom pretresu ospori da su dokazi dobijeni pod prinudom. Vidi pravni lek C. 2 u daljem tekstu, strana 13.

Pritvoreno lice ili njegov branilac mogu podneti žalbu protiv policajca KPS ili UNMIK. Vidi pritužbe protiv organa za sprovođenje zakona na strani 20.

10. Povreda prava na lekarski pregled i lečenje

(Uredba UNMIK br. 2001/28 o pravima lica uhapšenih od strane organa za sprovođenje zakona (clanovi 2.1.g; 5; 6.1.h), Princip 24 iz Skupa principa)

Važeci zakon:

Nema važećeg zakona

Dokazi:

Policijski spisi o hapšenju i ispitivanju, izjave svedoka i uhapšenog lica

Opis pravnog leka:

Žalba protiv policajaca KPS ili UNMIK. Vidi pritužbe protiv organa za sprovođenje zakona na strani 20.

B. Pritvor bez sudskog naloga

1. Pritvor bez sudskog naloga od strane KFOR-a

Pravo da se ospori zakonitost pritvora (Clanovi 5 Evropske konvencije & 9(4) ICCPR)

Važeci zakon

Direktiva o pritvoru 42 KOMKFOR (Komanda KFOR-a)

- Clan 7(k) Direktive o pritvoru 42 KOMKFOR-a:

“Pritvorenici mogu podneti predstavke u vezi svog pritvora”

Dokazi:

Obrazac KFOR-ove direktive 42, naknadne odluke u vezi pritvora

Opis pravnog leka:

- Nema mehanizma *habeas corpus* na Kosovu (izvršni nalozi o pritvoru KFOR-a i SPGS) Predstavke pritvorenih lica KFOR-u. Direktiva o pritvoru 42 KOMKFOR-a ne kaže ništa o tome kako i kome se predstavka ima podneti. Takođe, ništa nije određeno receno o tome ko će odlucivati o takvoj predstavci. Medutim, može se pretpostaviti da se odluka c predstavci treba uneti u proces ocene zahteva za pritvor od strane KFOR-a (MNB) (kao što je napred opisano). Komandir KFOR-a (MNB) dužan je da podnese pisani zahtev

preko KFOR LEGAD u KOMKFOR za nastavak/produženje pritvora datog lica. KFOR LEGAD (Pravna služba KFOR-a) preispituje svaki zahtev za pritvor i određuje da li su potrebne dodatne informacije. KFOR LEGAD predsedava Odborom za preispitivanje pritvora, čije članove delegira KOMKFOR. Odbor preispituje zahteve za pritvor i daje preporuke KOMKFOR-u. KFOR LEGAD je dužan da obavesti KOMKFOR o tome "da li ima zakonskih smetnji za pritvor". Ova preporuka daje se nezavisno od preporuka Odbora. KOMKFOR preispituje zahteve za pritvor, prateću dokumentaciju i preporuke osoblja pre donošenja "nezavisne odluke". Nije nezavisno telo po članu 6 Evropske konvencije.

2. Izvršni nalozi o pritvoru SPGS

Pravo da se ospori zakonitost pritvora (Članovi 5 Evropske konvencije & 9(4) ICCPR)

Napomena: Pravni lek po Uredbi br. 2001/18 više se ne može primeniti jer je njegov domašaj bio ograničen na period od tri meseca i na jedan jedini slučaj (slučaj autobusa Niš ekspres). Međutim, ovlašćenja SPGS za izdavanje izvršnih naloga o pritvoru nisu izricito ukinuta i zbog toga i dalje postoji potreba za odgovarajućim pravnim lekom.

Važeci zakon

- Član 4.1 Uredbe UNMIK br. 2001/18, o ustanovljenju Komisije za preispitivanje pritvora bez sudskog a na bazi izvršnih naloga o pritvoru.

"Komisija preispituje vansudske pritvore na bazi izvršnih naloga. Ovo preispitivanje može pokrenuti Komisija na sopstvenu inicijativu ili na zahtev pritvorenog lica ili njegovog/njenog branioca na bazi izvršnog naloga o pritvoru."

Dokazi:

Izvršni nalog o pritvoru SPGS

Opis pravnog leka:

- Nema mehanizma *habeas corpus* kojim bi se osporili izvršni nalozi SPGS.

- Zahtevi pritvorenog lica ili njegovog/njenog branioca treba da se upute Komisiji za preispitivanje pritvora, koja ima zadatak da preispita izvršne naloge o pritvoru. Komisija je dužna da donese odluku što pre, ali najkasnije 7 dana po prijemu zahteva. Nije nezavisno telo po članu 6 Evropske konvencije.

C. Optužba pre- i posle istrage

1. Nezakoniti pritvor

Pravo da se ospori pritvor/navođenje razloga za pritvor (član 9(4) ICCPR; član 5(4) Evropske konvencije; Principi 11(2), 32 & 39 iz Skupa principa, članovi 190(3), 191 ZKP SRJ)

Važeci zakon:

- Član 159(3) ZKP SRJ:

"(...) stranke mogu podneti svoje zahteve usmeno (...)"

- Član 192 (4) ZKP SRJ:

"Lice koje je stavljeno u pritvor može uložiti žalbu na nalog o pritvoru sudskom vecu (član 23, stav 6) u roku od 24 casa od trenutka kada mu je nalog urucen."

- Član 197(2) ZKP SRJ (dva meseca od produžetka pritvora pre podizanja optužnice):

"Na odluku sudskog veca može se uložiti žalba (...)"

-- Član 545 (1(1, 3)) ZKP SRJ:

"(1) Lice će imati pravo na isplatu obeštećenja u sledecim slucajevima:

1) Ako je bio u pritvoru, a krivični postupak nije pokrenut, ili je pravosnažnom odlukom postupak odbacen, ili je pravosnažnom presudom oslobođen optužbi ili su optužbe odbacene. (...)

3) Ako je zabludom ili nezakonitim cinom organa ili organizacije bio pogrešno uhapšen ili držan duže vreme u pritvoru ili vaspitno-popravnoj ustanovi radi odsluženja kazne ili mere."

Dokazi:

Spisi policije i istražnih organa, odluke o pritvoru i naknadna produženja, zahtev i odluka da se sprovede istraga, optužnica ili povlačenje optužbi, izjave svedoka i optuženog lica, lista pritvorenika u centrima i objektima za pritvor.

Opis pravnog leka:

- Podnesak odbrane istražnom sudiji.

Žalba uhapšenog/pritvorenog lica i/ili njegovog/njenog branioca na odluku o pritvoru i naknadna produženja. Žalba na odluku istražnog sudije (kojom se produžava pritvor za još jedan mesec posle hapšenja) podnosi se sudskom vecu prve instance. Na naknadne odluke o pritvoru (koje donosi sudsko vece) žalbe se podnose žalbenom sudskom vecu. Obe žalbe treba da se podnesu u roku od 24 casa od trenutka kada je urucen nalog. Oba sudska veca moraju da donesu odluku u roku od 48 sata. Žalba ne sprečava izvršenje naloga.

Žalba na odluku sudskog veca o pritvoru po članu 199(1) ili (2) ZKP SRJ (produženje pritvora posle podizanja optužnice) ne sprečava izvršenje odluke.

Pritvorena lica mogu podneti zahtev za obeštećenje – vidi stranu 8 u vezi obeštećenja zbog neosnovanog pritvora.

2. Povreda prava na humane uslove pritvora i zabrane mucenja u istražnom pritvoru

(Članovi 201(1) ZKP SRJ; 7 & 10 ICCPR; 3 Evropske konvencije; 2(2) Konvencija o sprečavanju mucenja)

Važeci zakon:

Nema važećeg zakona.

Dokazi:

Izveštaj istražnih organa, izjave svedoka i uhapšenog lica, lekarski nalazi u slučaju fizicke zloupotrebe.

Opis pravnog leka:

Žalba protiv policajca KPS ili UNMIK. Podnesak odbrane istražnom sudiji. Nema jasnog pravnog leka. Podnesak odbrane nije baš jasan pravni lek ali u najmanju ruku može obezbediti dokaz da je pitanje pokrenuto u ovoj fazi, ako branilac želi da na glavnom pretresu ospori da su dokazi dobijeni pod prinudom. Vidi pravni lek D. 4 u vezi zahteva za pobijanje dokaza dobijenih prinudom, strana 16.

3. Povreda prava na branioca u istražnoj fazi

(Princip 1 u Osnovnim principima o ulozi advokata; Princip 17(1) iz Skupa principa) Pravo na adekvatno vreme i sredstva za pripremu odbrane članovi 11(3), 67(1, 2, 3), 70(1), 168(1), 193(1, 3) ZKP SRJ, članovi 6(3b) Evropske konvencije, 14(3b) ICCPR) Pristup braniocu u pritvoru (član 74 ZKP SRJ, Princip 7 Osnovnih principa o ulozi advokata) Poverljive komunikacije (princip 18(1) Skupa principa; princip 22 iz Skupa principa o ulozi advokata) Pravo na besplatno obezbedenje advokata (član 11(1, 2), 71(1) ZKP SRJ; princip 17(2) Skupa principa; UNMIK-ov CIRCULARNI DOPIS 2000/17; član 6(3c) Evropske konvencije, princip 6 iz

Važeci zakon:

- Član 267(1, 2) ZKP SRJ:

“(1) Optuženi ima pravo da poredne optužnicu (...)

(2) Optužnicu može pobiti i branilac bez posebnog ovlašćenja optuženog, ali ne suprotno njegovoj volji.”

- Član 276 ZKP SRJ (odluka o pobijanju optužnice):

“Protiv odluke sudskog veca može se uložiti žalba na osnovu člana 269, stav 3 ovog zakona (...)”

Dokazi:

Spisi iz istrage, izjave svedoka i optuženog, sudska rešenja.

Opis pravnog leka:

- Predstavka istražnom sudiji/predsedniku suda/Odeljenju pravde

- Zahtev za obnovu postupka

- Šta treba uneti u zahtev za pobijanje optužnice. Optuženi ili njegov branilac treba da pokrenu pobijanje optužnice u roku od 8 dana od izricanja pred nadležnim sudskim vecem prve instance. Žalba protiv donete odluke u smislu pobijanja optužnice dozvoljena je odbrani samo u pogledu nadležnosti suda. (Ovo nije direktni pravni lek. Medutim, i na primer, odsustvo advokata može se iskoristiti za dopunu ili sprovođenje istrage. Potencijalno, odsustvo advokata može iskoristiti da se ospori prihvatljivost izjava i njihova valjanost, i, prema tome može se iskoristiti kao argument da se zahteva odbacivanje optužbi).

- Odbrana može osporiti prihvatljivost izjava datih u istrazi tokom glavnog pretresa, citirajući član 6 Evropske konvencije.

Šta treba da sadrži žalba na presudu. Optuženi ili njegov/njen branilac mogu uložiti žalbu na presudu u roku od 15 dana (8 dana ako je okrivljeni maloletnik) od datuma kada je urucen prepis presude. Vidi pravni lek D. 11, povreda prava na žalbu, strana 18.

Skupa principa o ulozi
advokata)
Posebna prava
maloletnika

4. Povreda prava da odbrana ispita dokaze tokom istražne faze /prava da se iznese odbrana

Pravo odbrane da ispita svedoke protiv optuženog i da predstavi svedoke odbrane u istražnoj fazi.

Anonimni i svedoci saradnici.

Pravo da se pregledaju sudski spisi/pravo da se naprave kopije (clanovi 4(2), 11, 73(1, 2), 131 (1, 2) & 173(1) ZKP SRJ, princip 21 Osnovnih principa o ulozi advokata; clan 14(3)(d) ICCPR; clan 6(3)(d) Evropske konvencije; UNMIK-ove Uredbe 2001/20, 2001/21, 2002/1, 2002/2)

Važeci zakon:

- Clan 73(3) ZKP SRJ (uskrcenje pristupa odbrani da pregleda dokaze):
"Može se uložiti žalba sudskom vecu na odluku koja je pomenuta u stavu 2 ovog clana (...)"

- Clan 131(3) ZKP SRJ (odluka kojom se uskracuje dozvola da se ispitaju i kopiraju spisi pojedinih krivicnih predmeta):

"Dozvoljeno je uložiti žalbu na odluku kojom se uskracuje ovakva dozvola, s tim da žalba ne sprecava izvršenje odluke."

Clanovi 267(1, 2), 276, 359(1), 360 (1), 487(1) ZKP SRJ: Treba da se pomenu u žalbi.

Dokazi:

Sudska rešenja, izveštaji istrage, izjave svedoka i optuženog.

Opis pravnog leka:

- Predstavka istražnom sudiji/predsedniku suda/Odeljenju pravde

- Predstavka zbog odlaganja postupka

- Posebna žalba na odluku istražnog sudije da privremeno obustavi, pre podizanja optužnice, ispitivanje izvesnih dokumenata ili predmeta kao fizickih dokaza od strane odbrane zbog razloga nacionalne odbrane ili bezbednosti. Žalba ne zadržava izvršenje odluke.

- Posebna žalba na odluku o uskracenju dozvole da se pregledaju i kopiraju spisi pojedinih krivicnih slucajeva kada to zahtevaju posebni razlozi nacionalne odbrane bezbednosti. Žalba ne zadržava izvršenje odluke.

- Šta sadrži zahtev za pobijanje optužnice – vidi pravni lek C. 3, povreda prava na advokata u istražnoj fazi, strana 13.

- Osporenje prihvatljivosti izjava svedoka u istražnoj fazi na glavnom pretresu. Ovo treba posebno istaci pozivajuci se na medunarodne standarde o ljudskim pravima

Žalba na presudu sadrži – vidi pravni lek C. 3, strana 13.

Nema posebnog pravnog leka za odbijanje da se ispitaju i izvedu svedoci. (Clan 167 ZKP SRJ samo upucuje na pravni lek za tužioca). Pravni lek sadržan u podnesku za pobijanje optužnice ili presude.

5. Pravo na održavanje sudjenja u razumnom roku ili na oslobadanje iz pritvora

(Clan 2 Uredbe UNMIK 1999/26 o produženju roka istražnog pritvora; clanovi 14, 190(2) ZKP SRJ, clan 5(3) Evropske konvencije; clan 9(3) ICCPR)

Važeci zakon:

- Clan 181(1) ZKP SRJ:

"Stranke i oštećena strana mogu uvek da podnesu žalbu kod predsednika suda u kome se vodi postupak zbog produženja postupka ili drugih nepravilnosti u toku istrage."

- Clan 197(2) ZKP SRJ (dva meseca produženja pritvora pre podizanja optužnice):

"Na odluku sudskog veca može se uložiti žalba (...)"

Dokazi:

Odluka o pritvoru i naknadnim produženjima, izveštaji sa istrage, lista pritvorenika iz centara i objekata za pritvor.

Opis pravnog leka:

- Pismena žalba predsedniku suda.

- Zahtev za oslobadanje (takode i uz zalog ili kauciju)/zahtev za oslobadanje ako se optužnica ne pokrene u roku od 12 meseci od pritvora na bazi naloga istražnog sudije ili nadležnog sudskog veca prve instance –

- Žalba na odluku o pritvoru i naknadna produženja od strane uhapšenog/pritvorenog lica i/ili njegovog/njenog branioca. Vidi pravni lek C. 1, nezakoniti pritvor, strana 12.

Važeci zakon:

Clan 205(4) ZKP SRJ:

"Predsednik suda i istražni sudija mogu posetiti sva lica u pritvoru u svako vreme, mogu da razgovaraju sa njima i mogu da primaju pritužbe od njih."

6. Pritvor u samici

Pravo da se ima pristup

spoljnom svetu: porodici; službi za vezu, konzulatu, diplomatskoj misiji države, nadležnoj međunarodnoj organizaciji; doktorima (principi 15, 16 & 19 iz Skupa principa; pravilo 92 Standardnih minimalnih pravila; član 7 ICCPR; član 3 Evropske konvencije, članovi 201(1), 203(1) & 205 ZKP SRJ)

Dokazi:

Izjave pritvorenika; spisi centra za pritvor; izjave svedoka

Opis pravnog leka:

- Predstavka istražnom sudiji i/ili predsedniku suda
 - Žalba Odeljenju pravde. Nema posebne pravne osnove za žalbe Odeljenju pravde, ali praksa ukazuje na ovu mogućnost.
 - Član 1.1 Uredbe UNMIK 2000/64: (dopunjene Uredbom 2001/34):
 "U bilo kojoj fazi krivičnog postupka nadležni tužilac, optuženi ili branilac mogu da podnesu Odeljenju za pravosude molbu za naimenovanje međunarodnih sudija/tužilaca i/ili za promenu mesta vođenja postupka, u slučajevima kada se to smatra neophodnim za obezbeđivanje nezavisnosti i nepristrasnosti pravosuda ili za valjano administriranje pravde."

Važeci zakon:

- Član 41(1) ZKP SRJ:

"Stranke takode mogu tražiti izuzece" (sudija)

- Član 42(4) ZKP SRJ:

"Ne može se uloditi žalba na odluku kojom se usvaja zahtev za izuzece. Rešenje kojim se odbija zahtev za izuzece može se osporiti posebnom žalbom; ali ako je to rešenje doneto posle podizanja optužnice, onda se ono može osporiti samo žalbom na presudu."

- Član 44(1) ZKP SRJ:

"Određbe u vezi izuzeca sudija i porotnika saglasno se primenjuju i na javne tužioce (...)"

- Članovi 359(1), 360 (1), 487(1) ZKP SRJ: Vidi pravni lek C 4, strana 13.

- Član 404(1.2) ZKP SRJ:

"Krivični postupak koji je okončan pravosnažnom presudom može se obnoviti: (...) 2) ako se dokaže da je presuda nastala usled krivičnog dela učinjenog od strane sudije, porotnika ili lica koje vrši istražne radnje."

- U vezi disciplinskih sankcija sudija, tužilaca i porotnika: Uredba UNMIK 2001/8 c Ustanovljenju *Pravosudno i tužilačko vece Kosova*; i Administrativno uputstvo UNMIK 2001/4, kojom se *sprovodi Uredba UNMIK 2000/15 o Osnivanju Administrativnog odeljenja pravde*.

Dokazi:

Polijski i istražni spisi, optužnica, izjave svedoka i optuženog, spisi sa sudjenja, pisana presuda.

Opis pravnog leka:

- Zahtev za određivanje međunarodnih sudija i tužilaca i/ili izmena mesta sudjenja optuženi i/ili njegov branilac mogu podneti OP u svako vreme tokom krivičnog postupka. Novo mesto sudjenja ili sudsko vece ne mogu se odrediti kada je vec pocela sednica pretresnog veca ili sednica žalbenog veca. Medutim, ovakvo vece može se odrediti za naknadno preispitivanje ili vanredni pravni lek.

- Zahtev za izuzece sudija ili tužilaca podnet od strane stranaka pre nego što pocne glavni pretres ili odmah pošto saznaju o razlozima za izuzece. Ako se zahtev za izuzece bazira na clanu 39(6) ZKP SRJ, zahtev se mora dostaviti pre pocetka pretresa (okolnosti koje ukazuju na sumnju u pogledu njegove/njene nepristrasnosti) – Član 41(2) ZKP SRJ))

- Zahtev za izuzece sudije višeg suda može sadržati žalbu ili odgovor na žalbu. Ovakav zahtev upucuje se predsedniku suda ili neposredno višem javnom tužiocu. Za osporenje rešenja kojim se odbija zahtev može se uložiti posebna žalba, ali ako je rešenje doneto posle podizanja optužnice onda se ono može osporiti samo žalbom na presudu.

- Žalba na presudu – vidi pravni lek C. 3, stav 13.

- Zahtev za ponovno pokretanje krivičnog postupka podnet od strane optuženog i/ili njegovog/njenog branioca. Slučaj je rešavalo sudsko vece prve instance. Može se podneti cak i kada je osuđeno lice odslužilo kaznu.

- Ako neko lice veruje da su sudija, tužilac ili porotnik postupali na nezakoniti nacin, on/ona mogu se žaliti Pravosudnoj inspekciji. PI je dužna da preispita aktivnosti pojedinaca koji rade u pravosudnom sistemu, i da da preporuke direktoru Odeljenja pravde (Administrativno uputstvo UNMIK 2001/4 kojom se *sprovodi Uredba UNMIK 2000/15 o Osnivanju Administrativnog odeljenja pravde*). Na zahtev Odeljenja pravde, Pravosudno i tužilačko vece Kosova dužno je da sasluša sve slucajeve o navodnom nepropisnom ponašanju (Uredba UNMIK 2001/8, član 7).

D. Pretres & Ponovni pretres

1. Povreda prava na sudenje pred kompetentnim, nezavisnim i nepristrasnim sudom ustanovljenom po zakonu

(Član 2 ZKP SRJ, Zakon o redovnim sudovima (1978), Zakon o javnim tužiocima (1976), Uredbe UNMIK 2000/64, 1999/7, 2000/57, 2001/8, članovi 44-47 Pravilnika o unutrašnjim delatnostima sudova, 6/1 Evropska konvencija, 14/1 ICCPR, 10 Univerzalne deklaracije, 40/2b(iii) Konvencije o pravimaa deteta, 10 Smernica za ulogu tužioca, Osnovnih principa o nezavisnosti pravosuda)

2. Povreda prava na javno sudenje

Dozvoljeni izuzeci od javnog sudenja (maloletnici, zaštita žrtava).
(clanovi 287(1), 324(3), 352(3, 4), 461, 482 ZKP SRJ, 6(1) Evropske konvencije, 10 Univerzalne deklaracije, 14(1) ICCPR)

Važeci zakon:

- Clan 288 ZKP SRJ:

“Od pocetka rasprave pa do okoncanja sudenja, sudsko vece može u bilo koje vreme, *ex officio* ili na zahtev stranaka, ali uvek posle razgovora sa njima, da iskljuci javnost (...)”

- Clan 290(2) ZKP SRJ:

“Odluka da se iskljuci javnost može se osporiti samo u žalbi na presudu. “

- Clanovi 359(1), 360 (1), 487(1) ZKP SRJ. Opšta žalba.

- Clan 294(3) ZKP SRJ:

“Na sednici suda zabranjeno je korišćenje filmskih ili televizijskih zapisa. Izuzetno, predsednik Vrhovnog suda (...) pokrajine može dozvoliti snimanje na nekom posebnom glavnom sudenju.”

Dokazi:

Izjave svedoka i optuženog lica, spisi sa sudenja, pisana presuda.

Opis pravnog leka:

- Stranke mogu podneti zahtev za saslušanje u kabinetu sudije ako smatraju da je takva mera opravdana.

- Nema posebnog pravnog leka za povredu javnog sudenja. Može biti osnova za žalbu na samu presudu – vidi pravni lek C.3, strana 13.

- Zahtev predsedniku Vrhovnog suda da dozvoli korišćenje filmskog ili televizijskog snimka

Važeci zakon:

Opšta žalba. Clanovi 359(1), 360 (1), 487(1) ZKP SRJ.

Dokazi:

Policijski i spisi istražnih organa, optužnica, izjave svedoka i optuženog, spisi sa sudenja, pismena presuda.

3. Povreda pretpostavke o nevinosti

(tj. svojstva koja ukazuju na krivicu optuženog: zatvorska odeda i/ili lisice)
(clanovi 3, 323 ZKP SRJ, 6/2 Evropske konvencije, 11 Univerzalne deklaracije, 14/2 ICCPR, 40/2b(I) Konvencije o pravima deteta)

Opis pravnog leka:

- Zahtev odbrane do sudenja ili za ponovno sudenje.

Nema posebnog pravnog leka. Žalba se mora uložiti na presudu.

Važeci zakon:

Opšta žalba, clanovi 359(1), 360 (1), 487(1) ZKP SRJ.

Dokazi:

Policijski i istražni spisi, optužnica, izjave svedoka i optuženog lica, spisi sa sudenja, pismena presuda.

4. Prinuda na svedocenje ili priznanje

krivice/povreda prava na odbranu cutanjem
(Clanovi 10, 218/2-3, 316/4-5, 317 ZKP SRJ, 6 Evropske konvencije, 14/3g ICCPR, 40/2b(iv) Konvencije o pravima deteta, smernica 16 iz Smernica o ulozi tužioca, clanovi 12, 15 & 16 Konvencije protiv mucenja, Skup principa)

Opis pravnog leka:

- Zahtev odbrane za isključenjem dokaza koji su pribavljeni mucenjem, svirepim, necovecnim ili ponižavajućim postupanjem i ostalim prinudnim merama. Nema nezavisnog pravnog organa za rešavanje ovakvih zahteva, vec se u ovim stvarima primenjuju medunarodni standardi.

- Nema posebnog pravnog leka ako je povredeno pravo na odbranu cutanjem, ali to može biti osnov za ulaganje žalbe na presudu.

Važeci zakon:

- Opšta žalba. Clanovi 359(1), 360 (1), 487(1) ZKP SRJ: vidi pravo na žalbu.

- Clan 404(1.5) ZKP SRJ:

5. **Retroaktivna primena krivičnog zakona i dvostruko suđenje za isto delo**
(Clanovi 14/7 & 15/1 ICCPR, 7 Evropske konvencije, 4 Protokola 7 Evropske konvencije, 11/2 Univerzalne deklaracije)
- “Krivični postupak koji je okončan pravosnažnom presudom može se obnoviti: (...) 5) ako je nekom licu sudeno više od jednog puta za isto delo”.
- Dokazi:**
Policijski i istražni spisi, optužnica, izjave svedoka i okrivljenog, spisi sa suđenja, pismena presuda.
- Opis pravnog leka:**
- Predstavka odbrane pre ili za vreme suđenja.
- Nema određenog pravnog leka u pogledu retroaktivne primene krivičnog zakona. Međutim, retroaktivna primena može predstavljati osnov za ulaganje žalbe na presudu.
- Zahtev za obnovu krivičnog postupka.
- Važeci zakon:**
Nema posebne odredbe za pravni lek.
- Dokazi:**
Izjave svedoka i optuženog, spisi istrage, rešenja o pritvoru i naknadnim produženjima, zalog obveznica ili nekretnina umesto kaucije.
6. **Povreda prava lica da mu se sudi bez nepotrebnog odlaganja ili da bude oslobođen**
(Clanovi 14, 190(2, 3), 279(2), 462, 484 (1, 2) ZKP SRJ, 14/3c ICCPR, 5/1c, 5/3, 6/1 Evropske konvencije, 40/2b(iii) Konvencije o pravima deteta, pravilo 17 iz Pravila UN za zaštitu maloletnika lišenih slobode)
- Opis pravnog leka:**
- Odbrana može podneti zahtev sudskom vecu za oslobađanje do suđenja ili da predloži oslobađanje uz kauciju ili zalog. Suština zahteva treba da se bazira na međunarodnim standardima, naime na članu 6 Evropske konvencije. Žalba na rešenje o pritvoru koje je odredilo sudsko veće.
- Važeci zakon:**
- Član 72(4) ZKP SRJ:
“Predsednik suda može razrešiti dodeljenog branioca ako on ne obavlja pravilno svoje dužnosti na zahtev ili uz saglasnost optuženog.”
- Član 282 (1, 2) ZKP SRJ:
“Stranke (...) mogu zahtevati da se na glavnom pretresu pozovu novi svedoci ili veštaci, ili da se pribave novi dokazi čak i kada je glavni pretres zakazan (...). Ako predsedavajući sudija odbije zahtev za pribavljanje novih dokaza, ovakav zahtev se može podneti još jednom na glavnom pretresu.”
- Član 285 ZKP SRJ:
“Predsedavajući sudija može odrediti odlaganje pretresa zbog važnih razloga, na zahtev stranaka ili po službenoj dužnosti.”
- Član 309(4) ZKP SRJ:
“Prigovori i sugestije stranaka u vezi zapisnika i ispravki i dodatka unetih u zapisnik moraju se pomenuti u dodatku na kraju konacnog zapisnika.”
- Članovi 318(2), 327(2) ZKP SRJ:
“Ako predsedavajući sudija zabrani postavljanje određenog pitanja ili davanja odgovora, stranke mogu zahtevati da o tom pitanju rešava sudsko veće.”
- Član 333(3) ZKP SRJ:
“(...) Posebna žalba može se uložiti na rešenje o odvajanju zapisnika i informacija.” (odnosi se na zapisnike i informacije svedoka koji, po članu 227 CPC, nisu obavezni da svedoče).
- Opšta žalba: članovi 359(1), 360 (1), 487(1) ZKP SRJ:
- Član 131(3) ZKP SRJ (rešenje kojim se uskracuje dozvola da se pregledaju i kopiraju spisi pojedinih krivičnih predmeta):
“Dozvoljeno je ulaganje žalbe na odluku o uskracanju ovakve dozvole, mada žalba ne zadržava izvršenje odluke.”
- Dokazi:**
Policijski i istražni spisi, optužnica, izjave svedoka i okrivljenog, spisi sa suđenja, pismena presuda.
- Opis pravnog leka:**
- Posebna žalba na odluku kojom se uskracuje dozvola za pregledavanje i kopiranje spisa iz pojedinih krivičnih predmeta kada to zahtevaju posebni razlozi nacionalne odbrane i bezbednosti. Vidi pravni lek C. 4, povreda prava odbrane da pregleda dokaze za vreme
7. **Povreda prava lica da se brane sama ili uz pomoc advokata**
Jednakost oružja/Pravo da se izabere branilac/Pravo na besplatnu pravnu pomoc/Pravo na poverljive komunikacije sa braniocem/Pristup efikasnom pravnom zastupanju
(clanovi 4/2, 11, 67(1, 3), 70(1, 2, 3, 4), 71, 74, 75(1), 281(2, 3), 284(3), 314, 315, 316(1, 3), 321, 330(3), 337(2), 338(2), 339, 355(2), 455 ZKP SRJ, 6/3b,c,d Evropske konvencije, 14/3d ICCPR, 40/2b(ii) iz Konvencije o pravima deteta, Osnovni principi o ulozi advokata)

istražne faze/ prava da se izloži odbrana, strana 13-14.

- Zahtev optuženog lica predsedniku suda da dodeljenog advokata razreši dužnosti zbog nepropisnog obavljanja svojih dužnosti i da odredi nekog drugog.

- Podnesak odbrane za odlaganje suđenja radi pripreme odbrane, traženja forenzickih nalaza i pripremu bilo kakvih dopunskih novih dokaza; za adekvatno ispitivanje svedoka i okrivljenog; za ulaganje prigovora zbog neprihvatljivih dokaza; za stavljanje primedbi na zapisnik; za prigovor što je predsedavajući sudija odbio da dozvoli ispitivanje;

- Posebna žalba na odluku sudskog veća u vezi odvajanja zapisnika.

- Žalba na presudu – vidi pravni lek C. 3, povreda prava na advokata u istražnoj fazi, strana 13.

Vežeci zakona:

- Član 300(4) ZKP SRJ:

“Odluku da se optuženom sudi u odsustvu treba da donese sudsko veće na zahtev tužioca. Žalba ne zadržava izvršenje odluke.”

- Opšta žalba. Članovi 359(1), 360 (1), 487(1) ZKP SRJ.

- Član 410(1) ZKP SRJ:

“Krivичni postupak u kome je lice osuđeno u odsustvu (član 300), a stvorile su se mogućnosti da mu se sudi licno, takav postupak će se ponovo pokrenuti (...)”

8. Povreda prava da se licu sudi u njegovom prisustvu

(uključujući suđenje u odsustvu)

(Članovi 70/3, 295(2), 300, 316(2), 319, 320, 454(1), 482(4) ZKP SRJ, Uredba UNMIK 2001/1, članovi 14/3d ICCPR, 6 Evropske konvencije)

Dokazi:

Policijski i istražni spisi, optužnica, izjave svedoka i okrivljenog, spisi sa suđenja, pismena presuda.

Opis pravnog leka:

- Predstavka odbrane sudskom veću.

- Branilac (zakonski obavezan u slučajevima suđenja u odsustvu po članu 70(3) ZKP SRJ) može uložiti posebnu žalbu na odluku za suđenje u odsustvu. Ova žalba ne zadržava izvršenje presude.

- Odbrana može uložiti žalbu na samu presudu. Vidi pravni lek C.3, strana 13.

- Osuđeno lice (ili njegov/njen branilac) mogu uložiti zahtev za ponovno pokretanje postupka u roku od godinu dana od trenutka kada je osuđeno lice saznalo za presudu kojom je osuđeno u odsustvu. U izvesnim okolnostima vremenski rok od godinu dana se primenjuje. (član 410(3)).

Važeci zakon:

Opšta žalba, članovi 359(1), 360 (1), 487(1) ZKP SRJ.

Dokazi:

Policijski i istražni spisi, optužnica, izjave svedoka i okrivljenog, spisi sa suđenja, pismena presuda.

Opis pravnog leka:

-Predstavka odbrane do suđenja ili ponovnog suđenja

Nema posebne pravne odredbe koja propisuje opšte pravo na ovakvu predstavku. Međutim, u praksi pravo na ulaganje predstavke veoma mnogo se koristi od strane advokata i prihvata od strane suda.

Nema posebnog pravnog leka osim žalbe na presudu. Vidi pravni lek C. 3, strana 13.

9. Povreda prava na besplatnog prevodioca i prevod

(Članovi 5, 6, 7, 8, 224(1) ZKP SRJ, Uredba UNMIK 2000/46, član 6/3a,e Evropske konvencije, 14/3f ICCPR, 40/2b(vi) Konvencije o pravima deteta)

Važeci zakon:

Opšta žalba, članovi 359(1), 360 (1), 487(1) ZKP SRJ.

Dokazi:

Policijski i istražni spisi, optužnica, izjave svedoka i okrivljenog, spisi sa suđenja, pismena presuda.

10. Povreda principa o posebnim sistemima pravde za maloletnike

(Članovi 454/2, 457, 458, 463, 487 ZKP SRJ, 40/2b Konvencije o pravima deteta, 14/4 ICCPR)

- Predstavka odbrane sudskom vecu.
- Nema posebnog pravnog leka osim žalbe na presudu

Važeci zakon:

Nema važećeg zakona.

Dokazi:

N/A (nisu raspoloživi)

Opis pravnog leka:

Ne postoji.

11. Povreda prava ulaganja žalbe na presudu

Obuhvata neuspeh suda da obavesti stranke o pravu na ulaganje žalbe i nedostavljanje pismene kopije presude.

(članovi 354/1, 356, 359, 360, 487 ZKP SRJ, 2 Protokola 7 Evropske konvencije, 14/5 ICCPR)

III. Policija UNMIK, KPS, KZK i KFOR. Povreda Kodeksa ponašanja ili krivičnog zakona

A. Policija UNMIK

1. Policija UNMIK – Povreda Kodeksa ponašanja – administrativni pravni lek

Obuhvata nepropisno ponašanje, povrede politike, propisa, ili postupka.

Važeci zakon:

Priručnik o politici i postupcima (PPP) deo 3, član 2.2.1.

“Sve navodne povrede pravila i propisa moraju se dokumentovati u preliminarnom izveštaju (PI) od strane neposrednog rukovodioca datog službenika.”

Napomena –Nema izricitih postupaka na osnovu kojih građani mogu da ulože pritužbu zbog povrede kodeksa ponašanja. Međutim, postoji implicitna mogućnost da se takva pritužba preispita kako je kasnije izloženo u PPP, i da se sprovede istražni i disciplinski postupak posle podnošenja preliminarnog izveštaja.

Dokazi:

PPP deo 3, član 2.2.2: “PI treba da sadrži analizu o tome šta, kada, gde, kako i zbog čega se dogodio dati incident, da se identifikuje umešano osoblje i prilože izjave žalilaca, svedoka i žrtava.”

Opis pravnog leka:

Preliminarni izveštaj mora se proslediti preko lanca komandi u roku od 24 casa do nadležnog pretpostavljenog i do regionalnog internog istražitelja. Nadležni pretpostavljeni dužan je da u roku od 24 casa od navodne povrede obavesti zamenika policijskog komesara za administraciju (ZPK/A).

Regionalni interni istražitelj (RII) dužan je da onda stupi u kontakt sa šefom glavnog štaba Internog istražnog odseka (IIO) i da, pod njegovom/njenom komandom i kontrolom, pokrene istragu.

Pošto se istraga završi, spisi predmeta, uključujući pisani izvod nalaza, dostavljaju se ZPK/A. ZPK/A zatim donosi odluku o izricanju disciplinske mere.

Ako se smatra da je to potrebno, ZPK/A obrazuje anketni odbor koji se sastoji od predsedavajućeg, četiri člana i sekretara koji nema pravo glasa. Anketni odbor donosi odluku na bazi glasanja po sistemu proste većine i dužan je da u roku od 10 dana podnese pismeni izveštaj o svojim nalazima ZPK/A.

U slučaju da se utvrdi povreda, ZPK/A obaveštava nadležnog pretpostavljenog o tome koje disciplinske mere su izrecene. Nadležni pretpostavljeni je onda dužan da sprovede takvu disciplinsku meru.

Optuženi službenik policije UNMIK može uložiti žalbu na izrecene disciplinske mere od strane ZPK/A podnoseći pismenu žalbu komesaru u roku od 5 dana od datuma prijema odluke o disciplinskim merama. Posle preispitivanja disciplinskog slučaja, komesar donosi konačnu odluku.

Važeci zakon:

Krivični zakoni koji važe na Kosovu u vezi sa Priručnikom o politici i postupcima, Deo 3, član 2.10.

“Ova politika formalno priznaje da se Civpol (civilna policija) može staviti u privremeni pritvor u cilju sprovođenja istražnih radnji kada postoje tvrdnje da je službenik Civpol-a izvršio krivično delo (kada to nije pitanje nepropisnog ponašanja).

Svima mora biti jasno da je imunitet koji se garantuje Civilnoj policiji ograničen na organizacioni nivo i da službenici Civpol-a nisu zaštićeni od hapšenja ili pritvora ako izvrše krivično delo.”

Dokazi:

Medicinski nalazi u slučaju fizičke zloupotrebe, svedoci

Opis pravnog leka:

Sve krivične istrage protiv službenika Civpol-a vrši Centralna jedinica za krivične istrage (CJKI) i prosleduje ih nadležnom međunarodnom tužiocu.

2. Policija UNMIK – povreda Kodeksa ponašanja i/ili krivičnog zakona – pravni lek

Ako međunarodni tužilac odluci da ne pokrene optužnicu, policijski komesar ili njegov zamenik dužni su da pokrenu internu istragu.

Ako međunarodni tužilac odluci da pokrene postupak, policijski komesar ili njegov zamenik ce uputiti CJKI da obrazuje tim istražitelja koji ce pomagati istražnom sudiji.

Medutim, prilikom odlucivanja da se nastavi sa optužnicom, međunarodni tužilac odmah podnosi zahtev za oduzimanje imuniteta pravnom savetniku SPGS. Tim istražitelja nece formalno pristupiti osumnjicenom službeniku Civpol-a radi uzimanja izjava sve dok se zahtev za oduzimanje imuniteta ne vrati iz sedišta UN u Njujorku.

B. Kosovska policijska služba

1. KPS – povreda Kodeksa ponašanja – administrativni pravni lek

Obuhvata nepropisno ponašanje, povrede politike, uredbi, ili postupka.

Važeci zakon:

Politički priručnik KPS, članovi P-1.30 (II):

“Disciplinske mere preduzeće se za ispravljanje svakog nepropisnog ponašanja.”

Politički priručnik KPS P-4.16(III)(D)(3):

“Komandir stanice ili nadzornik KPS dužan je da ispita građane da bi utvrdio stepen njegove ili njene žalbe. Ako se žalba odnosi na nesporazum između građana i policajca, komandir ili nadzornik KPS ce objasniti policijske postupke građaninu. Ako je građanin zadovoljan objašnjenjem onda nije potreban preliminarni izveštaj.”

Politički priručnik KPS P-4.16(III)(D)(3a):

“Ako se građanin žali na nepropisno ponašanje policajca, upotrebu nepotrebne ili neopravdane fizičke sile, upotrebu smrtonosne sile, povrede ljudskih prava, krivične aktivnosti ili korupciju policije, komandir stanice ili KPS nadzornik dužni su da ispituju građanina da bi utvrdili osnovne činjenice u vezi žalbe. Komandir stanice ili KPS nadzornik dužni su da popune obrazac za žalbe građana i da ga proslede u regionalnu kancelariju za profesionalne standarde koja se nalazi u regionalnom štabu.”

Dokazi:

Medicinski nalazi u slučaju fizičke zloupotrebe, svedoci.

Opis pravnog leka:

Postoje dva mehanizma za prijavljivanje postupaka nepropisnog ponašanja policajaca Kosovske policijske službe: *interni disciplinski izveštaji* i *žalbe građana*. Svrha obe vrste obrazaca za prijavljivanje je da se osigura integritet i profesionalno ponašanje službe i da se obezbede standardni i ujednačeni mehanizam za pravilno izveštavanje i istraživanje ovakvih navoda. Termin "navod" znaci da postoji neka osnova za verovanje da je policajac možda prekršio politiku, postupak ili pravilo ili propis službe. Navodi nisu siguran dokaz o nepropisnom ponašanju i obicno se nece koristiti kao osnova za disciplinske mere dok odgovarajući organi potpuno ne istraže datu stvar. Pretpostavlja se da KPS policajci postupaju propisno pri obavljanju njihovih službenih dužnosti osim kada činjenice i prateći dokazi ne pokažu suprotno. Inherentna dužnost i odgovornost nadzornih organa je da nadgledaju ponašanje i aktivnosti policajaca Kosovske policijske službe i da preduzmu korektivne ili disciplinske mere kada su one prikladne i potrebne.

Komandir stanice ili KPS nadzornik ce ispitati građanina da utvrde kontekst njegove/njene žalbe. Ako je žalba u stvari nesporazum između građanina i policajca, komandir stanice ili KPS nadzornik ce objasniti policijske postupke građaninu. Ako je građanin zadovoljan objašnjenjem, onda nije potreban preliminarni izveštaj.

Ako se građanin stvarno žali na nepropisno ponašanje policije, primenu nepotrebne ili neopravdane fizičke sile, primenu smrtonosne sile, povrede ljudskih prava, krivične aktivnosti ili korupciju policije, komandir stanice ili KPS nadzornik dužni su da ispituju građanina da bi utvrdili osnovne činjenice u vezi žalbe. Komandir stanice ili KPS nadzornik dužni su da popune obrazac za žalbe građana i da ga proslede u regionalnu kancelariju za profesionalne standarde koja se nalazi u regionalnom štabu. "Obrazac za žalbe građana" je primarni metod za podnošenje formalne žalbe na KPS policajca. Memorandum, pisma, elektronska pošta, ili telefonski pozivi se ne preporučuju i obicno ne bi trebalo da se koriste za pokretanje žalbe protiv KPS policajca.

Posle odluke da se sprovede istraga u vezi navoda o nepropisnom ponašanju, bilo na lokalnom komandnom nivou, ili od strane Jedinice za profesionalne standarde (JPS), nadležni organ (vidi P-130 III, zamenik policijskog komesara za operacije i/ili direktor KPS ili, kada se disciplinske mere određuju na lokalnom nivou, odgovarajući regionalni komandir ili njegov/njen zamenik) moraju pismeno da obaveste optuženog policajca c

cinjenicama zbog kojih su on/ona predmet istrage i da podnesu izjave tih navoda, s tim da, ako je potrebna posebna ili istovremena krivična istraga, onda se obaveštavanje neće izvršiti onako kako je ovde opisano. Posle okončanja krivične istrage, nadležni organ ima pravo da u roku od sedamdeset dva sata (72) dostavi neophodni savet.

Važeci zakon:

Krivični zakoni važeći na Kosovu u vezi sa: KPS Politickim priručnikom, članovi P-1.35

KPS Politicki priručnik, članovi P-4.16(III)(B)(3)

2. KPS – kršenje kodeksa ponašanja i/ili krivičnog zakona – pravni lek

“a. Istrage JPS pokrenuce se kada se okonca bilo kakva krivična istraga protiv KPS policajca a nije pokrenuta krivična tužba. U situacijama gde javni organi mogu zahtevati krivično gonjenje, nacelnik Jedinice za profesionalne standarde može da naloži ili uputi da se istraga JPS odloži dok se ne okonca rešenje krivične stvari.”

KPS Politicki priručnik, članovi (III)(D)(3).

Vidi napred i (3) b: “Sve žalbe na teško narušavanje propisnog ponašanja policije, upotrebu nepotrebne ili neopravdane fizicke sile, upotrebu smrtonosne sile, povrede ljudskih prava, krivične aktivnosti ili korupciju policije treba odmah uputiti regionalnoj kancelariji JPS. Istražitelj JPS ce onda stupiti u kontakt sa centralnom kancelarijom JPS ... u vezi prijema žalbe od strane gradanina i pokretanja istražnog postupka.”

Dokazi:

Medicinski nalazi u slucaju fizicke zloupotrebe, svedoci

Opis pravnog leka:

Vidi napred, Administrativni pravni lekovi KPS. Sve žalbe na ozbiljno narušavanje propisnog ponašanja policije, upotrebu nepotrebne ili neopravdane fizicke sile, upotrebu smrtonosne sile, povrede ljudskih prava, krivične aktivnosti ili korupciju policije treba odmah uputiti regionalnoj regional kancelariji Jedinice za profesionalne standarde. Istražitelj JPS ce onda stupiti u kontakt sa centralnom kancelarijom JPS preko faksa, e-maila, ili telefonom u vezi prijema žalbe od strane gradanina i pokretanja istražnog postupka.”

Važeci zakon:

Kosovski zaštitni korpus, Disciplinski kodeks, član 5.3

C. Kosovski zaštitni korpus

Svaki gradanin ili agencija, uključujući KZK, mogu podneti žalbe na bilo kog člana KZK. U žalbama treba da se unesu informacije koje su opisane u Aneksu B, a izveštaji u vezi s tim mogu se podneti ili Glavnom štabu KZK (GŠ KZK), policiji UNMIK, regionalnim službenicima UNMIK, Zajedničkom implementacionom odboru multi-nacionalnih brigada (ZIO MNB) ili Zajedničkom implementacionom odboru Glavnog štaba KFOR-a (ZIO GŠ KFOR).

1. Kosovski zaštitni korpus (KZK) – povreda kodeksa ponašanja – administrativni pravni lek

Napomena: Nema nikakve odredbe o tome da žalilac bude obavešten o ishodu interne istrage.

Dokazi:

Žalilac je dužan da ispuni standardni obrazac za žalbe navodeći ime doticnih članova KZK, njihove identifikacione podatke i da ukratko opiše incident, uključujući datum, vreme i mesto. Žalilac ima pravo izbora da li ce ili neće dati svoje ime i adresu ili telefon.

Opis pravnog leka:

Žalbe se mogu podneti GŠ KZK, policiji UNMIK, regionalnim službenicima UNMIK, ili ZIO GŠ KFOR-a.

Za manje povrede kodeksa ponašanja KZK, komandir odgovarajuće regionalne radne grupe (RRG) ili komandir KZK (KOMKZK) ce izdati nalog za internu istragu. Komandiri KZK sve do nivoa RRG/Centralne jedinice mogu rešavati postupke koji se smatraju blažim povredama. O ovakvim povredama mora se obavestiti ZIO MNB/ZIO GŠ KFOR.

U vezi krupnijih povreda, KOMKZK je dužan da prosledi žalbu ZIO KFOR-a. Od KOMKZK se može zatražiti, po direktivi Zajednickog izvršnog bezbednosnog odbora (ZIBO), da suspenduje clana KZK.

ZIO MNB je dužan da odmah prosledi izveštaje o svim vecim incidentima ZIO GŠ KFOR-a. Svaka MNB odgovorna je za koordinaciju svake istrage u vezi navodnih vecih povreda koje su izvršene u njihovoj oblasti odgovornosti. ZIO GŠ KFOR-a dužna je da ZIBO da preporuke u vezi daljih mera za okoncanje istrage. Ove preporuke treba da se dogovore zajedno sa službenicima UNMIK koji su odgovorni za stvari u vezi KZK.

Samo ZIBO može da donosi odluke u vezi disciplinskih mera zbog vecih povreda kodeksa ponašanja.

MNB su dužne da dostave sve pojedinosti u vezi svakog dela koje može predstavljati krivicno delo ili tešku povredu gradanskog prava od strane policije UNMIK.

Disciplinske mere moraju se preduzeti kada nadležni sud osudi clana KZK za neko krivicno delo. Pored sankcija koje je izrekao sud, ZIBO ce preduzeti disciplinske mere za ta krivicna dela. Ni KOMKZK niti komandiri RRG nemaju ovlašćenja da preduzimaju disciplinske mere za krivicna dela koja su izvršili clanovi KZK.

Važeci zakon:

Krivicni zakoni važeci na Kosovu u vezi sa Disciplinskim kodeksom Kosovskog zaštitnog korpusa, clan 5.4:

“Žalbu u kojoj se navodi da je clan KZK izvršio krivicno delo KOMKZK je dužan da pošalje policiji UNMIK radi istrage ...

Kada ima navoda da je clan KZK izvršio krivicno delo ili vecu povredu kodeksa ponašanja, od KOMKZK se može zatražiti, po direktivi ZIBO, da odmah suspenduje doticnog clana KZK. Inspektorat KZK ne sme da preduzima krivicnu istragu na svoju ruku, vec je dužan da žalbu uputi policiji UNMIK.”

Dokazi:

Medicinski nalazi u slucaju fizicke zloupotrebe, svedoci

Opis pravnog leka:

2. Kosovski zaštitni korpus – povreda kodeksa ponašanja i/ili krivicnog zakona – pravni lek

Svaki gradanin, ili svaka agencija, ukljucujuci KZK, mogu podneti žalbe na bilo kog clana KZK. Žalbe se mogu podneti GŠ KZK, policiji UNMIK, regionalnim službenicima UNMIK, MNB ZIO ili ZIO GŠ KFOR-a.

Sve navode u vezi krivicnih dela clanova KZK, KOMKZK je dužan da prosledi policiji UNMIK radi istrage u skladu sa normalnom policijskom procedurom.

Policija UNMIK je dužna da obavesti ZIO MNB i ZIO GŠ KFOR-a kada neki clan KZK bude uhapšen i ovim ZIO je dužna da dostavi kopije izveštaja o incidentu. Policija UNMIK je dužna da pošalje kopiju svih sudskih rešenja, ukljucujuci oslobadajuće presude, u ZIO GŠ KFOR-a.

Kad god je clan KZK osumnjicen ili optužen za krivicno delo primenjuju se uobicajeni postupci krivicnog pravosuda.

D. KFOR

1. KFOR – Povreda relevantnog Vojnog krivičnog zakona date države – i upravni i krivični pravni lekovi

Važeci zakon:

KFOR ima imunitet od gonjenja po domicilnom pravu na osnovu UNMIK-ove Uredbe 2000/47 o statusu, privilegijama i imunitetu KFOR-a i UNMIK-a i njihovog osoblja na Kosovu.

2.4 Osoblje KFOR-a ...ima imunitet na jurisdikciju sudova na Kosovu u pogledu bilo kakvog administrativnog, gradanskog ili krivičnog dela koje oni izvrše na teritoriji Kosova. Ovo osoblje podleže isključivoj nadležnosti država koje su ih poslale na Kosovo; i imuno je od bilo kakvog oblika hapšenja ili pritvora, osim od strane lica koja postupaju u ime njihovih država. Ukoliko budu zabludom pritvoreni, moraju se odmah predati organima KFOR-a.

Napomena: Manje povrede discipline (neuredna uniforma, itd.) rešavaju se u samoj bazi od strane komandanta. (Ne primenjuje se na civile).

Dokazi:

N/A (nisu raspoloživi)

Opis pravnog leka:

Nema dostupnih zvaničnih informacija o ovom procesu. Zna se za jedan broj praktičnih primera, ali nema naznaka o tome koji vid mera će se verovatno preduzeti u određenim okolnostima. Ovi primeri obuhvataju sledeće:

Vojnik KFOR-a ulazi u prodavnicu u Mališevu/Malishevë i krađe nekoliko čokolada. Vlasnik radnje nema pravni lek na raspolaganju i vojnik nije disciplinski kažnjen.

Oficir KFOR-a provali u prodavnicu vencanica i pod uticajem alkohola oblaci vencanicu. Vlasnik radnje nema pravni lek i oficir nije disciplinski kažnjen.

Vojnik KFOR-a silovao je i ubio 12-godišnju devojčicu. Vojnik je odveden u Nemačku da mu sudi Vojni sud, utvrđeno je da je kriv i osuđen je na 15 godina zatvora.

Vojnik KFOR-a razlupao je KFOR-ov džip tako što je udario u civilno vozilo pod dejstvom alkohola. Civilnom licu je placena odšteta. Vojnik je izgubio svoj cin, ali nije mu sudio vojni sud.

2. KFOR – zahtevi za obeštećenje.

Zahtevi za slučaj smrti, lične povrede i štete, uništenje, eksproprijaciju nepokretne i pokretne imovine

Važeci zakon:

KFOR ima imunitet od domaćeg gonjenja po Uredbi UNMIK 2000/47.

Međutim, član 7 Uredbe 2000/47 glasi: "Zahtevi treće strane za gubitke ili štete i zbog ličnih povreda, bolesti ili smrti koja je nastala ili se direktno pripisuje KFOR-u, UNMIK ili njihovom osoblju, a koja nije nastala usled "operativne nužnosti" bilo kog međunarodnog člana ili organizacije, rešavace Komisija za žalbe ustanovljena od strane KFOR-a i UNMIK, na način kako će to biti propisano."

KOMKFOR je proglasio Standardne operativne postupke 3023 za žalbe na Kosovu (SOP) dana 22. Marta 2003.g. SOP su obavezujuće samo za vojnike koji služe u glavnom štabu KFOR-a.

U članu 6 se kaže da je svaka "Nacija vojnog kontingenta (NVK) odgovorna za rešavanje žalbi koje proisteknu usled njihovih aktivnosti, u skladu sa njihovim državnim pravilima, propisima i postupcima". U Aneksu B uz SOP sadržan je savetodavni proces za NVK koji sledi.

Pravo na žalbu:

Po članu 7 SOP obrazuje se Kosovska komisija za žalbe u vezi obeštećenja (KKŽO), koja predstavlja "neobavezujući dobrovoljni sistem za žalbe u kojoj učestvuje služba za žalbe KFOR-a i oni NVK koji to žele." U Aneksu C izložena su ovlašćenja KKŽO.

"Ako podnosilac žalbe nije zadovoljan odlukom službe za zahteve za obeštećenje KFOR-a ili službe NVK, on/ona mogu podneti žalbu KKŽO, ako imaju pravo na to." Nije jasno u kojim okolnostima podnosilac žalbe nema pravo žalbe. Da bi se izmenila odluka NVK ili

KFOR-a tri sudije u KKŽO moraju doneti jednoglasnu odluku. Konacno, "Odluka KKŽO je ubedljiva ali nije konacna, jer još nema usvojene kosovske politike za žalbe – koju su preispitale i odobrile nacionalne vlade NVK ili NATO SHAPE. Bez ovakvog priznanja zakonska ovlašćenja KKŽO nisu pravno obavezujuća ni za NVK ni za GŠ KFOR-a.

Dokazi:

Službenik za žalbe dužan je da pruži žalioocu sve potrebne informacije. (Aneks A, član 4).

Policijski izveštaj
Dva predracuna o popravci/zameni
Dokaz o vlasništvu
Kopija bilo kakvog dokumenta o osiguranju
Slike/dijagrami o šteti
Izjave svedoka
Medicinski nalazi, racuni/priznanice
Izvod iz zemljišnih katastarskih knjiga kao dokaz vlasništva nad zemljom
Dokaz da je KFOR koristio zemlju

Sva dokumenta koja se podnose treba da su na engleskom i jezik službe za žalbe bice engleski.

Dotatna dokumenta mogu se podneti KKŽO. Mogu se takode saslušati svedoci. (Pravni savetnik KFOR-a izradio je standardne formulare, kao što je obrazac zahteva za obeštćenje, obrazac zahteva za prijateljsko poravnanje, i obrazac žalbe. Ova dokumenta treba koristiti za podnošenje zahteva KSZ, KNVK i KKŽO, kako je najprikladnije.

Opis pravnog leka:

Kada žalba stigne službenik za žalbe smešta je u bazu podataka za žalbe i određuje joj NATO broj žalbe.

Služba za žalbe odgovorna je da istražuje i presuđuje u vezi svih žalbi protiv GŠ KFOR-a. Kada Službenik za žalbe (SŽ) sakupi sve potrebne informacije dužan je da pregleda žalbu da vidi da li ispunjava zahteve kako je propisano u članu 7 Uredbi UNMIK 2000/47, (u suštini da odredi nadležnost u vezi predmetne stvari).

Da dokaže žalbu, žalilac mora da dokaže bilans verovatnoće (51%) za svaki element žalbe, naime, da li je GŠ KFOR-a imao obavezu da cuva; da li je bilo povrede ove dužnosti; da li je došlo do štete; i ima li "ali" u cinjenju ili necinjenju GŠ KFOR-a. Ako su delo ili propust prouzrokovani u "operativnoj dužnosti", GŠ KFOR-a oslobada se odgovornosti." (Aneks A član 5)

Ako SŽ utvrdi da je osoblje GŠ KFOR-a bilo umešano ili pogrešilo, SŽ ce preporučiti službi J8 (služba ekonomije i finansija) da isplate zahtev za obeštćenje (Aneks A, član 6).

SŽ je dužan da saraduje sa lokalnim pravnim profesionalcima radi razjašnjenja svih lokalnih smernica ili ograničenja u vezi donošenja odluke za obeštćenje. (Aneks A, član 7)

Ako se podnosilac zahteva slaže sa iznosom dužan je da potpiše sporazum o prijateljskom poravnanju u celini i o konacnom zadovoljenju žalbe a SŽ ce obezbediti da ga služba J8 isplati. (Aneks A, član 8). Ako podnosilac žalbe odbije ponudu, uloži žalbu KKŽO i izgubi jednoglasnom odlukom po žalbi onda se ukida i ponuda SŽ za prijateljsko poravnanje. Ukoliko žalba nije odbijena jednoglasnom odlukom KKŽO onda ponuda za prijateljsko poravnanje po žalbi ostaje otvorena. (Aneks A, član 12). Ako se žalba odbije u dopisu o odbijanju mora se navesti pravni osnov za odbijanje žalbe. (Aneks A član 9).

Žalbe

Vidi važeći zakon – napred navedeno pravo žalbe

KKŽO se sastoji od tri sudska službenika, jedan iz NVK koja je predmet žalbe i dvoje koje je naimenovao pravni savetnik KFOR-a, ili su delegirani od strane SŽ.. (Aneks C, član 1).

Sve stranke bice obavestene 30 dana pre saslušanja po žalbi. Sve stranke mogu podneti dodatne dokaze do 10 dana pre pretresa. Podnosilac žalbe i NVK ili GŠ KFOR-a, svaki

od njih ima po 15 minuta da izloži svoje dokaze i pravne argumente. KKŽO ima 30 minuta da ispita dve stranke i da donese pismenu odluku u roku od 15 dana. (Aneks C, član 3-8).

Ako KKŽO smatra da isplata treba da se izvrši, onda ce se ona izvršiti u roku od 30 dana. (Aneks C, Deo 13).

IV. Nediskriminacija

A. Opšti pravni lek

Važeci zakon:

Clan 35, Uredbe UNMIK 2000/45, o samoupravi opština;
Relevantne opštinske instrukcije
Clan 4, clan 9.4.2, Uredbe UNMIK 2001/9, o Ustavnom okviru za privremenu samoupravu na Kosovu.
Zakon o upravnom postupku (Službeni list SFRJ, br. 47/86)
Zakon o upravnom sporu (Službeni list SFRJ, br. 4/77)
Clan 31, Zakona o redovnim sudovima (Službeni list SAPK, br. 21/78)

Dokazi:

Dokaz da je zahtev podnet odgovarajućem organu a da nije postupljeno u skladu sa njim, kao kopija zahteva ili odbijanje upravnog organa. Standardi dokazivanja koji su izloženi u članovima 159-201 Zakona o upravnom postupku.

Opis pravnog leka:

Uredba UNMIK 2000/45 i važeci zakon u najmanju ruku obezbeđuju sledeće pravne lekove:

- a. Pismena žalba mora se podneti glavnom izvršnom službeniku u roku od jednog (1) meseca od datuma odbijanja. Opštine isto tako mogu imati posebne postupke. Sam podnosilac zahteva dužan je da se raspita o ovome. Glavni izvršni službenik je dužan da odgovori u roku od (1) mesec dana (clan 35(1-2), Uredba UNMIK 2000/45).
- b. Ako se podnosilac žalbe ne slaže sa odlukom, on onda može uložiti žalbu centralnom organu (clan 35(3)). Trenutno, sve ovakve žalbe treba da se upute i da ih koordinira Direkcija za upravne poslove, koji dostavlja žalbe odgovarajućim "centralnim organima" radi razmatranja ključnih pitanja. U ovom trenutku nije jasno koje u stvari centralni organ. Centralni organ mora da odgovori u roku od (1) meseca (clan 35(4) Uredbe 2000/45).
- c. Žalba na odluku ovog organa druge instance može se podneti Vrhovnom sudu (clan 31 Zakona o redovnim sudovima). Rok za pokretanje upravne parnice je 30 dana od datuma kada je upravni akt donet, ili 60 dana od datuma donošenja akta ako stranka nije primila ovaj akt (clan 23 Zakona o upravnim sporovima).
- d. Dalja žalba ili zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke može se uložiti na odluku u upravnoj parnici (clan 19-20, 45-50 Zakona o upravnim sporovima). Svaka od ovih žalbi mora se podneti nadležnom sudu u roku od 30 dana od datuma urucenja sporne odluke (clan 46 Zakona o upravnim sporovima)

Vidi takode Poglavlje VI, Imovinsko-pravna pitanja, Clan B.2, Neopravdano uskracenje pristupa podacima/registru katastra, za opis druge primene ovog pravnog leka.

Komentar: Ako je podnosilac zahteva iscrpeo unutrašnji postupak za žalbe (tj. žalbu glavnom izvršnom službeniku), onda se predmet može uputiti Centralnom organu. Međutim, trenutno postoji teškoća da se definiše ko je Centralni organ: tj. da li su to odseci UNMIK ili ministarstva PIS.

B. Žalbe na diskriminacionu praksu pri zapošljavanju u javnim službama

Obuhvata žalbe na diskriminaciju pri zapošljavanju u centralnim i opštinskim

Važeci zakon:

Clan 11(1) Uredbe UNMIK 2001/36,
" Javni službenik koji je oštećen odlukom organa za zapošljavanje, kojom su povredeni principi izneti u članu 2.1 ove Uredbe može uložiti žalbu Odboru* na takvu odluku, u skladu sa odredbama ovog člana. Svaku ovakvu žalbu razmatra Odbor koji se sastoji od tri člana, koji su zaduženi da rešavaju žalbe koje su im podnete."
* Nezavisni nadzorni odbor za Kosovo.

Zakon o upravnom postupku (Sl. list SFRJ, br. 47/86)
Važeće opštinske instrukcije
Zakon o upravnim sporovima (Sl. list SFRJ, br. 4/77)

službama koje podnose službenici protiv centralnih ili opštinskih vlasti.

Vodeci principi za javnu službu navedeni u Uredbi UNMIK 2001/36 o Kosovskim javnim službama, član 2(1)(g).

Član 31, Zakon o redovnim sudovima (Sl. list SAPK, br. 21/78)

Dokazi:

Dokaz da je zahtev upućen nadležnom organu a da nije postupljeno u skladu sa njim, kao kopija zahteva ili odbijanje upravnog organa. Standardi dokazivanja koji su izloženi u članovima 159-201 Zakona o upravnom postupku.

Opis pravnog leka:

Podnosilac zahteva može tražiti pravni lek prvo preko Nezavisnog nadzornog odbora (NNO) a zatim preko sudova.

Član 11 Uredbe 2001/36 definiše žalbu ovako:

Ustanovljuje se Nezavisni nadzorni odbor za Kosovo koji je nadležan da saslušava i odlučuje o žalbama na odluke o zapošljavanju od strane organa za zapošljavanje (članovi 7(1) 10(1), I 11(2)(a)).

Odbor se sastoji od sedam članova, koje postavlja Specijalni predstavnik Generalnog sekretara u konsultaciji sa premijerom. Članovi Odbora biraju se na osnovu stručnosti, moralnog integriteta i posvećenosti ustanovljenju politički nepristrasne javne službe na Kosovu koja je ustanovljena na bazi zasluga i odražava multietnički karakter Kosova. U tom cilju, najmanje tri člana biće određena iz zajednice kosovskih Albanaca i najmanje dva člana iz zajednica ne-Albanaca na Kosovu (Poglavlje III, 8.1 i 8.2).

Član 11(2)

“Ministarstvo je dužno, uz saglasnost Specijalnog predstavnika Generalnog sekretara, da propiše pravila i postupke koji će važiti za žalbe u okviru ovog člana. Ova pravila i postupci, između ostalog treba da obezbede:

(a) da pre podnošenja žalbe odboru, oštećeni javni službenik ili podnosilac žalbe moraju da iscrpe unutrašnje postupke za žalbu pred datim organom za zapošljavanje, osim ako Odbor ne odustane od ovog zahteva zbog dokaza o razumnom strahu ili odmazde, ako organ za zapošljavanje ne reši takvu internu žalbu u roku od šezdeset (60) dana, ili zbog nekog drugog dobrog razloga.”

Napomena:

Struktura NNO još nije sprovedena od strane Ministarstva za javne službe kako je propisano u članu 9 Uredbe 2001/36 koji kaže da će uz saglasnost vlade, Ministarstvo za javne službe “ustanoviti pravila i postupke za rad Odbora, uključujući pravila i postupke u vezi žalbi shodno članu 11 ove Uredbe.” U slučaju diskriminacije pri zapošljavanju na ovaj način je sporno koji pravni lek imaju na raspolaganju javni službenici u prvoj instanci, osim žalbe nadležnom sudu.

Dok se NNO ne ustanovi, ili, kada se on ustanovi i iscrpu se druga sredstva, žalba na diskriminaciju može se podneti Vrhovnom sudu (član 31 Zakona o redovnim sudovima) ako podnosilac žalbe ulaže žalbu na diskriminaciju zbog donete odluke protiv podnosioca pri zapošljenju. Krajnji rok za pokretanje upravne parnice je 30 dana od datuma kada je uručen upravni akt, ili 60 dana od datuma kada je akt uručen ako stranka nije primila taj akt (član 23, Zakon o upravnom sporu).

Dalja žalba ili zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke može se uložiti na odluku u upravnoj parnici (članovi 19-20, 45-50 Zakona o upravnim sporovima). Svaka od ovih žalbi mora se podneti nadležnom sudu u roku od 30 dana od datuma uručenja sporne odluke (član 46 Zakona o upravnim sporovima)

Važeci zakon:

Član 35, Uredbe UNMIK 2000/45, o Samoupravi opština

Važeće opštinske instrukcije

Član 4, član 9.4.2, Uredbe UNMIK 2001/9, o Ustavnom okviru za privremenu samoupravu na Kosovu.

Zakon o upravnom postupku (Sl. list SFRJ, br. 47/86)

Zakon o upravnim sporovima (Sl. list SFRJ, br. 4/77)

Član 31, Zakon o redovnim sudovima (Sl. list SAPK, br. 21/78).

C. Žalbe na diskriminaciju pri zapošljavanju u praksi opštinskih organa.

Podnete od strane lica

koja su tražila zaposlenje u opštinskoj upravi.

Dokazi:

Dokaz da je zahtev podnet odgovarajucim organima i da nije ispoštovan, kao što je kopija zahteva ili odbijanje od strane upravnog organa. Standardi dokaza koji su navedeni u clanovima 159-201, Zakon o upravnom postupku.

Opis pravnog leka:

Vidi A, opšti pravni lek, opis pravnog leka.

D. Žalbe javnih službenika na diskriminacione odluke Disciplinskog odbora

Važeci zakon:

Administrativno uputstvo UNMIK 2003/2 za sprovođenje Uredbe UNMIK br. 2001/36 o Javnim službama na Kosovu, clan 33

Dokazi:

Tek treba da se odrede (vidi clan 33.7 Administrativnog uputstva 2003/2)

Opis pravnog leka:

Odbor za žalbe može da razmatra žalbe javnih službenika na odluke disciplinskog odbora; i na upisivanje netacnih ili diskriminacionih podataka u kadrovski dosije, i na dsiskriminaciju i uznemiravanje od strane uprave.

E. Žalbe na diskriminaciju pri korišćenju sopstvenog jezika u pristupu javnim službama.

Uredba UNMIK 2001/9, Poglavlje 3-4 o Ustavnom okviru za privremenu samoupravu na Kosovu

Uredba UNMIK 2000/45, clan 9.1: Pripadnici zajednica imaju pravo da koriste svoj sopstveni jezik u svim opštinskim organima i u obracanju svim opštinskim javnim službenicima.

Važeci zakon:

Clan 35, Uredbe UNMIK 2000/45, o Samoupravi opština
Relevantne opštinske instrukcije
Clan 4, clan 9.4.2, Uredbe UNMIK 2001/9, o Ustavnom okviru za privremenu samoupravu na Kosovu.
Zakon o upravnom postupku (Sl. list SFRJ, br. 47/86)
Zakon o upravnim sporovima (Sl. list SFRJ, br. 4/77)
Clan 31, Zakon o redovnim sudovima (Sl. list SAPK, br. 21/78.

Dokazi:

Dokaz da je zahtev podnet odgovarajucim organima i da nije ispoštovan, kao što je kopija zahteva ili odbijanje od strane upravnog organa. Standardi dokaza koji su navedeni u clanovima 159-201, Zakon o upravnom postupku.

Opis pravnog leka:

Vidi A, Opšti pravni lekovi, Opis pravnog leka.

F. Žalbe na diskriminaciju u pristupu obrazovanju od strane obrazovnih radnika

Pohadanje škole je obavezno od 6 do 15 godina (clan 1(1) u Ur. 2000/51)

Važeci zakon:

Uredba 2002/19 o proglašenju Zakona usvojenog na Skupštini Kosova o osnovnom i srednjem obrazovanju na Kosovu
Clan 35, Uredba 2000/45, o samoupravi opština.
Administrativno uputstvo Odseka za obrazovanje i nauku 21/2001, i 23/2001
Clan 4, clan 9.4.2, Uredba 2001/9, o Ustavnom okviru za privremenu samoupravu na Kosovu.
Zakon o upravnom postupku (Službeni list SFRJ, br. 47/86)

Administrativno uputstvo 23/2001 Odseka za nauku i obrazovanje, Kodeks ponašanja. Član 5(1) Obrazovno osoblje ne sme da vrši diskriminaciju učenika i ostalih na bazi rase, pola, seksualne orijentacije, boje kože, vere, nedostataka, nacionalnog porekla, statusa ili porekla.

Zakon o upravnim sporovima (Sl. list SFRJ, br. 4/77)
Član 31, Zakon o redovnim sudovima (Sl. list SAPK, br. 21/78).

Dokazi:

Dokaz da je zahtev poodnet odgovarajucim organima i da nije ispoštovan, kao što je kopija zahteva ili odbijanje od strane upravnog organa. Standardi dokaza koji su navedeni u članovima 159-201, Zakon o upravnom postupku.

Opis pravnog leka:

Svako lice koje ukazuje na ponašanje koje navodi na diskriminaciju u pristupu obrazovanju može da podnese pismenu žalbu kod određenog službenika ili člana osoblja (član 3.1 Administrativnog uputstva broj 21/2001 Odseka za obrazovanje i nauku).

Po Administrativnom uputstvu 21/2001 Odseka za obrazovanje i nauku, član 2(2), obrazovno osoblje se na bazi ovog uputstva može disciplinski kazniti zbog bilo kojih od sledećih razloga: zapostavljanje dužnosti ili povrede obaveza po uslovima iz ugovora o zapošljenju, kodeksa ponašanja ili lokalnim pravila koja je izdao Odsek za obrazovanje i nauku.

Ako je žalba osnovana, Odsek za obrazovanje i nauku može preduzeti disciplinske i/ili administrativne mere, kako je ovlašćen u članu 2(1), Administrativnog uputstva 23/2001 Odseka za obrazovanje i nauku.

Postupak je opisan u članovima 4(1-2) Administrativnog uputstva, 21/2001. Član 4(1) kaže da ako se žalba upiti protiv nastavnika, ili ako postoje dokazi o ponašanju koji zahtevaju disciplinske mere od strane direktora škole, onda direktor škole mora da ispita žalbu i da omogući nastavniku da odgovori na podnete navode.

Član 4(2) propisuje da ako, posle istrage i date mogućnosti nastavniku da odgovori, direktor škole utvrdi da je postojalo takvo ponašanje koje zahteva disciplinske mere, direktor škole mora pismeno da obavesti nastavnika o ovakvim disciplinskim merama, pre nego što one stupe na snagu.

Osim u slučaju usmenog upozorenja, direktor škole mora pismeno da obavesti nastavnika da on može uputiti pismenu žalbu na odluku o disciplinskim merama u roku od 10 dana od prijema obaveštenja o tome.

Odbor za žalbe dužan je da razmotri žalbu i u roku od 7 dana posle saslušanja po žalbi mora dostaviti pismenu odluku nastavniku.

Član 5(1):

Ako je uložena žalba protiv direktora ili ako postoje dokazi o ponašanju koje zahteva disciplinske mere koje zapazi viši izvršni službenik, onda se mora ustanoviti žalbeni odbor koji će sprovesti istragu u vezi s tim.

Član 7(2)

Kada su postupci koji su izloženi u uputstvu ispoštovani a desilo se ponašanje koje zahteva disciplinske mere, može se izreci niz disciplinskih kazni koje zavise od težine nepropisnog ponašanja

Ako žalilac nije zadovoljan odlukom koja je doneta u okviru napred navedenih postupaka, on može uložiti žalbu Vrhovnom sudu (član 31 Zakona o redovnim sudovima). Krajnji rok za pokretanje upravne parnice je 30 dana od datuma kada je administrativni akt donet ili 60 dana od datuma kada je akt donet ako stranka nije primila akt (član 23, Zakon o upravnim sporovima).

Dalja žalba ili zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke može se uložiti na odluku u upravnoj parnici (članovi 19-20, 45-50 Zakona o upravnim sporovima). Svaka od ovih žalbi mora se podneti nadležnom sudu u roku od 30 dana od datuma urucenja sporne odluke (član 46 Zakona o upravnim sporovima)

G. Žalbe na samovoljne sankcije od strane nastavnika i obrazovnog osoblja

Uredba UNMIK br. 2002/19 o proglašenju Zakona usvojenog na Skupštini Kosova o osnovnom i srednjem obrazovanju na Kosovu, član 33.3 (b), i 33.4.

Važeci zakon:

Uredba UNMIK br. 2002/19 o proglašenju Zakona usvojenog na Skupštini Kosova o osnovnom i srednjem obrazovanju na Kosovu
Član 33.3 (b), i 33.4.
Zakon o upravnom postupku (Službeni list SFRJ, br. 47/86)
Zakon o upravnim sporovima (Sl. list SFRJ, br. 4/77)
Član 31, Zakon o redovnim sudovima (Sl. list SAPK, br. 21/78.

Dokazi:

Dokaz da je zahtev poodnet odgovarajucim organima i da nije ispoštovan, kao što je kopija zahteva ili odbijanje od strane upravnog organa. Standardi dokaza koji su navedeni u članovima 159-201, Zakon o upravnom postupku.

Opis pravnog leka

Uredba 2002/19, član 33.3 (b) propisuje da "MONT i opštinski organi treba da osiguraju da: (b) Osoblje bude zašticeno od direktne ili indirektno diskriminacije po bilo kom stvarnom ili pretpostavljenom osnovu kao što su pol, rasa, seksualna orijentacija, fizicki ili neki drugi nedostatak, bracno stanje, boja kože, jezik, vera, politicko ili drugo mišljenje, nacionalno, etnicko ili socijalno poreklo, povezanost sa nacionalnom zajednicom, imovinsko stanje, rodenje, ili neki drugi status."

Uredba 2002/19, član 33.4 propisuje da "nastavnici i ostalo osoblje u obrazovnim ustanovama imaju pravo da ospore svaku odluku ili cin opštine ili MONT koji se odnose na njih pred nadležnim sudom."

Tako, žalba na takvu sankciju može se podneti Vrhovnom sudu (član 31 Zakona o redovnim sudovima). Krajnji rok za pokretanje upravne parnice je 30 dana od datuma kada je upravni akt dostavljen ili 60 dana od datuma kada je akt dostavljen ako stranka nije primila akt (član 23 Zakona o upravnim sporovima).

Dalja žalba ili zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke može se uložiti na odluku u upravnoj parnici (članovi 19-20, 45-50 Zakona o upravnim sporovima). Svaka od ovih žalbi mora se podneti nadležnom sudu u roku od 30 dana od datuma urucenja sporne odluke (član 46 Zakona o upravnim sporovima)

H. Žalbe na diskriminaciju u pristupu zdravstvenoj zaštiti

Važeci zakon:

Član 35, Uredba UNMIK 2000/45, o Samoupravi opština.
Relevantna opštinska uputstva
Član 4, član 9.4.2, Uredba UNMIK 2001/9, o Ustavnom okviru za privremenu samoupravu na Kosovu.
Zakon o upravnom postupku (Službeni list SFRJ, br. 47/86)
Zakon o upravnim sporovima (Sl. List SFRJ, br. 4/77)
Član 31, Zakon o redovnim sudovima (Sl. list SAPK, br. 21/78.

Uredba UNMIK br. 2000/10 o ustanovljenju Administrativnog zavoda za zdravstvenu i socijalnu zaštitu i Uredba 2000/45 o Samoupravi opština na Kosovu (predvida osnivanje Zavoda za primarnu zdravstvenu zaštitu, izdvojenog od bolnica)]. Nema posebnog zakona ili uredbe ili administrativnog uputstva UNMIK koji sadrže jasan upravni pravni lek na nivou prve instance za pitanja diskriminacije u pristupu zdravstvenoj zaštiti.

I. Žalbe na diskriminaciju u pristupu socijalnoj zaštiti

Dokazi:

Dokaz da je zahtev poodnet odgovarajucim organima i da nije ispoštovan, kao što je kopija zahteva ili odbijanje od strane upravnog organa. Standardi dokaza koji su navedeni u članovima 159-201, Zakon o upravnom postupku.

Opis pravnog leka:

Vidi A, Opšti pravni lek, Opis pravnog leka.

Važeci zakon:

Članovi 78 – 82, Priručnik o sistemu socijalne zaštite izdat 1. Novembra 2000.g. od strane Mešovite privremene administrativne strukture.

Član 78

“Podnosilac zahteva koji se ne slaže sa zvaničnom odlukom nadležnog organa i smatra da je neispravna može uložiti žalbu na takvu odluku u pismenoj formi...”

Član 35, Uredba UNMIK 2000/45, o Samoupravi opština.

Relevantna opštinska uputstva

Član 4, član 9.4.2, Uredba UNMIK 2001/9, o Ustavnom okviru za privremenu samoupravu na Kosovu.

Zakon o upravnom postupku (Službeni list SFRJ, br. 47/86)

Zakon o upravnim sporovima (Sl. List SFRJ, br. 4/77)

Član 31, Zakon o redovnim sudovima (Sl. list SAPK, br. 21/78.

Dokazi:

Dokaz da je zahtev podnet odgovarajućim organima i da nije ispoštovan, kao što je kopija zahteva ili odbijanje od strane upravnog organa. Standardi dokaza koji su navedeni u članovima 159-201, Zakon o upravnom postupku.

Opis pravnog leka:

Žalba se u pismenoj formi dostavlja direktoru Centra za socijalni rad (CSR) u roku od 14 dana od datuma kada je podnosilac zahteva primio odluku od CSR u kojoj su iznete informacije o tome da li podnosilac zahteva ispunjava kriterijume za kategoriju 1 ili 2. Žalba će se preispitati i odgovor poslati u pismenoj formi u roku od 30 dana od prijema iste. U pismenom odgovoru biće razmotrena samo ona pitanja koja su pomenuta u pismenoj žalbi.

U pismenom odgovoru direktor CSR ili njegov/njen ovlašćeni zastupnik treba samo da obrade ona pitanja koja su izneta u pismenoj žalbi. Na svaku žalbu mogu se dati dve vrste odgovora, i to:

- ? Žalba se odbija zbog toga što je jasno da data porodica ne ispunjava kriterijume. U odgovoru u obrazloženju odluke treba tačno da se navede koje kriterijume porodica ne ispunjava.
- ? Žalba se usvaja zato što informacije i dokumentacija u pismenoj žalbi pokazuju da je prvobitna odluka bila neispravna. U odgovoru treba da se istakne koje nove informacije i dokazi su doveli do izmene odluke.

Ukoliko žalilac i dalje nije zadovoljan odgovorom direktora na prvu žalbu, on/ona mogu podneti zahtev za preispitivanje odluke direktora Instituta za socijalnu politiku (ISP).

Ovaj zahtev mora se podneti u roku od 14 dana. ISP mora da preispita žalbu i obavesti žalioaca u roku od 30 dana od odluke ISP. Odluka treba da sadrži jednu od dve vrste odgovora koje su napred navedene. (Pozitivnu odluku – sa obrazloženjem o tome šta je dovelo do izmene odluke, ili negativnu odluku sa naznakom koje kriterijume on/ona ne ispunjavaju.)

Pored napred navedenih pravnih lekova, žalilac može uputiti usmenu žalbu direktoru CSR. (Ovaj pravni lek je nezvanični – nijedan interni dokument CSR ga ne pominje). Ako je žalba opravdana, lice koje je vršilo diskriminaciju žalioaca biće usmeno opomenuto. Ukoliko se ovakva situacija ponovo desi, daje se pismena opomena. Ova opomena šalje se ISP i može dovesti do okončanja radnog odnosa.

Pravni lek za ulaganje žalbe na odluku po “Članu 80” definisan je u članu 35 Uredbe 2000/45. Vidi A, Opšti pravni lek, Opis pravnog leka.

Napomena: Prema informacijama koje su dostavili direktori CSR, Ministarstvo rada i socijalne zaštite poslalo je nacrt Kodeksa ponašanja direktorima za davanje komentara. Dokument sadrži opis potencijalnih pravnih lekova koji se mogu iskoristiti u slučaju žalbe na diskriminaciono postupanje osoblja CSR.

V. Žrtve zlocina

A. Pravni lekovi za oštećene strane

1. Privatna tužba žrtava zlocina/oštećenih strana

Napomena: Vecina krivičnih dela koje propisuje Krivični zakon Kosova automatski goni nadležni javni tužilac. U slučajevima gde je propisana kazna manja od 5 godina zatvora oštećena strana ima pravo da pokrene privatnu tužbu. Takođe, u slučajevima gde javni tužilac utvrdi da nema osnova da se pokrene tužba on je dužan da o ovome obavesti oštećenu stranu. U tim slučajevima oštećena strana može lično da pokrene krivični postupak.

Važeci zakon:

Clan 17(3) ZKP SRJ,

“Ako javni tužilac utvrdi da nema osnova da se pokrene ili nastavi krivični postupak, oštećena strana ima pravo da pokrene privatnu tužbu pod uslovima definisanim ovim zakonom.”

Dokazi:

Nije potrebna posebna vrsta dokaza. Napomena: privatni tužitelj i oštećena strana imaju isto pravo pristupa dokumentima, spisima i clancima kao i javni tužilac. (Clan 59(3) ZKP SRJ)

Opis pravnog leka:

Privatna tužba

Privatna tužba treba da se podnese u roku od 3 meseca od datuma kada je lice koje je ovlašćeno da podnese privatnu tužbu saznalo za krivično delo i izvršioca. (Clan 52(1) ZKP SRJ)

Privatna tužba kada javni tužilac povuce tužbu

Ukoliko javni tužilac ustanovi da nema osnova za javnu tužbu on je dužan da u roku od 8 dana obavesti oštećenu stranu o svojoj odluci i da oštećena strana ima pravo sama da pokrene tužbu. Oštećena strana ima osam dana od prijema obaveštenja da pokrene ili nastavi tužbu. Oštećena strana može nastaviti predmet na bazi prvobitne tužbe ili da podnese novu tužbu. Ako oštećena strana nije bila informisana o odluci javnog tužioca da odustane od tužbe on ili ona mogu izjaviti pred nadležnim sudom da ce sami nastaviti tužbu. Ovakva izjava mora se podneti najkasnije tri meseca posle odluke javnog tužioca da obustavi tužbu ili da odbaci optužbe. Prilikom obaveštavanja oštećene strane o svojoj odluci da odustane od tužbe javni tužilac je dužan da je isto tako obavesti i o merama koje oštećena strana može da preduzme da bi iskoristila svoje pravo na privatnu tužbu. (Clan 60 ZKP SRJ).

Oštećena strana kao privatni tužitelj ima ista prava kao i javni tužilac, osim prava koja javni tužilac uživa kao državni službenik. (Clan 63 ZKP SRJ)

Oštećena strana može uložiti žalbu na presudu suda u vezi troškova krivičnog postupka. Ako je stranka delovala u svojstvu privatnog tužitelja ona može uložiti žalbu po svim osnovama po kojim se presuda može osporiti, čak i ako je javni tužilac preuzeo predmet tokom sudjenja. Ovakva žalba treba da se podnese u roku od 15 dana od datuma kada je kopija presude dostavljena (clan 35 i 360 ZKP SRJ).

Ukoliko je oštećena strana maloletnik ili lice lišeno poslovne sposobnosti, njihov pravni zastupnik je ovlašćen da daje sve izjave i preduzima sve mere na koje oštećena strana ima pravo. Oštećena strana koja je napunila 16 godina ima pravo da daje izjave i pokrene postupak (clan 64 ZKP SRJ).

Oštećena strana/privatni tužitelj mogu uložiti žalbu na presudu donetu u prvoj instanci u roku od 15 dana od datuma kada je dostavljena kopija presude (clan 359(1) ZKP SRJ). Blagovremeno uložena žalba zadržava izvršenje presude (clan 359(2) ZKP SRJ).

Važeci zakon:

Oštećena strana ima pravo da uloži tužbu u krivičnom postupku po zakonu o imovinsko-pravnim odnosima, ako je tužba prouzrokovana izvršenjem krivičnog dela (Clan 103-1 ZKP SFRJ). Žrtva takođe može podneti tužbu po zakonu o imovinsko-pravnim odnosima i u građanskoj parnici pred sudom za građanske predmete.

Dokazi:

U zakonu nije naveden karakter dokaza. Po clanu 107 ZKP SRJ sud je po službenoj dužnosti obavezan da istraži da li je oštećenje imovine nastupilo u vezi sa izvršenjem krivičnog dela.

2. Žrtva krivičnog dela/oštećena strana, oštećena ili izgubljena imovina.

Podnošenje žalbe po zakonu o imovinsko-pravnim odnosima sudu

za krivične ili građanske predmete.
(Članovi 103-114, ZKP SRJ)

Opis pravnog leka:

Pred krivičnim sudom:

Žalba za isplatu oštećenja za oštećenu imovinu, povratak predmeta ili poništenje pojedinih pravnih transakcija, koje su nastale usled krivičnog dela, može se podneti i u krivičnom postupku, pod uslovom da se postupak znatno ne produži (član 103(1) ZKP SRJ). Ako se može predvideti da će žalba za oštećenje imovine znatno produžiti postupak sud će ograničiti prikupljanje dokaza samo na one podatke čija bi kasnija verifikacija bila nemoguća ili otežana (član 107(2) ZKP SRJ).

Zahtev bi trebalo da se dostavi najkasnije do okončanja suđenja na sudu prve instance (član 105(2) ZKP SRJ). Lice koje podnosi žalbu dužno je da precizno iznese svoje zahteve i da podnese dokaze o tome (član 105.3 ZKP SFRJ)

Nadležni krivični sud prve instance je ili Opštinski ili Okružni sud, zavisno od maksimalne kazne sa kojom se suocava optuženo lice. (Vidi članove 26(2) i 29(2) Zakona o redovnim sudovima Socijalističke Autonomne Pokrajine Kosovo, Službeni list SAPK, 21/78)).

Ukoliko žrtva krivičnog dela nije podnela žalbu po članu 103 ZKP SRJ pre nego što je optužnica pokrenuta, on ili ona biće obavešteni da imaju pravo da podnesu žalbu do okončanja suđenja (član 105(4) ZKP SRJ).

Ako je žalba odbačena ili je okrivljeno lice oslobođeno u krivičnom postupku sud je dužan da uputi oštećenu stranu da može da pokrene građansku parnicu radi ostvarenja svoje žalbe. Građanski sud koji je nadležan u prvoj instanci je ili opštinski ili okružni sud, zavisno od iznosa žalbe po Zakonu o imovinsko-pravnim odnosima (vidi članove 26(2) i 29(2) Zakona o redovnim sudovima Socijalističke Autonomne Pokrajine Kosovo, Službeni list SAPK, 21/78).

Oštećena strana može uložiti žalbu na presudu suda prve instance u roku od petnaest dana od prijema kopije presude (član 348 Zakona o građanskom postupku, Službeni list 4/77), ili zahtevati preispitivanje pravosnažne presude donete u sudu druge instance u roku od trideset dana od datuma prijema kopije presude (član 382 i 383 Zakona o građanskom postupku).

Važeci zakon:

Uredba UNMIK 2001/20 o Zaštiti oštećenih strana i svedoka u krivičnom postupku, član 2.1.

3. Bezbednost oštećene strane

Zaštitne mere tokom krivičnog postupka

“U bilo kojoj fazi postupka javni ili privatni tužilac, branilac, oštećena strana ili svedok mogu podneti pismeni zahtev sudu za obezbeđenje zaštitnih mera ili za nalog o anonimnosti u slučajevima gde postoji ozbiljna opasnost po oštećenu stranu, svedoka ili njihovih porodica.”

(...) i zaštitna mera je neophodna da se spreči ozbiljna opasnost za napred navedena lica.

Dokazi:

Izjava o činjenicnim navodima (član 2.2). Policijski spisi, svedočenje oštećene strane ili svedoka.

Opis pravnog leka:

Oštećena strana može podneti pismeni zahtev sudu (nadležnost u istražnoj fazi ima istražni sudija, a ako je suđenje počelo onda je za to nadležan predsedavajući sudskog veća) za obezbeđenje zaštitnih mera ili izdavanje naloga o anonimnosti.

Sud će uvažiti zahtev ako utvrdi da postoji ozbiljna opasnost za oštećenu stranu, svedoka ili člana njihove porodice; i ako je zaštitna mera neophodna da se spreči ozbiljna opasnost za oštećenu stranu ili svedoka ili člana njihove porodice. (Član 2.3)

Sud može odrediti one zaštitne mere koje smatra neophodnim. Član 3 sadrži neiscrpnu listu mogućih zaštitnih mera.

Gde predviđene mere nisu dovoljne da garantuju zaštitu oštećene strane sud u izuzetnim

okolnostima može naložiti da oštećena strana ostane anonimna za optuženog i za branioca. (Član 4).

“Odluka o anonimnosti i primena metoda da se spreči otkrivanje identiteta nekog lica javnosti, svedocima, oštećenim stranama, braniocima i optuženom može se osporiti samo u žalbi na presudu.” (Član 4.5).

Važeci zakon

Članovi 27, 65, 68, 87, 94, 96, 111, 113, 122, 210-12 Zakona o prekršajima (Službeni list SAPK, br. 23/79)

4. Žrtve prekršaja

Član 65:

“Prekršajni postupak se pokrece na zahtev ovlašćenog organa ili oštećene strane.”

Dokazi

Nisu potrebni posebni dokazi.

Napomena: Dokazi u prekršajnom postupku ograničeni su samo na činjenice koje su važne za utvrđenje materijalne (faktičke) istine.

Opis pravnog leka:

Zahtev za pokretanje prekršajnog postupka pred nadležnim sudom mogu u pismenoj formi podneti ovlašćeni organi ili oštećena lica u roku od godinu dana od datuma kada je prekršaj izvršen (član 27(1), 96(1), 134).

Žalilac ima pravo da podnese zahtev za pokretanje prekršajnog postupka, da podnese dokaze, da predloge i podnese imovinsko-pravni zahtev za isplatu obeštećenja ili povraćaj stvari [...] (član 94(1-2)). Ove izjave treba da se dostave pismeno ili izdiktiraju u zapisnik (član 96(1)). Ako podnesak nije razumljiv ili ne sadrži sve što je potrebno da bi se preduzele mere na osnovu njega, podnosilac ce se pozvati da ga ispravi ili dopuni u okviru određenog roka, koji ne sme biti duži od 15 dana (član 96(3)).

U rešenju o prekršaju potrebno je definisati ko ce snositi troškove, u kom iznosu i u kom vremenskom roku, koji ne može biti kraci od 15 dana niti duži od 30 dana, (član 111)/ 3 meseca u slučaju isplate obeštećenja po imovinsko-pravnom zahtev (član 122). Optužena lica, međutim, mogu biti oslobođena od obaveze da nadoknade troškove postupka, bilo u potpunosti ili delimično, ako bi takvim plaćanjem bila ugroženo/a lica koja on/ona izdržavaju (član 113).

Protiv rešenja o prekršaju u prvoj instanci žalba se može podneti višem sudu za prekršaje (član 210(1)). Žalba treba da se podnese u roku od 8 dana od usmenog saopštenja rešenja, to jest od datuma dostavljanja rešenja o prekršaju (član 211). Žalba zadržava izvršenje rešenja, ukoliko zakonom nije drugačije propisano (član 212)

B. Posebni pravni lekovi za žrtve trgovine ljudskim bicima

1. Pružanje pomoci žrtvama trgovine ljudskim bicima Uredba 2001/4, o Zabrani trgovine ljudskim bicima na Kosovu

Važeci zakon:

Uredba UNMIK 2001/4, član 10(1)

“Na zahtev lica koje koordinatorski zahtev za pomoc žrtvama pruži osnovane razloge za verovanje da su on ili ona žrtve trgovine ljudskim bicima, tom licu se imaju obezbediti sledece usluge, na bazi raspoloživosti sredstava koja su obezbedena u skladu sa članom 9.2:

- (a) besplatne usluge prevodenja na jeziku po izboru;
- (b) besplatne usluge branioca za pitanja trgovine ljudskim bicima (krivcnog ili gradanskog);
- (c) privremeni bezbedni smeštaj, pomoc psihologa, medicinske i socijalne službe po potrebi za zadovoljenje njihovih potreba; i
- (d) ostale usluge koje ce biti posebno utvrđene u administrativnoj direktivi.”

Dokazi:

Nisu određeni u uredbi. Koordinator za pomoć žrtvama oslanja se na svedocenja žrtava, policijskim spisima i ostalim informacijama koje eventualno poseduje.

Opis pravnog leka:

“Organi za sprovođenje zakona dužni su da u najranijoj fazi obaveste lica osumnjicena da su žrtve trgovine ljudima o njihovom pravu da zahtevaju usluge i olakšice koje su iznete u ovom clanu i da stupe u kontakt sa odgovarajucim licima da se dogovore u vezi pružanja potrebne pomoci.” (clan 10.3).

Nema postupka za ulaganje žalbi u uredbi, u slucaju da se ovakva pomoc uskrati.

Sistem koordinatora za pomoć žrtvama još nije ustanovljen.

2. Repatrijacija žrtava trgovine ljudima
OEBS i Medunarodna organizacija za migracije

Važeci zakon:

Ne postoji. Postupak koji je opisan u Standardnim operativnim postupcima (SOP) u vezi žrtava trgovine ljudima (vidi dole).

Dokazi:

Nisu posebno određeni u Uredbi UNMIK 2001/4 o zabrani trgovine ljudima. Kao i koordinator za pomoć žrtvama, Medunarodna organizacija za migracije (MOM) oslanja se na svedocenje žrtava, policijske spise, i ostale informacije koje eventualno poseduje.

Opis pravnog leka:

Standardni operativni postupci (SOP) za žrtve trgovine ljudima

Standardni operativni postupci (SOP) pokrenuti su na inicijativu MOM, policije UNMIK, OEBS i NVO koja vodi sklonište za žrtve trgovine ljudima u cilju ustanovljenja sistema upucivanja između svih agencija da bi se obezbedilo efikasno pružanje pomoci žrtvama trgovine ljudima. Iako SOP nisu pravno obavezujući dokumenti, oni ipak utvrđuju primarnu ulogu i odgovornosti svake agencije koja učestvuje u procesu pružanja pomoci žrtvama. Prema SOP, cim policija stupi u kontakt sa potencijalnom žrtvom trgovine ljudima, dužna je da kontaktira posebnu službu OEBS za trgovinu ljudima koja će obaviti potpuno ispitivanje žrtve da utvrdi da li je doticno lice žrtva trgovine ljudima. Ako bude utvrđeno da je to lice žrtva trgovine ljudima bice upuceno u MOM. Ova organizacija će sprovesti drugo ispitivanje, i ako je doticno lice voljno da se vrati u domovinu MOM će mu obezbediti neophodnu pomoc: medicinsku, psihološku i pravnu, ako lice želi da svedoci na sudu, i bezbedni smeštaj za period od 2 - 3 nedelje radi pripreme putnih dokumenata. Prihvatanjem pomoci MOM, žrtva prihvata da bude deo programa pomoci radi reintegracije u zemlju porekla. Na zahtev žrtve, MOM može da odloži repatrijaciju za krace vreme ako on/ona žele da svedoce na sudu. Ovo odlaganje može biti samo na krace vreme, nedelju-dve dana, jer je sklonište predvideno samo za kratke boravke.

Po zakonu ili SOP nije predviden postupak za žalbe ako OEBS i/ili MOM utvrde da doticno lice nije bilo žrtva trgovine ljudima.

Važeci zakon:

Uredba 2001/4, clan 6.3

3. Žrtve trgovine ljudima – zahtev za povracaj/ isplatu obeštecenja

Na osnovu Administrativnog uputstva potrebno je ustanoviti fond za obeštecenje žrtava trgovine ljudima u koji se, između ostalih, sredstva mogu odvajati i od konfiskacije imovine shodno clanu 6.1.

Dokazi:

Nisu posebno određeni u Uredbi.

Opis pravnog leka:

Žrtva može podneti tužbu nadležnom krivicnom sudu kao oštecedena strana, ako to ne odlaže postupak (clan 103-1 ZKP SFRJ). Tužba treba da se podnese pre okoncanja sudenja (clan 105-2 ZKP SFRJ) i obuhvata 3 oblasti povracaja: isplatu obeštecenja, povracaj imovine, poništavanje određenih pravnih transakcija (clan 103-2 ZKP SFRJ).

Žrtva isto tako može podneti tužbu i u gradanskom postupku.

Odluka po tužbi donosi se konacnom presudom kojom se osuđuje optuženi. Međutim, čak i u osudi sud može odluciti da se izvrši isplata obeštećenja samo za deo tužbe ako nije pribavljeno dovoljno dokaza (clan 108 ZKP SFR), ili isto tako može da ne donese odluku po tužbi za isplatu obeštećenja. U tom slučaju oštećena strana ce biti obavještena da može nastaviti parnicu u gradanskom postupku. U slucajevima u kojima optuženi nije osuden, ili je predmet odbacen iz drugih razloga, oštećena strana ce biti obavještena da treba da nastavi predmet u gradanskoj parnici.

VI. Imovinsko-pravna pitanja

A. Opšta imovinsko-pravna pitanja

Ovaj član opisuje pravne lekove za opšte povrede imovinskih prava, koje se odnose kako na stambene tako i na nestambene /poslovne porostorije. Za posebne kategorije imovine, pogledajte odgovarajuće članove.

1. Pogrešno lišavanje imovinskih prava

Opšti principi u vezi lišavanja imovine.

Vidi takode ostale članove za pravne lekove u vezi specifičnih kategorija imovine.

Važeci zakon:

Članovi 37, 70-81 Zakona o osnovnim imovinsko-pravnim odnosima (Službeni list SFRJ, br. 6/80)

Članovi 52, 56, 106, 185, 348, 350-57, 360, 382, 383, 388 Zakona o građanskom postupku (Službeni list 4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596),

Članovi 29, 31 Zakona o redovnim sudovima (Sl. List SAPK, br. 21/78)

Vidi takode Zakon o vanparničnom postupku (Sl. List SAPK, br. 42/86) kada se može primeniti.

Dokazi:

Posedovni list i ostala dokumenta kojima se dokazuju imovinska prava vlasnika i da je imovina *de facto* u vlasti okrivljene strane (član 37(2) Zakona o osnovnim imovinsko-pravnim odnosima).

Član 106(3) Zakona: "...stranka mora da iznese činjenice na kojima zasniva tužbu, kao i dokaze gde je to potrebno." U zakonu ne postoje druge smernice.

Opis pravnog leka:

Podnosilac tužbe ima dva pravna leka na raspolaganju: samopomoc i sudski pravni lek u građanskoj parnici.

1. Samopomoc je dozvoljena ako je opasnost neposredna i samopomoc je neophodna i proporcionalna okolnostima (član 76 Zakona o osnovnim imovinsko-pravnim odnosima).
2. Sudski pravni lek stoji na raspolaganju u građanskom postupku bilo u vidu:
 - *Sudske zaštite od mešanja* (član 77 Zakona o osnovnim imovinsko-pravnim odnosima), koja istice 30 dana od datuma kada je nosilac prava saznao za ometanje, ali najkasnije godinu dana od datuma kada se ometanje desilo; ili
 - *Sudske zaštite poseda na bazi prava posedovanja* (član 81 Zakona o osnovnim imovinsko-pravnim odnosima). Nema zakonskih ograničenja za ovaj pravni lek (član 37(2) Zakona o osnovnim imovinsko-pravnim odnosima), osim ako to nije posebno predviđeno zakonom.

Da se pokrene pravni lek u skladu sa Zakonom:

- a. Tužba se mora podneti u pismenoj formi nadležnom sudu prve instance u kojoj se iznose principijelna pitanja, činjenice i razlozi tužbe (član 56, 106, 185 Zakona). Obratite pažnju da neke tužbe mogu spadati u vanparnični postupak.
- b. Ako se stranke ne slažu sa presudom suda prve instance mogu uložiti žalbu u roku od 15 dana od prijema presude, ukoliko nije drugacije propisano zakonom. Žalba se podnosi sudu prve instance. Vidi članove 343-357 u vezi zahteva za žalbu.
- c. Kada sud druge instance primi i odluci po žalbi stranke mogu zahtevati preispitivanje ove odluke od strane Vrhovnog suda u roku od 30 dana od prijema presude i podneti zahtev za to sudu prve instance (članovi 360, 382, 383, 388 Zakona). Vidi član 383 Zakona, za ograničenja u vezi preispitivanja.

a) Preko pogrešnog okoncanja hipoteke

Važeci zakon:

Vidi takode posebno:

Član 18, 23 Uredbe UNMIK 2002/21, o proglašenju Zakona usvojenog u Skupštini

Kosova o hipotekama

Dokazi:

Moraju se dostaviti dokumentovani dokazi da je žalilac ispunio uslove koje je odredio davalac hipoteke (clan 23.1(a), Uredba 2002/21) ili da tender i prodaja nisu obavljani u skladu sa važećim zakonom (clan 23.1(b), Uredba 2002/21).

Opis pravnog leka:

Raspoloživi pravni lekovi su u građanskom postupku. Vidi A.1, Pogrešno lišavanje imovinskih prava, Opis pravnog leka napred.

Po članu 23.2 Uredbe 2002/21, podnosilac žalbe se mora obratiti sudu u roku od 30 dana od datuma ugovora o prodaji kako je predviđeno po članu 21 Uredbe.

2. Nezakonito ometanje imovinskih prava

Opšti principi u vezi ometanja, vidi napred i ostale članove koji opisuju pravne lekove za specifične kategorije imovine

Važeci zakon:

Članovi 42, 70-81 Zakona o osnovnim imovinsko-pravnim odnosima (Službeni list SFRJ, br. 6/80)
Članovi 52, 56, 106, 185, 348, 350-57, 360, 382, 383, 388, Zakon o građanskom postupku (Sl. list 4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596),
Vidi takođe Zakon o vanparničnom postupku (Sl. List SAPK, br. 42/86)
Član 29, 31 Zakona o redovnim sudovima (Sl. list SAPK, br. 21/78)

Dokazi:

Posedovni list i ostala dokumenta kojima se dokazuju imovinska prava vlasnika i da je došlo do nezakonitog ometanja imovine.

Član 106(3) Zakona: "...stranka mora da iznese činjenice na kojima zasniva svoju tužbu, kao i dokaze za to, gde je to potrebno." U zakonu nisu predviđene dalje smernice.

Opis pravnog leka:

Pravni lekovi postoje u građanskom postupku. Vidi A.1, Nezakonito lišavanje imovinskih prava, gore navedeni opis pravnog leka.

Pored toga, član 42(2) Zakona o osnovnim imovinsko-pravnim odnosima predviđa da nosilac imovinskog prava može da podnese zahtev za isplatu obeštećenja, što se može sprovesti u građanskom postupku (član 52 Zakona)

a) Preko nezakonitog zauzimanja/ protivpravnog prisvajanja

Napomena: mogućnost da se iskoristi pravni lek zbog nezakonitog zauzimanja istice kada se ispune uslovi za sticanje imovinskih prava na bazi protivpravnog posedovanja.

Osim toga, sporovi o protivpravnom prisvajanju isključuju pravo na posed, nemar ili na obeštećenje.

Važeci zakon:

Vidi takođe posebno:

Protivpravno posedovanje/nezakonito zaposedanje:

Članovi 28-30, 32, 46 Zakona o osnovnim imovinsko-pravnim odnosima

Protivpravno prisvajanje:

Članovi 348-445 Zakona o građanskom postupku

Sporovi u vezi meda:

Članovi 161-171 Zakona o vanparničnom postupku.

Dokazi:

Član 106(3) Zakona: "...stranka mora da iznese činjenice na kojima zasniva tužbu, kao i dokaze gde je to potrebno." U zakonu ne postoje dalje smernice.

Nezakonito zauzimanje: Moraju se obezbediti dokazi da nisu ispunjeni uslovi za sticanje imovine na bazi protivpravnog posedovanja (tj. suprotno od cl. 28-30, 32, 46 Zakona o

osnovnim imovinsko-pravnim odnosima)

Sporovi u vezi meda: Potrebno je obezbediti podatke o vlasnicima i korisnicima susednih parcela po zakonu i za parcele zamlje iz zemljišnih knjiga, ili drugih javnih knjiga cClan 163(2) Zakona o vanparnicnom postupku)

Opis pravnog leka:

Raspoloživi pravni lekovi postoje u gradanskom postupku. Vidi A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, opis napred navedenog pravnog leka. Medutim, mogu se primeniti posebni vremenski rokovi.

Nezakonito zauzece: Pravni lek se mora tražiti pre nezakonitog zauzeća koje je dovelo do sticanja protivpravnog posedovanja (clan 28-30, 32,46 Zakona o osnovnim imovinsko-pravnim odnosima).

Protivpravno prisvajanje: Tužba se mora podneti u roku od 30 dana od datuma kada je nosilac imovinskih prava saznao za protivpravno prisvajanje i protivpravnog prisvajaca, a najkasnije u roku od godinu dana od datuma kada se protivpravno prisvajanje desilo.

b) Na bazi bespravne gradnje (opšti princip)

Vidi clan C za pravne lekove u vezi posebnih pitanja izgradnje.

Važeci zakon:

Vidi takode posebno:

Clan 24-26, 70-81 Zakona o osnovnim imovinsko-pravnim odnosima (Službeni list SFRJ, br. 6/80)

Clan 42(2) Zakona o osnovnim imovinsko-pravnim odnosima takode propisuje zahteve za isplatu obeštećenja.

Dokazi:

Vidi clan A.1(a), Protivpravno lišavanje imovinskih prava, dokazi.

U vezi ove odredbe posebno se mora dokazati sledece:

- a. Da li je lice koje gradi znalo ili nije znalo da je neko drugo lice imalo imovinsko pravo na dato mesto;
- b. Da li je nosilac imovinskog prava znao ili nije znao da neko drugi gradi na njegovoj/njenoj imovini;
- c. Da li sagrađena zgrada vredi više od zemlje na kojoj je sagrađena.

Opis pravnog leka:

Raspoloživi pravni lekovi nalaze se u gradanskom postupku. Vidi A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Opis napred navedenog pravnog leka.

Posebni vremenski rokovi u okviru kojih treba preduzeti pravne lekove za kategorije bespravne gradnje izneti su u clanu 23(2), 24(2), 25(5), 26(2).

c) Na bazi protivpravnog korišćenja prava službenosti

Važeci zakon:

Vidi takode posebno:

Clanove 49-60 Zakona o osnovnim imovinsko-pravnim odnosima

Dokaz:

Clan E.1(a), Protivpravno lišavanje imovinskih prava, dokazi

Posebno za ovu povredu, mora se dokazati da u pravu službenosti nisu ispunjeni uslovi koji su izneti u clanovima 50-53, 58 Zakona o osnovnim imovinsko-pravnim odnosima.

Opis pravnog leka:

Raspoloživi pravni lekovi nalaze se u gradanskom postupku. Vidi A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Opis gornjeg pravnog leka.

B. Katastar nepokretne imovine

Ovaj član opisuje pravne lekove za povrede nastale pri upisu, klasifikaciji i merenju zemlje. Ovakvi elementi direktno uticu na karakter i efekte imovinskih prava.

Ova oblast imovinskih prava još uvek je neizvesna zbog stalnih preuređenja pravnog okvira i praktičnih smetnji za njihovu potpunu realizaciju.

1. Protivpravno odbijanje upisa u registar prava na nepokretnu imovinu, uključujući pravo na hipoteku

Da bi imala puno pravno dejstvo, prava na nepokretnu imovinu moraju se propisno registrovati (još nije doneto potrebno dopunsko zakonodavstvo koje bi omogućilo da se to ustanovi).

Kada se registar ustanovi svi prenos morace da se evidentiraju da bi imali puno pravno dejstvo (član 7, Uredbe UNMIK 2002/22).

Važeci zakon:

Član 3-6 Uredbe UNMIK 2002/22, o Proglašenju zakona usvojenih od strane Skupštine Kosova o Osnivanju registra za prava na nepokretnu imovinu
 Član 7-8 Uredbe UNMIK 2002/21, o Proglašenju zakona usvojenog u Skupštini Kosova u vezi Zakona o hipotekama,
 Zakon o upravnom postupku (Službeni list SFRJ, br. 47/86)
 Zakon o upravnom postupku (Sl. list SFRJ, br. 4/77)
 Član 31, Zakon o redovnim sudovima (Sl. list SAPK, br. 21/78)

Dokazi:

Mora se podneti važeća i kompletna dokumentacija, kao što su overeni ugovori o kupoprodaji da tužilac ima pravo na datu nepokretnu imovinu (član 3.4 Uredbe 2002/22). Standardi dokazivanja predviđeni u čl. 159-201 Zakona o upravnom postupku.

Opis pravnog leka:

Tužilac ima dva pravna leka na raspolaganju: zahtev za preispitivanje odluke i/ili zahtev za izmenu u registru.

Zahtev za preispitivanje odluke opštinske katastarske službe (O?S)

- Zahtev se mora podneti nadležnoj OKS za preispitivanje odluke o odbijanju u roku od 30 dana od pismenog obaveštenja OKS o odbijanju (član 4.1 Uredbe 2002/22). O?S ?? dužna da donese odluku u roku od 15 dana od datuma prijema zahteva.
- ??? O?S ne preinaci svoju odluku o odbijanju, zahtev za preispitivanjem se može podneti Kosovskoj katastarskoj službi (K?S) u roku od 30 dana od prijema odgovora o odbijanju. Nije predviđen kranji rok u kome je KKS dužna da da svoj odgovor. (član 6.1 Uredbe 2002/12).
- Žalba se zatim može podneti Vrhovnom sudu na odluku opštinskih organa (član 31 Zakona o redovnim sudovima). Rok za pokretanje upravne parnice je 30 dana od datuma prijema rešenja, ili 60 dana ako stranka nije primila rešenje (član 23 Zakona o upravnim sporovima).
- Dalja žalba ili zahtev za vanrednim preispitivanjem sudske odluke može se podneti u upravnoj parnici (član 19-20, 45-50 Zakona o upravnim sporovima). Žalba ili zahtev moraju se podneti nadležnom sudu u roku od 30 dana od prijema sporne odluke (član 46 Zakona o upravnim sporovima)

Zahtev za upis izmena u registar

- Ako neko lice želi da ospori upis prava na nepokretnu imovinu, ono može podneti zahtev OKS d? izvrši izmenu u registru navodeći prigovor/primedbu da upis nema zakonskog osnova ili da krši njegova/njena imovinska prava (član 5.1 Uredba 2002/22).
- Isti zahtevi i postupci za upis prava važe i za zahtev za izmenama (član 5.3 Uredbe 2002/22)
- Da bi se izvršio upis u Registar, odluku o tome mora doneti nadležni sud, Direkcija za

stambena i svojinska pitanja, ili drugo nadležno telo (clan 5.4 Uredbe 2002/22)

Obratite pažnju: Kako sada stvari stoje, ovaj pravni lek nije jasno definisan.

Važeci zakon:

Clan 35 Uredbe UNMIK 2000/45, ? Samoupravljanju opština

Relevantna opštinska uputstva

Clan 4, clan 9.4.2 Uredbe 2001/9, ? Ustavnom okviru za privremenu samoupravu na Kosovu

2. Protivpravno uskracenje pristupa podacima u katastru/registru

Zakon o upravnom postupku (Službeni list SFRJ, br. 47/86)

Zakon o upravnim sporovima (Službeni list SFRJ, br. 4/77)

Clan 31 Zakona o redovnim sudovima (Sl. list SAPK, br. 21/78)

Opštinski statuti ili uputstva mogu propisati pravne lekove.

Pokrajinski ili opštinski organ nije izvršio katastarska merenja i ne izdaje dokumenta kao što su kopije planova, opisi, primeri uslova, itd.

Dokazi:

Dokaz da je zahtev podnet odgovarajućem organu i da nije ispoštovan, kao što je zahtev ili odbijanje upravnog organa. Standardi dokazivanja koji su navedeni u članovima 159-201 Zakona o upravnim postupcima.

Uskracenje izdavanja dokumenata može nepovoljno da utice na imovinska prava kada su takva dokumenta potrebna za prenos ili druge namene imovine za koje su ovakva dokumenta neophodna.

Opis pravnog leka:

Propisani pravni lekovi mogu biti detaljno opisani u opštinskim statutima/uputstvima, međutim, u najmanju ruku, Uredba 2000/45 i važeci zakon predviđaju sledeći pravni lek:

Vidi član 10(2), Zakona o predmeru i zemljišnim knjigama u katastru (Službeni list SAPK, br. 12/80) i Clan 7.2, UNMIK-ove Uredbe 2002/22.

- e. Pismena žalba mora se podneti glavnom izvršnom službeniku u roku od jednog (1) meseca od datuma odbijanja. Opštine isto tako mogu imati posebne postupke; žalilac je dužan da se raspita u vezi s tim. Glavni izvršni službenik je dužan da odgovori u roku od jednog (1) meseca (clan 35(1-2) Uredbe 2000/45).
- f. Ako se žalilac ne slaže sa odlukom, on onda može podneti žalbu centralnom organu (clan 35(3)). Trenutno, sve ovakve žalbe treba da se podnose i da ih koordinira Direkcija za upravne poslove, koja je dužna da prosledi žalbu odgovarajućem "centralnom organu" za rešavanje suštinskih pitanja. Za sada se još ne zna koji je to centralni organ, ali to može biti KCA. Centralni organ mora da odgovori u roku od jednog (1) meseca (clan 35(4) Uredbe 2000/45).
- g. Žalba na odluku drugostepenog suda može se podneti Vrhovnom sudu (clan 31 Zakona o redovnim sudovima). Rok za pokretanje upravne parnice je 30 dana od datuma prijema upravnog akta ili 60 dana od dostavljanja akta ako stranka nije primila dati akt (clan 23 Zakona o upravnim sporovima).
- h. Dalja žalba ili zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke mogu se podneti u upravnoj parnici (clan 19-20, 45-50 Zakona o upravnim sporovima). Žalba ili zahtev moraju se podneti nadležnom sudu u roku od 30 dana od dostavljanja sporne odluke (clan 46 Zakona o upravnim sporovima)

Vidi takode Poglavlje IV, Nediskriminacija, clan 1, Opšti pravni lek, važeci zakon i opis pravnog leka za drugaciju primenu ovog pravnog leka...

Važeci zakon:

Clan 54-57, Zakon o predmeru i zemljišnom katastru (Sl. list SAPK, br. 12/80)

Zakon o upravnom postupku (Sl. list SFRJ, br. 47/86)

Zakon o upravnim sporovima (Sl. list SFRJ, br. 4/77)

Clan 31, Zakon o redovnim sudovima (Sl. list SAPK, br. 21/78)

3. Pogrešno merenje i klasifikacija zemlje

Korisnik zemljišta ne slaže sa rezultatima merenja i klasifikacijom zemljišta od strane nadležnih organa.

Dokazi:

Potrebno je podneti pismeni prigovor na priložene podatke, uz potkrepljenje obrazloženja prigovora odgovarajućim dokazima, kao što su testovi zemljišta, druga merenja (clan 56(1) Zakona o predmeru i zemljišnom katastru). Standardi dokazivanja propisani u članovima 159-201 Zakona o upravnom postupku.

Opis pravnog leka:

- a. Prigovor se mora podneti Komisiji za vodenje podataka pokrajinske geodetske službe (trenutno još nije jasno koja je to služba) u roku od (8) dana od objavljivanja rezultata (clan 56 Zakona o predmeru i zemljišnom katastru). Ova služba dužna je

da izda svoju odluku u roku od jednog (1) meseca od prijema ispravne predstavke (clan 218 Zakona o upravnom postupku).

- b. Ako Komisija u pismenoj formi odluci da ne uzme prigovor u obzir ili ako ne izda rešenje u roku od meseca dana, onda se žalba može uložiti u roku od 15 dana od prijema rešenja (krajnji rok nije jasan ako se rešenje ne dostavi, vidi clan 248 Zakona o upravnom postupku), pokrajinskoj geodetskoj službi (clan 218, 230 Zakona o predmeru i zemljišnom katastru; clan 56-7 Zakona o predmeru i zemljišnom katastru). Pokrajinska geodetska služba mora doneti svoje rešenje u roku od dva (2) meseca (clan 247 Zakona o upravnom postupku)
- c. Žalba na rešenje opštinskih organa zatim se može podneti Vrhovnom sudu (clan 31 Zakona o redovnim sudovima). Krajnji rok za pokretanje upravne parnice je 30 dana od datuma kada je upravni akt dostavljen ili 60 dana od datuma kada je akt dostavljen ako ga stranka nije primila (clan 23 Zakona o upravnom postupku).
- d. Dalja žalba ili zahtev za vanredno preispitivanje sudskog rešenja može se podneti na rešenje u upravnoj parnici (clan 19-20, 45-50 Zakona o upravnim sporovima). I jedno i drugo moraju se podneti nadležnom sudu u roku od 30 dana od dostavljanja spornog rešenja (clan 46 Zakona o upravnim sporovima).

Važeci zakon:

Clan 28(4) Zakona o predmeru i zemljišnom katastru (Sl. list SAPK, br. 12/80)
Zakon o upravnom postupku (Sl. list SFRJ, br. 47/86)
Zakon o upravnim sporovima).
(Sl. list SFRJ, br. 4/77)
Clan 31 Zakona o redovnim sudovima (Sl. list SAPK, br. 21/78)

Dokazi:

4. Štete prouzrokovane geodetskim merenjima

Mora se podneti dokaz da je napravljena šteta, i da je ona ucinjena tokom merenja nadležnih organa-organizacije. Žalilac kao dokaz može podneti slike datog zemljišta, svedocenja svedoka i zahtev da nadležni organ poseti dato mesto. Žalilac treba da dostavi dokumenta koja potvrđuju novcanu vrednost štete. Standardi dokazivanja propisani u clanovima 159-201 Zakona o upravnom postupku.

Opis pravnog leka:

Pravni lek se ostvaruje u upravnim postupcima koji važe za upravne akte. Vidi clan B.2, Protivpravno uskracenje pristupa katastarskim knjigama/registru podataka, Opis pravnog leka napred. Obratite pažnju da je organ na centralnom nivou odgovoran za geodetska merenja, koji i dalje nije jasan (možda Ministarstvo za ekologiju i prostorno planiranje).

Predstavka za isplatu obeštecenja treba da se podnese organu/organizaciji koja je prouzrokovala navodnu štetu (clan 28(4) Zakona o predmeru i katastru; clan 5, 49-52 Zakona o upravnom postupku)

Važeci zakon:

Clanovi 28(3), 31(2), 62(1), 64 Zakona o predmeru i zemljišnom katastru (Sl. list SAPK, br. 12/80)
Clan 35 Uredbe UNMIK 2000/45, o Samoupravi opština
Relevantne opštinske instrukcije
Zakon o upravnom postupku (Sl. list SFRJ, br. 47/86)
Zakon o upravnim sporovima (Sl. list SFRJ, br. 4/77)
Clan 31 Zakona o redovnim sudovima (Sl. list SAPK, br. 21/78)

Dokazi:

5. Nepravilna procena novcanih kazni

Moraju se podneti dokumentovani dokazi da razlozi za izricanje novcane kazne ne postoje ili da postupak nije propisno sporoveden, kako je izloženo u clanu 28(3), 31(2), 62(1), 64 Zakona o predmeru i zemljišnom katastru. Standardi dokazivanja koji su propisani u clanovima 159-201 Zakona o upravnom postupku.

Novcane kazne uglavnom zbog sledecih prekršaja:
neusaglašavanja sa odredbama koje

Opis pravnog leka:

Pravni lek se ostvaruje u upravnim postupcima koji važe za upravne akte. Vidi clan B.2,

olakšavaju merenja, zemljišni ili katastar održavanja; neobaveštavanje nadležnog opštinskog organa o izmenama na zemlji ili objektima na zemlji i vidljivo obeležavanje mesta gde su se promene desile. Vidi članove 99-100 Zakona o predmeru i zemljišnom katastru.

Protivpravno uskracenje pristupa katastarskim knjigama/registru podataka, Opis pravnog leka napred.

Obratite pažnju da je organ na centralnom nivou odgovoran za pristup podacima, koji i dalje nije jasan, (možda Ministarstvo za ekologiju i prostorno planiranje).

Ako nije opštinski organ za pristup podacima, onda se žalba može podneti relevantnom organu (Zakon o upravnom postupku).

Važeci zakon:

Član 35 Uredbe UNMIK 2000/45, o Samoupravi opština

Relevantne opštinske instrukcije

Zakon o upravnom postupku (Sl. list SFRJ, br. 47/86)

Zakon o upravnim sporovima (Sl. list SFRJ, br. 4/77)

Član 31 Zakona o redovnim sudovima (Sl. list SAPK, br. 21/78)

Dokazi:

Moraju se podneti dokumentovani dokazi da su izvršene izmene bez dostavljanja obaveštenje o tome.

Standardi dokazivanja koji su propisani u članovima 159-201 Zakona o upravnom postupku.

6. Neobaveštavanje nosioca imovinskih prava o izmenama u katastarskim knjigama koje je preduzeo opštinski organ

Po članu 61-68 Zakona o predmeru i zemljišnom katastru opštinski organ uprave nadležan za geodetska merenja dužan je da obavesti vlasnike zemlje o izmenama.

Opis pravnog leka:

Pravni lek se ostvaruje u upravnim postupcima koji važe za upravne akte. Vidi član B.2, Protivpravno uskracenje pristupa katastarskim knjigama/registru podataka, Opis pravnog leka napred.

C. Prenos imovine, uključujući eksproprijaciju

Ovaj član opisuje pravne lekove za povrede vezane za prenos imovine.

Prenosi koje se odnose na imovinu u društvenom vlasništvu isključeni su zato što novoustanovljena Kosovska trust agencija još nije jasno definisala preostali važeci pravni okvir.

Važeci zakon:

Relevantni delovi Zakona o ugovorima i prekršajima (Sl. List SFRJ, br. 29/1978, 39/1985, 45/1989, 31/1993)

Članovi 37, 70-81 Zakona o osnovama imovinsko-pravnih odnosa (Sl. list SFRJ, br. 6/80)

Članovi 52, 56, 106, 185, 348, 350-57, 360, 382, 383, 388 Zakona o građanskom postupku (Sl. List 4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596),

1. Protivpravno lišavanje imovinskih prava usled nezakonitog prenosa

nepokretne imovine

Izuzev postupaka na bazi nasleda i prenose imovine u društvenom vlasništvu.

Obuhvata prenose koje su izvršile treće strane bez pravnog statusa.

a) Usled nepoštovanja preceg prava korišćenja ili prvog odbijanja

Po Zakonu o prenosu nepokretne imovine, kada se izvrši prenos prava vlasništva privatnog lica nad poljoprivrednom zemljom, građevinskom zemljom, stanovima i stambenim zgradama, i poslovnim prostorijama, takva imovina se mora najpre ponuditi određenim nosiocima preceg prava korišćenja (član 19-22 Zakona o prenosu nepokretne imovine).

2. Protivpravno lišavanje imovinskih prava usled protivpravne odluke o nasledu

Zakon o kupoprodaji nepokretne imovine (Sl. list SFRJ, br. 43/81-3050)

Dokazi:

Moraju se podneti dokazi da je prenos izvršen u skladu sa zakonom i mogu se podneti posednovni list i ostala dokumenta kojom se potvrđuju imovinska prava žalioca.

Član 106(3) Zakona: "...stranka mora izneti činjenice na kojima se zasniva žalba, kao i dokaze, gde je to potrebno." Zakon ne daje dalja uputstva.

Opis pravnog leka:

Pravni lekovi postoje u građanskom postupku. Vidi A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Opis pravnog leka.

Važeci zakon:

Vidi takode posebno:

Članovi 19-22, 26-26a Zakona o prenosu nepokretne imovine (Sl. list SAPK, br. 45/81, 29/86)

Dokazi:

Pružiti dokaze da je data ponuda nosiocu prava preceg korišćenja u skladu sa članom 19-22 Zakona o prenosu nepokretne imovine.

Vidi A.1, protivpravno lišavanje imovinskih prava, Dokazi.

Opis pravnog leka:

Pravni lekovi ostvaruju se u sudu za građanske parnice. Vidi član A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Opis pravnog leka.

Posebno, nosilac preceg prava korišćenja može da podnese zakonsku tužbu da poništi ugovor i da zahteva da se imovina proda njemu/njoj pod istim uslovima u roku od jedne (1) godine od datuma kada je saznao/la da je imovina prodana, ili u roku od tri (3) godine od datuma kada je ugovor sklopljen. Ili, ako ugovor nije sklopljen u skladu sa Zakonom o prenosu nepokretne imovine a nalazi se u posedu kupca, onda se pravni lek mora potražiti u roku od jedne (1) godine od datuma kada je dato lice saznalo za prodaju (član 26, 26a).

Napomena: Još je neizvestan stepen do koga je ova mera i dalje na raspolaganju ili se primenjuje. Sadašnja struktura UNMIK nije zadržala mnoge opštinske i privredne strukture koje su ustanovljene u ranijem režimu komunistickog sistema i koje se pominju u ovom zakonu. Pored toga, postoji velika verovatnoća da su mnogi postupci ili ukinuti po zakonu o privatizaciji koji je doneo raniji režim tokom devedesetih godina, ili je jednostavno bio sporan u kasnijoj praksi.

Važeci zakon:

Član 19-20, 26, 94-137 Zakona o vanparničnom postupku (Sl. list SAPK, br. 42/86)

Članovi 37, 70-81 Zakona o osnovama imovinsko-pravnih odnosa (Sl. list SFRJ, br. 6/80)

Članovi 56, 106, 185, 348, 350-57, 360, 382, 383, 388 Zakona o građanskom postupku (Sl. List 4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596)

Člani 7 Zakona o kupoprodaji nepokretne imovine (Sl. List SFRJ, br. 43/81-3050)

Dokazi:

Pružiti dokaze da nasledstvo nije urađeno u skladu sa zakonom (navedeni članovi, Zakon o vanparničnom postupku)

Član 106(3) Zakona: "...stranka mora navesti činjenice na kojima se zasniva tužba, kao i dokaze, gde je to potrebno." Zakon ne daje dalja uputstva.

Opis pravnog leka:

Pravni lekovi stoje na raspolaganju u parničnom postupku pred sudom za gradanske parnice. Vidi Clan A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Opis pravnog leka.

**3. Eksproprijacija—
protivpravno lišavanje
imovinskih prava**

**a) Na bazi nepropisnog
“utvrdenja opšteg
interesa”**

Važeci zakon:

Clan 2-3d, 22-24 Zakona o eksproprijaciji (Sl. list SAPK, br. 21/78, 46/86)

Zakon o upravnom postupku (Sl. list SFRJ, br. 4/77)

Clan 31 Zakona o redovnim sudovima (Sl. list SAPK, br. 21/78)

Dokazi:

Moraju se pribaviti dokazi da eksproprijacija nije u opštem interesu i nije neophodna za izgradnju objekata od opšteg interesa (clan 2 Zakona o eksproprijaciji). Osnovni standardi dokazivanja predviđeni u clanu 27 Zakona o upravnom postupku.

Opis pravnog leka:

Pravni lekovi mogu se ostvariti u upravnoj parnici (clan 3d Zakona o eksproprijaciji).

- a. Žalba se može podneti Vrhovnom sudu na odluku opštinskih organa (clan 31 Zakona o redovnim sudovima). Krajnji rok za pokretanje upravne parnice je 30 dana od datuma dostavljanja upravnog akta, ili 60 dana ako ga stranka nije primila (clan 23 Zakona o upravnom sporu).
- b. Dalja žalba ili zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke u upravnoj parnici (clan 19-20, 45-50 Zakona o upravnom sporu). Jedno ili drugo moraju biti podneti nadležnom sudu u roku od 30 dana od dostavljanja sporne odluke (clan 46 Zakona o upravnom sporu)

Žalba ne obustavlja postupak eksproprijacije.

Medutim, ako se odbaci “utvrdenje opšteg interesa” onda se odbacuje i naknadna “odluka o eksproprijaciji” (clan 3d Zakona o eksproprijaciji).

**b) Na bazi protivpravne
“odluke” koja
dozvoljava pripremne
radove**

Važeci zakon:

Clan 7-10 Zakona o eksproprijaciji (Sl. List SAPK, br. 21/78, 46/86).

Clan 35 Uredbe UNMIK 2000/45, o Samoupravi opština

Relevantne opštinske instrukcije

Zakon o upravnom postupku (Sl. list SFRJ, br. 47/86)

Zakon o upravnim sporovima (Sl. list SFRJ, br. 4/77)

Clan 31 Zakona o redovnim sudovima (Sl. List SAPK, br. 21/78)

Dokazi:

Potreban je dokaz da odluka nije zakonita. Standardi dokazivanja nalaze se u clanovima 159-201 Zakona o opštem upravnom postupku.

Opis pravnog leka:

Pravni lek postoji u upravnim postupcima koji važe za opštinska upravna akta. Vidi clan B.2, Protivpravno uskracenje pristupa katastarskim knjigama/registru informacija, napred

navedeni Opis pravnog leka.

**c) Nabazi protivpravne
"odluke o
eksproprijaciji" od
strane nadležnog
opštinskog organa**

Napomena: Ako se odbaci "utvrđenje opšteg interesa" onda se odbacuje i naknadna "odluke o eksproprijaciji" (clan 3d Zakona o eksproprijaciji).

Važeci zakon:

Clan 15-17 Zakona o eksproprijaciji (Sl. List SAPK, br. 21/78, 46/86).
Clan 35 Uredbe UNMIK 2000/45, o Samoupravi opština
Relevantne opštinske instrukcije
Zakon o upravnom postupku (Sl. list SFRJ, br. 47/86)
Zakon o upravnim sporovima (Sl. list SFRJ, br. 4/77)
Clan 31 Zakona o redovnim sudovima (Sl. List SAPK, br. 21/78)

Dokazi:

Potreban je dokaz da odluka nije zakonita. Standardi dokazivanja nalaze se u clanovima 159-201 Zakona o opštem upravnom postupku.

Opis pravnog leka:

Pravni lek postoji u upravnim postupcima koji važe za opštinska upravna akta. Vidi clan B.2, Protivpravno uskracenje pristupa katastarskim knjigama/registru informacija, napred navedeni Opis pravnog leka.

Napomena: Zakon o eksproprijaciji kaže da se žalba mora podneti "drugostepenom organu za imovinsko-pravne poslove" (clan 17 Zakona o eksproprijaciji). Clan 35 Uredbe 2000/45 zamenjuje svako odredbu svakog zakona koji je u sukobu sa njim (clan 12, Uredbe 2000/45). Tako, iako još nije jasno koji je to drugostepeni organ, ili centralni organ, žalba treba da se podnese glavnom izvršnom službeniku, kako je određeno u clanu B.2.

Napomena: Ako se odbaci "utvrđenje opšteg interesa" onda se odbacuje i naknadna "odluke o eksproprijaciji" (clan 3d Zakona o eksproprijaciji).

**d) Zbog
neispunjavanja uslova
iz "rešenja o
eksproprijaciji" i/ili
samog "rešenja"
povredena su
imovinska prava**

Važeci zakon:

Clan 21 sa izmenama i dopunama, i 57 Zakona o eksproprijaciji (Sl. list SAPK, br. 21/78, 46/86)

Poništenje eksproprijacije:

Clan 35 Uredba UNMIK 2000/45, o Samoupravi opština
Relevantne opštinske instrukcije
Zakon o upravnom postupku (Sl. list SFRJ, br. 47/86)
Zakon o upravnim sporovima (Sl. list SFRJ, br. 4/77)
Clan 56, 31 Zakona o redovnim sudovima (Sl. List SAPK, br. 21/78)

Relevantni za sporove u vezi imovinskih prava:

Clanovi 37, 70-81 Zakona o osnovama imovinsko-pravnih odnosa (Sl. list SFRJ, br. 6/80)
Clanovi 52, 56, 106, 185, 348, 350-57, 360, 382, 383, 388 Zakona o gradanskom postupku (Sl. list 4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596),

Dokazi

Potreban je dokaz da korisnik ekspropisane imovine nije ispunio dogovorene uslove, cime su povredena prava lica kome je imovina ekspropisana. Standardi dokazivanja propisani u clanovima 159-201 Zakona o opštem upravnom postupku. Clan 106(3) Zakona: "...stranka mora izneti cinjenice na kojima se zasniva tužba, kao i dokaze gde je to potrebno." Zakon ne daje dalja uputstva.

Opis pravnog leka:

U važećem zakonu postoje dva pravna leka. Prvo, lice čija je imovina eksproprisana može zahtevati poništenje eksproprijacije (tj. da se povuce predlog i poništi "odluka" o eksproprijaciji) u upravnom postupku. Drugo, ako se to može primeniti, lice kome je eksproprisana imovina može isto tako tražiti obeštećenje za imovinska prava koja je povredio korisnik eksproprijacije (tj. korisnik eksproprijacije je odgovoran za sporove u vezi imovinskih prava, a ne organ koji je odobrio eksproprijaciju) (član 21(8) Zakona o eksproprijaciji).

Poništenje eksproprijacije:

Pravni lekovi u upravnom postupku. Podnošewe tužbe kod prvostepenoig upravnog organa koji je doneo "rešenje" (član 21(8) Zakona o eksproprijaciji). Vidi član B.2, Protivpravno uskracenje pristupa katastarskim knjigama/registru informacija, napred navedeni Opis pravnog leka.

Primenjuju se sledeci rokovi:

- a. Ukoliko korisnik eksproprijacije ne preduzme neophodne radove, tužba treba da se podnese u roku od tri (3) godine od datuma kada je "rešenje" stupilo na snagu (član 21(4)(6) Zakona o eksproprijaciji).
- b. Ako lice čija je imovina eksproprisana i korisnik eksproprijacije zahtevaju poništenje, ili ako su povredena prava lica kome je imovina eksproprisana, onda se tužba mora podneti u roku od pet (5) godina od datuma kada je "rešenje" stupilo na snagu (član 21(5) Zakona o eksproprijaciji).

U vezi mešanja u imovinska prava:

Pravni lek postoji u građanskoj parnici (član 21(8) Zakona o eksproprijaciji). Vidi član A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Opis pravnog leka.

e) Na bazi protivpravne primene posebnog postupka u slučaju prirodnih katastrofa i vanrednih okolnosti

Važeci zakon:

Član 22-27 Zakona o eksproprijaciji (Sl. list SAPK, br. 21/78, 46/86)
Zakon o upravnim sporovima (Sl. list SFRJ, br. 4/77)
Član 56, 31 Zakona o redovnim sudovima (Sl. List SAPK, br. 21/78)

Dokazi:

Potreban je dokaz da:

- a. Imovina ne spada u region koji su nadležni organi odredili u okviru posebnog postupka; i/ili (član 22-23 Zakona o eksproprijaciji)
- b. Odluka nije opravdana nužnošću da se eliminišu posledice koje su nastale usled događaja koji su doveli do posebnog postupka (član 22 Zakona o eksproprijaciji).

Osnovni standardi dokazivanja opisani su u članu 27 Zakona o upravnom postupku.

Opis pravnog leka:

Pravni lekovi postoje u upravnoj parnici (član 3d, 24, 27 Zakona o eksproprijaciji). Vidi C. 3(a), Eksproprijacija—Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Opis pravnog leka.

Prema članu 24(2) i 27(3) Zakona o eksproprijaciji, žalba ne sprečava izvršenje odluke.

4. Eksproprijacija—protivpravno ometanje imovinskih prava

Vežeci zakon:

Član 7-11 Zakona o eksproprijaciji (Sl. list SAPK, br. 21/78, 46/86)
Član 35 Uredbe UNMIK 2000/45, o Samoupravi opština
Relevantne opštinske instrukcije
Zakon o upravnom postupku (Sl. list SFRJ, br. 47/86)

a) Prilikom preduzimanja pripremnih radova (uobicajenih ili u vanrednim okolnostima)

Vidi u daljem tekstu pitanja isplate obeštećenja.

Zakon o upravnim sporovima (Sl. list SFRJ, br. 4/77)
Clan 31 Zakona o redovnim sudovima (Sl. List SAPK, br. 21/78)

Dokazi:

Obezbedenje dokumentovanog dokaza da:

- a. Radovi nisu neophodni da namenjene potrebe (clan 7, 9 Zakona o eksproprijaciji);
- b. Pripremi radovi obuhvataju izgradnju ili druge slicne radove (clan 9(3))

Standardi dokazivanja izloženi su u clanovima 159-201 Zakona o upravnom postupku.

Opis pravnog leka:

Pravni lek postoji u upravnim postupcima koji važe za opštinska upravna akta. Vidi clan B.2, Protivpravno uskracenje pristupa katastarskim knjigama/registru informacija, napred navedeni Opis pravnog leka.

5. Eksproprijacija— pitanja isplate obeštećenja

a) Npropisna odluka, ili neuspeh da se postigne dogovor o “visini nadoknade za ometanje i/ili lišavanje imovinskih prava”

Važeci zakon:

Clan 28-48, 51-54 sa izmenama i dopunama Zakona o eksproprijaciji (Sl. list SAPK, br. 21/78, 46/86)
Clan 19-21, 138-146 Zakona o vanparnicnom postupku (Sl. list SAPK, br. 42/86)
Clanovi 56, 106, 185, 348, 350-57, 360, 382, 383, 388 Zakona o gradanskom postupku (Sl. List 4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596)
Clan 26, 29 Zakona o redovnim sudovima (Sl. List SAPK, br. 21/78)

Dokazi:

Potrebno je pružiti dokumentovane dokaze o vrednosti imovine, ili druge dokaze koji su neophodni da bi sud odredio nadoknadu, uključujući i nalaze veštaka (clan 142 Zakona o eksproprijaciji). Kriterijumi za iznose nadoknade dati su u clanovima 28-48 Zakona o eksproprijaciji.

Opis pravnog leka:

- a. Ako se dogovor o visini nadoknade ne može postići u roku od tri (3) meseca od datuma stupanja na snagu “rešenja o eksproprijaciji”, opštinski organ za imovinsko-pravne poslove mora podneti sva akta nadležnom opštinskom sudu radi određivanja nadoknade. Lice kome je ekspropisana imovina ili korisnik eksproprijacije mogu se isto tako direktno obratiti nadležnom opštinskom sudu, ako opštinski organi ne postupaju kako treba. (Clan 52 Zakona o eksproprijaciji). Pravni lek postoji u vanparnicnom postupku (clan 138 Zakona o vanparnicnom postupku).
- b. Žalba na odluku prvostepenog organa obustavlja izvršenje odluke, osim ako zakon ne propisuje drugacije, i ona se mora podneti u roku od 15 dana od datuma prijema odluke. Ako sud prve instance (opštinski sud) ne izmeni ili ukine svoju sopstvenu odluku na bazi žalbe, onda je on dužan da žalbu prosledi sudu druge instance (okružnom sudu, clan 29 Zakona o redovnim sudovima). (Clan 19-21 Zakona o vanparnicnom postupku)
- c. Zahtev za preispitivanje (vanredni pravni lek) odluke suda druge instance može se podneti Vrhovnom sudu u roku od 30 dana od prijema odluke (clan 382-3 Zakona). Preispitivanje ne zadržava izvršenje konacne presude suda druge instance.

Napomena: Ako javni pravobranilac smatra da upravno utvrđenje visine nadoknade ide na štetu društvene zajednice, on može podneti žalbu nadležnom sudu u roku od 15 dana od prijema ugovora o nadoknadi ili u roku od 6 meseci od ugovora. Žalba zadržava isplatu nadoknade (clan 51 Zakona o eksproprijaciji). Alternativno, javni pravobranilac može podneti žalbu na sudsko utvrđenje visine nadoknade iz istih razloga u roku od 30 dana od prijema ugovora (clan 53 Zakona o eksproprijaciji). I dalje nije jasno da li ove odredbe važe.

Važeci zakon

Clan 55 Zakona o eksproprijaciji (Sl. list SAPK, br. 21/78, 46/86)

Vidi član C. 3(d), Eksproprijacija—Protivpravno lišavanje imovinskih prava zbog neispunjenja uslova, Važeci zakon.

Dokazi:

Pružiti potrebne dokaze da nadoknada nije isplaćena u roku od 15 dana od prijema konačne odluke o nadoknadi i/ili da ne postoji opravdani interes. Vidi član C. 3(d), Protivpravno lišavanje imovinskih prava zbog neispunjenja uslova, Važeci zakon.

b) Neisplaćivanje nadoknade kako je dogovoreno u “utvrđenju visine nadoknade”

Opis pravnog leka:

Vidi član C. 3(d), Eksproprijacija - Protivpravno lišavanje imovinskih prava zbog neispunjenja uslova, Opis pravnog leka.

D. Izgradnja na zemlji

Ovaj član opisuje pravne lekove u vezi pitanja izgradnje koja se odnose i na stambenu i na nestambenu/poslovnu imovinu. U vezi pravnih lekova za specifične kategorije imovine, vidi relevantne članove.

1. Nezakonita gradnja od strane privatnog ili pravnog lica koje nije nosilac imovinskog prava (opšti principi)

Važeci zakon:

Vidi A. 2(b), Protivpravno ometanje imovinskih prava usled nezakonite gradnje, Važeci zakon.

Dokazi:

Vidi A. 2(b), Protivpravno ometanje imovinskih prava usled nezakonite gradnje, Dokazi.

Opis pravnog leka:

Vidi A. 2(b), Protivpravno ometanje imovinskih prava usled nezakonite gradnje, Opis pravnog leka.

2. Protivpravno uskraćenje dozvole za izgradnju ili legalizaciju izgradnje (opšti principi)

Važeci zakon:

Član 4, 6 Uredbe UNMIK 2000/53, o Izgradnji na Kosovu

Član 35 Uredbe UNMIK 2000/45, o Samoupravi opština

Relevantne opštinske instrukcije

Deo 4, član 9.4.2 Uredbe UNMIK 2001/9, o Ustavnom okviru za privremenu samoupravu na Kosovu.

Zakon o upravnom postupku (Sl. list SFRJ, br. 47/86)

Zakon o upravnim sporovima (Sl. list SFRJ, br. 4/77)

Član 31 Zakona o redovnim sudovima (Sl. List SAPK, br. 21/78)

Ostali važeći zakoni obuhvataju one koji su na snazi u vezi urbanizma i razvoja grada, uključujući Zakon o izgradnji aneksa zgrada i pretvaranje zajedničkih prostorija u stanove (Sl. list SAPK, br. 14/88).

Vidi takođe Član F.2, Važećeg zakona, za nestambenu imovinu.

Dokazi:

Moraju se pružiti dokazi da su ispunjeni zahtevi za dobijanje dozvole. Dokazi da:

- a. Dostavljena je sva potrebna dokumentacija u odgovarajućem roku, ili da se pruži razumno obrazloženje zbog čega to nije ispoštovano;

- b. Ispunjeni su suštinski zahtevi kao što su urbanistički planovi, tehnicki, bezbednosni i ekološki zahtevi i ostali zahtevi kako je određeno u relevantnim opštinskim instrukcijama.

Standardi dokazivanja izloženi u članovima 159-201 Zakona o upravnom postupku.

Opis pravnog leka:

U opštinskim instrukcijama postoje mnogi pravni lekovi. Medutim, pravni lek se u najmanju ruku ostvaruje kroz upravne postupke koji važe za opštinska upravna akta. Vidi član B.2, Protivpravno uskracenje pristupa katastarskim knjigama/registru informacija, napred navedeni Opis pravnog leka.

Korišćenje pravnog leka ne obustavlja izvršenje sankcija (Uredba 2000/53, član 6(3))

3. Protivpravna primena sankcija (uključujući uklanjanje ili rušenje) zbog povrede rokova i uslova navedenih u dozvoli

Važeci zakon:

Član 5 Uredbe UNMIK 2000/53, o Izgradnji na Kosovu.
Kao i napred navedeni neposredno važeci zakon.

Dokazi:

Dokaz da su sankcije nezakonite ili neopravdane, tj. da doticno lice nije prekršilo uslove iz dozvole. Standardi dokazivanja koji su navedeni u članovima 159-201 Zakona o upravnom postupku.

Opis pravnog leka:

Vidi član D.2, Protivpravno uskracenje dozvole za gradnju, Opis pravnog leka.

4. Protivpravno utvrđenje opasnosti po zdravlje naroda ili aktivnosti koje ugrožavaju javnu bezbednost i sigurnost i mešaju se u imovinska prava

Važeci zakon:

Član 7 Uredbe UNMIK 2000/53, o Izgradnji na Kosovu
Kao i napred navedeni neposredno važeci zakon.

Dokazi:

Dokaz da su sankcije nezakonite ili neopravdane, tj. da doticno lice nije prekršilo uslove iz dozvole. Standardi dokazivanja koji su navedeni u članovima 159-201 Zakona o upravnom postupku.

Opis pravnog leka:

Pravni lek postoji u upravnim postupcima koji važe za opštinska upravna akta. Vidi član B.2, Protivpravno uskracenje pristupa katastarskim knjigama/registru informacija, napred navedeni Opis pravnog leka.

E. Pitanja stambene imovine

Ovaj član opisuje pravne lekove koji su specifični za stambenu imovinu, za druga pitanja vidi napred navedene članove.

Obratite pažnju da su pravni lekovi koji su u sukobu ili nisu jasno primenljivi u svetlu

Uredbi UNMIK 1999/23 i 2000/60 izostavljeni iz ovog clana. Sve dok Komisija za rešavanje stambenih i imovinskih zahteva drugacije ne odluci, iskljucivo se primenjuju pravni lekovi koji su izloženi u ovim uredbama.

Osim toga, pravni lekovi u vezi pomoci u izgradnji kuca nisu ukljuceni u ovaj clan zbog njihove kvazi-pravne i fluidne prirode u ovom trenutku.

1. Protivpravno lišavanje stambenih imovinskih prava (ukljucujuci prava zauzeca)

a) između 23. marta 1989. i 24. marta 1999., kao rezultat zakonodavstva koje je diskriminaciono u primeni ili nameri.

Takode poznata i kao "kategorija A" zahteva Komisiji.

Važeci zakon:

Clan 1.2(a), 2.5, 2.7 Uredbe UNMIK 1999/23, o Osnivanju Direkcije za stambena svojinska pitanja i Komisije za rešavanje stambenih i imovinskih zahteva (Direkcija/Komisija)

Clan 2.2, 3, 4, 7-10, 14, 19-22, 25 Uredbe UNMIK 2000/60, o Stambeno-imovinskim zahtevima i Pravila postupka i dokazivanja Direkcije za stambena u svihubsja pitanja i Komisije za rešavanje stambenih i imovinskih zahteva

Dokazi:

Ukoliko ne postoji poseban zahtev, dokazi su pismeni podnesci, ukljucujuci obrazac zahteva, dokumentovane dokaze (clanovi 8.1-2, 19.1-3 Uredbe 2000/60). Treba priložiti originale ili overene kopije. Izvori dokaza obuhvataju: spise sudova, katastra, opštinskih organa, javnih stambenih preduzeca i nosioca prava korišćenja. Direkcija/Komisija je izdala pamflet koji podrobno izlaže vrste prihvatljivih dokumenata.

Clan 21.1 Uredbe 2000/60

"Komisija se može upravljati ali nije obavezna da primenjuje pravila dokaza koji važe u lokalnim sudovima na Kosovu. Komisija može razmotriti svaki pouzdani dokaz, koji smatra relevantnim za zahtev, ukljucuci dokaze koje je podnela Direkcija u vezi pouzdanosti bilo kog javnog spisa."

Opis pravnog leka:

- a. Podnošenje zahteva Komisiji preko relevantne kancelarije Direkcije pre 1. juna 2003. g. (Krajnji rok je produžen novembra 2002. g.). Zahtev mora podneti fizicko lice koje spada u datu kategoriju zahteva, clan porodice, ili pravno ovlašćeni zastupnik. [Prilikom podnošenja treba da se podnese sva relevantna dokumentacija, a referent za upis zahteva ce obaviti razgovor sa podnosiocem.]
- b. Sve zainteresovane stranke oznacene u obrascu zahteva bice obavestene o zahtevu i imaju 14 dana da pokažu svoju nameru da ucestvuju u postupku. Ukoliko ima prigovora, kopija tužbe bice data tuženoj strani koja ima 30 dana da odgovori na ovu tužbu. Podnosilac zahteva ili druge relevantne stranke imaju 30 dana da odgovore na bilo koju stvar koja je pokrenuta u prigovoru. Rokovi se mogu produžiti ili ispoštovati na osnovu diskrecionog prava Direkcije.
- c. Ukoliko Direkcija pismeno ne odbaci zahtev zato što je ocigledno izvan nadležnosti Komisije, onda ce Direkcija nastojati da nade prijateljsko rešenje zahteva (clan 10.1). Ukoliko to ne može da postigne onda ce Direkcija svaki takav zahtev proslediti Komisiji (clan 10.4) [Ako zahtev odbije Direkcija onda se žalba može podneti Komisiji (clan 10.4)]
- d. Ako se stranka ne slaže sa odlukom Komisije, on/ona ima 30 dana od obavestjenja o ovoj odluci da podnese zahtev za ponovno razmatranje (clan 25). Zahtev se mora podneti Direkciji (clan 14.1). Ne postoji druga žalba (clan 2.7 Uredbe 1999/23).

Napomena: Komisija zadržava iskljucivu nadležnost nad takvim zahtevima sve dotle dok

ne vrati nadležnost redovnim sudovima (član 2.5 Uredbe 1999/23)

b) između 23. marta 1989. i 13. oktobra 1999.g., za one koji su sklopili nezvanicne transakcije u vezi stambene imovine na bazi slobodne volje stranaka ali koje su bile nezakonite po postojećem zakonu.

Takode poznata kao "kategorija B" zahteva Komisiji

Važeci zakon:

Član 1.2(a), 2.5, 2.7 Uredbe UNMIK 1999/23, o Osnivanju Direkcije za stambena svojinska pitanja i Komisije za rešavanje stambenih i imovinskih zahteva

Član 2.3-4, 3, 7-11, 14, 19-22, 25 Uredbe 2000/60, o Stambeno-imovinskim zahtevima i Pravila postupka i dokazivanja Direkcije za stambena i svojinska pitanja i Komisije za rešavanje stambenih i imovinskih zahteva.

Dokazi:

Vidi E. 1(a), Protivpravno lišavanje stambeno-imovinskih prava, član o dokazima.

Opis pravnog leka:

Vidi E. 1(a), Protivpravno lišavanje stambeno-imovinskih prava, Opis pravnog leka.

Pored gore opisanog pravnog leka, "kategorija B" uživa dodatnu opciju ako zahtev ne bude osporen i Direkcija smatra da ima dovoljno dokaza da je podnosilac zahteva stekao imovinsko pravo na bazi nezvanicne transakcije (član 11 Uredbe 2000/60). Ako Direkcija smatra to opravdanim on može naložiti upis ovako sklopljenje nezvanicne transakcije u odgovarajuće javne knjige.

Medutim, ovakav nalog nije obavezujuća odluka u vezi imovinskih prava i ne ide na štetu prava bilo kog lica da podnese dodatni zahtev Direkcija na bazi člana 1.2 Uredbe 1999/23. Ali, ovakav dodatni zahtev mora se podneti u roku od 30 dana od datuma saznanja o nalogu Direkcije i ne više od jedne (1) godine od datuma izdavanja naloga.

Napomena: Komisija zadržava isključivu nadležnost nad takvim zahtevima sve dotle dok ne vrati nadležnost redovnim sudovima (član 2.5 Uredbe 1999/23)

c) usled odbijanja da Direkcija ili Komisija razmotre tužbu ili zahtev za ponovno razmatranje.

Važeci zakon:

Član 1.2, 2.5, 2.7 Uredbe 1999/23, o osnivanju Direkcije za stambena i svojinska pitanja i Komisije za rešavanje stambenih i imovinskih zahteva

Član 2, 3, 5-10, 14, 25 Uredbe 2000/60, o Stambeno-imovinskim zahtevima i Pravila postupka i dokazivanja Direkcije i Komisije

Dokazi:

Vidi E. 1(a), Protivpravno lišavanje stambeno-imovinskih prava, član o dokazima.

Ponovno razmatranje odluke Komisije [ili odbijanje Direkcije] mora se bazirati na (a) pravno relevantnim dokazima, koji nisu uzeti u obzir pri odlucivanju o zahtevu, ili (b) zbog toga što je nastala materijalna greška u primeni Uredbe 2000/60.

Opis pravnog leka:

Raspoloživi pravni lekovi zavise od vrste odbijanja:

- a. *Odbijanje zahteva od strane Direkcije:* Ako Direkcija odbije zahtev, zato što je utvrdila da očigledno pada izvan nadležnosti Komisije (član 10.3 Uredbe 2000/60), onda podnosilac zahteva može zahtevati ponovno razmatranje od strane Komisije podnoseći molbu preko Direkcije (član 10.4). U članu 10 nema vremenske granice za podnošenje zahteva, ali cini se da se vremenski rok koji je određen u članu 14.1 odnosi i na odbijanje od strane Direkcije - to jest 30 dana od prijema obaveštenja o odbijanju. Odluka doneta po zahtevu za ponovno razmatranje je konačna i pravosnažna. (član 2.7 Uredbe 1999/23).
- b. *Odbijanje zahteva za ponovno razmatranje:* Nije predviđena dodatna žalba (član 25.2 Uredbe 2000/60; član 2.7 Uredbe 1999/23)

d) posebno za prava korišćenja, stana u društvenom vlasništvu od strane pravnog lica koje nije Komisija ili nije korisnik uz saglasnost Direkcije, ili nosioca prava korišćenja.

Iako drugi važeći zakoni, kao što je Zakon o stambenim odnosima, imaju odredbe u vezi ove povrede, pravni lek za protivpravno okoncanje ostvaruje se preko Komisije (član 5,6, Uredbe 2000/60). Ovo ne sprečava nadležni sud da utvrdi materijalna pitanja, već samo pravosnažnost samog pravnog leka.

e) posebno za prava korišćenja, posle razvoda.

Važeći zakon:

Član 1.2, 2.5, 2.7 Uredbe UNMIK 1999/23, o osnivanju Direkcije za stambena i svojinska pitanja i Komisije za rešavanje stambenih i imovinskih zahteva

Član 2,2 3, 5-11, 14, 19-22, 25 Uredbe UNMIK 2000/60, o Stambeno-imovinskim zahtevima i Pravila postupka i dokazivanja Direkcije i Komisije

Dokazi:

Vidi E. 1(a), Protivpravno lišavanje stambeno-imovinskih prava, član o dokazima

Opis pravnog leka:

Podnošenje zahteva Komisiji preko Direkcije. Prema članu 6 Uredbe 2000/60, nije pravo korišćenja stana u društvenoj svojini ne može se okoncati bez saglasnosti nosioca prava korišćenja, Direkcije, ili bez naloga Komisije. Postupci i vremenski rokovi nisu izloženi.

Prema članu 5, lice koje je kupilo stan od nosioca prava korišćenja u skladu sa Zakonom o stanovanju posle 23. marta 1989.g. ne može preneti stan na drugo lice osim ako to nije deo prijateljske nagodbe na bazi zahteva Komisiji.

Važeći zakon:

Član 16 i 16(a) Zakona o stambenim odnosima (Sl. list SAPK, 11/83, 29/86, 42/86)

Članovi 37, 70-81 Zakona o osnovama imovinsko-pravnih odnosa (Sl. list SFRJ, br. 6/80)

Članovi 56, 106, 185, 348, 350-57, 360, 382, 383, 388 Zakona o građanskom postupku (Sl. list 4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596)

Članovi 154-160 Zakona o vanparničnom postupku (Sl. list SAPK, br. 42/86) (vansudski postupak)?

Članovi 26, 29, 31 Zakona o redovnim sudovima (Sl. list SAPK, br. 21/78)

Napomena: Cini se da se ne primenjuju članovi 5-6 Uredbe 2000/60, osim kada je okoncanje sprovedeno.

Dokazi:

Pružiti dokaze da:

- a. Jedan od ranijih supružnika je zamenio stan bez saglasnosti drugog supružnika (cl. 16(2)); ili
- b. Raniji supružnici se nisu dogovorili ko će ći u koji stan u slučaju da se izvrši zamena za dve stambene jedinice (cl. 16(2)); ili
- c. Raniji supružnik koji je otišao iz stana nije dobio odgovarajuću nadoknadu (cl. 16a(2)); ili
- d. Nisu pravilno razmotrene okolnosti kada se odlucivalo o tome koji supružnik će ostati nosilac prava korišćenja (cl. 16(4)); ili
- e. Raniji supružnik koji je prestao da bude nosilac prava korišćenja nije otišao iz stana (cl. 16a(2)).

Opis pravnog leka:

Ako se dogovor ne može postići, onda se pravni lek može tražiti u vanparničnom postupku. Vidi član C. 5(a), Eksproprijacija—pitanja nadoknade, Opis pravnog leka.

Prema članu 5-6 Uredbe 2000/60, cini se da kada je i ako je prestala važnost prava korišćenja, ona se mora obaviti ili u saglasnosti sa nosiocem prava korišćenja, Direkcije, ili na bazi naloga Komisije.

f) posebno za prava korišćenja, posle smrti nosioca prava korišćenja.

Važeci zakon:

Clan 17-8 Zakona o stambenim odnosima (Sl. list SAPK, 11/83, 29/86, 42/86)
Clanovi 19-20, 26, 94-137 Zakona o vanparničnom postupku (Sl. list SAPK, br. 42/86)
Clanovi 37, 70-81 Zakona o osnovama imovinsko-pravnih odnosa (Sl. list SFRJ, br. 6/80)
Clanovi 56, 106, 185, 348, 350-57, 360, 382, 383, 388 Zakona o građanskom postupku (Sl. list 4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596)
Clanovi 26, 29, 31 Zakona o redovnim sudovima (Sl. list SAPK, br. 21/78)

Napomena: Cini se da se članovi 5-6 Uredbe 2000/60 ne primenjuju, osim kada sam nosilac prava korišćenja želi da okonca svoje pravo korišćenja.

Dokazi:

Ako nosilac prava korišćenja pokuša da okonca svoje pravo, podnosilac zahteva mora dokazati da:

- a. Nosilac prava korišćenja, koji je član porodičnog domaćinstva, pridržavao se uslova znetih u članu 17(2) ZSO;
- b. on/ona nisu na drugi način rešili svoje stambeno pitanje (član 17(3) ZSO);
- c. on/ona su obavestili nosioca prava korišćenja u roku od 30 dana da mu/joj je dodeljen stan na korišćenje (član 18(5) ZSO); ili,
- d. nosilac prava korišćenja nije preduzeo mere za okoncanje prava kod nadležnog organa u roku od 3 meseca od datuma kada je obavešten o smrti nosioca stanarskog prava, a najkasnije do 3 posle njegove/njene smrti (član 18(3) ZSO).

- ili -

Ako je umešan u spor oko nasleđa, podnosilac zahteva mora da priloži dokaze da je on/ona zakonski naslednik nosioca prava korišćenja i da njegovo pravo ne bi trebalo da prestane da važi. Vidi član A.1(a), Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Dokazi

Opis pravnog leka:

Ako se sporazum ne može postići, onda se pravni lek može tražiti u vanparničnom postupku. Obratite pažnju da se predmet iz vanparničnog može preneti u parnični postupak (član 125 Zakona o vanparničnom postupku). Vidi član C. 5(a), Eksproprijacija — pitanja nadoknade, Opis pravnog leka.

Prema članu 5-6 Uredbe 2000/60, cini se da kada je i ako je prestala važnost prava korišćenja, ona se mora obaviti ili u saglasnosti sa nosiocem prava korišćenja, Direkcije, ili na bazi naloga Komisije.

g) Posebno za imovinska prava, na bazi zakupa stana u društvenoj svojini

Zakup stanova u društvenoj svojini dozvoljen je prema članu 6.(c) Uredbe 2000/60.

Važeci zakon:

Clanovi 74-78 Zakona o stambenim odnosima (Sl. list SAPK, 11/83, 29/86, 42/86)
Clanovi 19-20, 26, 94-137 Zakona o vanparničnom postupku (Sl. list SAPK, br. 42/86) cini se da još važe.
Relevantni delovi Zakona o ugovorima i prekršajima (Sl. list SFRJ, br. 29/1978, 39/1985, 45/1989, 31/1993)
Clanovi 37, 70-81 Zakona o osnovama imovinsko-pravnih odnosa (Sl. list SFRJ, br. 6/80)
Clanovi 56, 106, 185, 348, 350-57, 360, 382, 383, 388 Zakona o građanskom postupku (Sl. list 4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596)
Clanovi 26, 29, 31 Zakona o redovnim sudovima (Sl. list SAPK, br. 21/78)

Dokazi:

Vidi članove 74-77 Zakona o stambenim odnosima u vezi *suprotnih* kriterijuma. Vidi član A.1(a), Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Dokazi

Opis pravnog leka:

Pravni lekovi su izloženi u članovima 75-77 Zakona o stambenim odnosima, a postoje naknadno i u građanskoj parnici (član 78 Zakona o stambenim odnosima). Vidi A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Opis pravnog leka.

h) Usled odbijanja upisa prodaje u posebnim geografskim oblastima (PGO)

Kako je utvrđeno u Uredbi 2001/17 i doneto po nalogu opštinskog administratora UN

*Ako se objekat iz ugovora o prodaji nalazi u PGO, onda nadležni sud ne može overiti ugovor bez dokaza da je opštinski administrator UN registrovao kupoprodaju (član 4 Uredbe 2001/17).

Važeci zakon:

Član 3, 6-7 Uredbe 2001/17, o Registraciji ugovora o kupovini nepokretne imovine u posebnim geografskim oblastima Kosova.

Dokazi:

Može se podneti zahtev za ponovno razmatranje potkrepljen dodatnim dokazima ili informacijama koje pokazuju okolnosti koje opravdavaju da su uslovi za raniju odluku pogrešno ocenjeni ili da više ne postoje (član 6.1).

Dozvoljeni razlozi za odbijanje navedeni su u članu 3, koji obuhvataju da je transakcija izvršena pod prinudom, da je prodajna cena bila nerealna, izvor novčanih sredstava je sumnjiv, ili da bi ova prodaja imala štetne posledice za bezbednosnu situaciju ostalih manjinskih vlasnika, ili ima veze sa sistematskim nastojanjima da se izmeni etnicka ravnoteža u datoj oblasti.

Opis pravnog leka:

Pravni lek treba tražiti u okviru člana 6-7 Uredbe 2001/17.

- a. Podnosi se pismeni zahtev opštinskom administratoru za ponovno razmatranje njegove/njene odluke donete na osnovu člana 3. Zahtev se mora podneti u roku od 30 dana od odbijanja (ne obaveštenja). U roku od 30 dana od prijema zahteva za ponovno razmatranje opštinski administrator mora doneti konačnu odluku.
- b. Ako se podnosilac zahteva ne slaže sa donetom odlukom, može uložiti žalbu na odluku pred sudsko veće od tri (3) sudije koje odredi SPGS za sudsko preispitivanje (uključujući i saglasnost sa formalnim zahtevima). Žalba se mora podneti u pismenoj formi u roku od 60 dana od datuma pravosnažnosti odluke opštinskog administratora da ne registruje ugovor. Nema dodatne žalbe niti vremenskih rokova za odgovore.

Napomena: Uredba ne pruža dovoljno pojedinosti u vezi postupka za ponovno razmatranje i postupka za žalbe, na primer, kome se podnosi žalba na konačnu odluku. Ova stvar trenutno se razmatra na centralnom nivou sa ciljem da se opštinama daju precizniji postupci.

i) Posle 24. marta 1999. (ili 13. oktobra 1999. za nezvanicne transakcije), za zahteve u vezi lišavanja koji ne spadaju u neku od napred navedenih kategorija

Važeci zakon:

Vidi A.1 za važeci zakon u vezi lišavanja imovine. Za društvene stanove koji spadaju u ovu kategoriju pazite, ako je imovinsko pravo steceno posle 13. oktobra 1999., da nije steceno suprotno članu 6 Uredbe 2000/60.

Dokazi:

Vidi A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava.

Opis pravnog leka:

Pravni lek se ostvaruje u građanskom postupku. Vidi A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, napred navedeni Opis pravnog leka.

2. Protivpravno ometanje stambeno-imovinskih prava (uključujući prava zauzeca)

a) Prava stecena pre 24. marta 1999. i gde

nosioci imovinskih prava sada ne uživaju posed imovine a nisu se dobrovoljno lišili imovine ili tada stecenih prava. [nezakonito zauzece]

Takode poznata kao "kategorija C" zahteva Komisiji.

Važeci zakon:

Clan 1.2(c), 2.5, 2.7 Uredbe UNMIK 1999/23, o Osnivanju Direkcije za stambena svojinska pitanja i Komisije za rešavanje stambenih i imovinskih zahteva

Clan 2,5-6 3, 4 7-10, 14, 19-22, 23, 25 Uredbe 2000/60, o Stambeno-imovinskim zahtevima i Pravila postupka i dokazivanja Direkcije i Komisije

Dokazi:

Vidi E.1(a), Protivpravno lišavanje stambene imovine. Deo za dokaze.

Opis pravnog leka:

Vid E.1(a), Protivpravno lišavanje stambeno-imovinskih prava, Opis pravnog leka.

Pored napred opisanog pravnog leka, svaki neosporeni zahtev iz "kategorije C" može se razmatrati u okviru skracenog postupka Komisije (clan 23 Uredbe 2000/60). Ako Komisija utvrdi da postoje dovoljni dokazi da je podnosilac zahteva uživao neosporeni posed stambene imovine pre 24. marta 1999., ona onda može izdati nalog za povracaj poseda nad stanom.

b) Prava stecena posle 24. marta 1999., i gde nosioci imovinskih prava sada ne uživaju posed imovine a nisu se dobrovoljno lišili imovine ili tada stecenih prava.

Takode poznato kao nezakonito zauzece stambene imovine

Napomena: Komisija zadržava iskljucivu nadležnost nad ovakvim zahtevima sve dotle dok se ponovo ne vrati nadležnost redovnim sudovima (clan 2.5 Uredbe 1999/23)

Važeci zakon:

Vidi A.2(c) i (d) za važeci zakon u vezi ometanja poseda i nezakonitog zauzeca stambene imovine. Za društvene stanove koji spadaju u ovu kategoriju pazite, ako je imovinsko pravo steceno posle 13. oktobra 1999., da nije steceno suprotno clanu 6 Uredbe 2000/60.

Dokazi:

Vidi A.2(c) i (d), Protivpravno ometanje imovinskih prava, protivpravno i nezakonito zauzece.

Opis pravnog leka:

Pravni lek se ostvaruje u gradanskom postupku. Vidi A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, napred navedeni Opis pravnog leka.

c) Na bazi Administrativne odluke Direkcije o upravljanju, iseljavanju, i/ili davanja dozvole za privremeni smeštaj

Važeci zakon:

Clan 1, 2.7 Uredbe 1999/23, o Osnivanju Direkcije za stambena i svojinska pitanja i Komisije za rešavanje stambenih i imovinskih zahteva

Clan 12, 14, 16 Uredbe 2000/60, o Stambeno-imovinskim zahtevima i Pravila postupka i dokazivanja Direkcije i Komisije

Poglavlje 1-3, Direktive Direkcije br. 2000/1, o Sistemu za sprovođenje raspodele

Dokazi:

Vidi E.1(a), Protivpravno lišavanje stambene imovine. Deo za dokaze.

Žalbe i zahtevi za ponovno razmatranje administrativne odluke Direkcije moraju se bazirati na (a) zakonski relevantnim dokazima, koji nisu ranije razmotreni, ili (b) zbog materijalne greške u primeni mandata Direkcije.

Opis pravnog leka:

Pravni lekovi su opisani u Direktivi Direkcije br. 2000/1:

- a. Žalba se mora podneti kancelariji Direkcije koja je izdala odluku u roku od 30 dana od datuma kada je lice obavesteno o toj odluci. Sprovođenje odluke se obustavlja po prijemu žalbe, osim ako Direkcija ne odluci drugacije.
- b. Ukoliko data kancelarija Direkcije ne izmeni svoju odluku, onda se žalba mora

d) Na bazi odluke Komisije u kojoj je nosilac imovinskih prava treća strana.

- proslediti sedištu Direkcije na ponovno razmatranje.
c. Direkcija može preispitati svoju odluku u svako vreme.

Važeci zakon:

Član 2.7 Uredbe UNMIK 1999/23, o Osnivanju Direkcije za stambena i svojinska pitanja i Komisije za rešavanje stambenih i imovinskih zahteva

Član 14.2 Uredbe 2000/60, o Stambeno-imovinskim zahtevima i Pravila postupka dokazivanja Direkcije i Komisije

“Svaka zainteresovana osoba koja *nije bila stranka u zahtevu*, a koja može da pokaže dobar razlog zbog koga nije učestvovala kao stranka u zahtevu, može zahtevati ponovno razmatranje odluke Komisije u roku od 30 dana od kada je saznala za odluku Komisije, ali najkasnije u roku od jedne (1) godine od datuma odluke Komisije.”

Dokazi:

Podnosilac zahteva je dužan da podnese dokaze o dobrim razlozima zbog kojih nije učestvovao u zahtevu i dokaze o svojim interesima za odluku.

Opis pravnog leka:

- a. Zahtev za ponovno razmatranje odluke Komisije koji se podnosi preko Direkcije u roku od 30 dana od datuma saznanja za odluku Komisije. Ali, zahtev se mora odneti u roku od jedne (1) godine od datuma donošenja odluke (član 14.2 Uredbe 2000/60).
b. Nije moguće ulagati dodatne žalbe (vidi član 2.7 Uredbe 1999/23)

e) Usled štete koja je prouzrokovana dok je stan bio pod upravom Direkcije

Važeci zakon:

Član 12.8 Uredbe 2000/60, o Stambeno-imovinskim zahtevima i Pravila postupka dokazivanja Direkcije i Komisije .

Vidi A.2 za važeci zakon u vezi ometanja imovinskih prava.

Dokazi:

Vidi A.2, Protivpravno ometanje imovinskih prava, Dokazi.

Opis pravnog leka:

Pravni lekovi se *ne mogu* tražiti preko Direkcije/Komisije. Prema članu 12.8 Uredbe 2000/60, Direkcija ne snosi nikakvu odgovornost za štete ili gubitak stambene imovine. Obeštećenje treba da se traži od prekršioca, po važećem građanskom i/ili krivičnom postupku.

f) Usled štete na stambenoj imovini, sporova oko meda, protivpravnog ometanja ili drugih slicnih pitanja koja su izvan nadležnosti Direkcije/Komisije.

Važeci zakon:

Vidi A.2 za važeci zakon u vezi ometanja stambeno- imovinskih prava. Za društvene stanove koji spadaju u ovu kategoriju pazite, ako je imovinsko pravo steceno posle 13. Oktobra 1999., da nije steceno suprotno članu 6 Uredbe 2000/60.

Dokazi:

Vidi A.2, Protivpravno ometanje imovinskih prava, Dokazi.

Opis pravnog leka:

Pravni lek se ostvaruje u građanskom postupku. Vidi A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, napred navedeni Opis pravnog leka.

3. Protivpravna naplata

Važeci zakon:

stanarina i sporovi u vezi placanja stanarine za društvene stanove.

Clanovi 27, 40, 62, 83-4 Zakona o stambenim odnosima (Sl. list SAPK, 11/83, 29/86, 42/86)
Relevantni delovi Zakona o ugovorima i prekršajima (Sl. list SFRJ, br. 29/1978, 39/1985, 45/1989, 31/1993)
Clanovi 37, 70-81 Zakona o osnovama imovinsko-pravnih odnosa (Sl. list SFRJ, br. 6/80)
Clanovi 56, 106, 185, 348, 350-57, 360, 382, 383, 388 Zakona o gradanskom postupku (Sl. list 4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596)
Clanovi 26, 29, 31 Zakona o redovnim sudovima (Sl. list SAPK, br. 21/78)

Clan 27(3): "Nadležni sud rešava sporove u vezi stanarine i placanja nadoknade za korišćenje zajednickih prostorija u zgradi."

Sporovi u vezi nadoknade za korišćenje zajednickih prostorija:

Clan 147-153 Zakona o vanparnicnom postupku, vidi takode A.1 za važece odredbe u vezi ometanja imovinskih prava.

Sporovi u vezi naplate novcanih kazni od strane opštinskih organa:

Clan 35 Uredbe 2000/45, o Samoupravi opština

Relevantne opštinske instrukcije

Zakon o upravnom postupku (Sl. list SFRJ, br. 47/86)

Zakon o upravnim sporovima (Sl. list SFRJ, br. 4/77)

Clan 31 Zakona o redovnim sudovima (Sl. List SAPK, br. 21/78)

Dokazi:

Pružiti dokumentovane dokaze da su ispunjeni zahtevi u vezi:

Placanja stanarine: Clan 27, 40, 62 Zakona o stambenim odnosima. Vidi takode A.2, Protivpravno ometanje imovinskih prava, Dokazi

Nadoknada za korišćenje zajednickih prostorija: Pružiti potrebne podatke za utvrđenje predmeta (clan 148 Zakona o vanparnicnom postupku)

Novcane kazne: Clan 83-4 Zakona o stambenim odnosima. Standardi dokazivanja navedeni clanovima 159-201 Zakona o opštem upravnom postupku.

Opis pravog leka:

Sporovi u vezi placanja stanarine: Pravni lekovi postoje u gradanskom postupku. Vidi A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, Napred navedeni Opis pravog leka.

Sporovi u vezi nadoknade za korišćenje zajednickih prostorija: Vidi clan C.5(a), Eksproprijacija - pitanja nadoknade, Opis pravog leka.

Novcane kazne na nivou opštine: Pravni lek se ostvaruje u upravnim postupcima donetih na bazi opštinskih administrativnih akata. Vidi clan B.2, Protivpravno uskracenje pristupa katastarskim spisima/registru informacija, napred navedeni Opis pravog leka.

F. Poslovna/nestambena imovinska pitanja

Ovaj clan opisuje pravne lekove koji se odnose na poslevnu/nestambenu imovinu, za ostala pitanja vidi napred navedene clanove.

Vidi clan D za pitanja u vezi izgradnje, i clan G za pravne lekove koji se posebno odnose na nestambenu imovinu u društvenoj svojini.

1. Protivzakoniti postupci po tenderu

Važeci zakon:

Clan 54 Zakon o izgradnji objekata za investicione/privredne svrhe (Sl. list, SAPK, 5/86)

Clan 54(6): "...Ako ucesnik na javnom tenderu smatra da je postupak povreden ili da izbor nije izvršen u skladu sa zahtevima koji su objavljeni u javnom tenderu, onda ucesnik ima pravo da uloži prigovor organu koji je određen na osnovu opšteg samouravnog akta investitora, koji je dužan da preispita prigovor i da o tome obavesti podnosioca prigovora."

Dokazi:

Pružiti dokaze da je postupak povreden, kako je utvrđeno i da je *suprotno* Zakonu o izgradnji objekata za investicione/privredne svrhe:

- (a) Tender nije organizovan da se građevinski radovi ustupe drugom pravnom licu (clan 65 (2)) uprkos činjenici da nije ispunjen nijedan potreban kriterijum (cl. 60).
- (b) Organizacija tendera nije pravilno oglašena (cl. 54(1), cl. 56)
- (c) Najpovoljniji ponudac nije izabran u roku od 30 dana od otvaranja tendera (cl. 58(5)).
- (d) Izgradnja objekta nije poverena najpovoljnijem ponudacu (cl. 54(2), cl. 58(4)) ili ponudacu koji je propisno dostavio ponudu (cl. 58(1))
- (e) Organizacija koja je izabrana da izvrši radove nije organizacija udruženog rada koja je registrovana za obavljanje ovakvih aktivnosti (cl. 7(2))
- (f) Zahtevi koje je potrebno ispuniti da se ucestvuje na tenderu su diskriminacioni (cl. 54(4), cl. 55)
- (g) Ucesnici nisu blagovremeno obavješteni o svom neuspehu (cl. 54(5))
- (h) Investitor nije ucesnicima objasnio razloge za izbor (cl. 54(5), cl. 58(5))
- (i) Tender nije trebalo da se oglasi neuspešnim jer su neki ponudaci ispunjavali zahteve (cl. 59)
- (j) Ucesnici nisu obavješteni da tender nije bio uspešan u roku od 15 dana od dana kada su ponude otvorene. (cl. 59(3))

Opis pravnog leka:

Raspoloživi pravni lek nije jasan. Clan 54(6) kaaže da investitor određuje organ preko koga se pravni lek može ostvariti. Ne može se naci nijedna odredba koja određuje koji su to moguci organi.

Medutim, cini se razumnim da se pretpostavi da se zahtev može podneti pred sudom za građanske parnice. Vidi A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, napred navedeni Opis pravnog leka. Ako se tender vodi preko upravnih organa, onda važe upravni postupci. Vidi clan B.2, Protivpravno uskracenje pristupa katastarskim knjigama/registru informacija, napred navedeni Opis pravnog leka.

Vežeci zakon:

Clanovi 7, 13, 41, 42, 46, 48 Zakona o izgradnji objekata za investicione/poslovne svrhe (Sl. list SAPK, br. 5/86)

Vidi takode Deo D.2, Protivpravno uskracenje građevinske dozvole, Važeci zakon.

2. Protivpravno uskracenje građevinske dozvole za investicioni/poslovni objekat

Vidi D.2 u vezi opštih principa.

Dokazi:

Pružiti dokumentovane dokaze da:

- a) odluku nije doneo nadležni organ (cl. 41)
- b) svi zahtevi su ispunjeni (cl. 46 (1), cl. 7(1))
- c) odluka nije doneta u predviđenom roku od 5 dana od podnošenja zahteva (cl. 42(1))
- d) potrebna tehnicka dokumentacija izdata je u inostranstvu ali odgovara nacionalnim odredbama i prevedena je i uskladena (cl. 48)
- e) izgradnja investicionog objekta predviđena je u srednjorocnom razvojnom planu (cl. 13(1))
- f) izgradnja investicionog objekta nije predviđena u srednjorocnom razvojnom planu, ali je neophodna jer je postojeći investicioni objekat porušen ili uklonjen (cl. 13(2)).

Dotadni standardi dokazivanja propisani su u clanovima 159-201 Zakona o opštem upravnom postupku.

Opis pravnog leka:

Pravni lekovi postoje u upravnom postupku. Vidi Deo B.2, Protivpravno uskracenje pristupa katastarskim spisima/registru informacija, napred navedeni Opis pravnog leka.

Važeci zakon:

Clanovi 81, 82, 83, 87 Zakona o izgradnji objekata za investicione/poslovne svrhe (Sl. list SAPK, br. 5/86)

Clan 35 Uredbe 2000/45, o Samoupravi opština
Relevantne opštinske instrukcije

3. Protivpravno uskracenje upotrebne dozvole za investicioni objekat

Zakon o upravnom postupku (Sl. list SFRJ, br. 47/86)

Zakon o upravnim sporovima (Sl. list SFRJ, br. 4/77)

Clan 31 Zakona o redovnim sudovima (Sl. List SAPK, br. 21/78)

Upotrebna dozvola daje potvrdu da gradevinski objekat ispunjava tehnicke zahteve izgradnje i da se može bezbedno koristiti u svoje svrhe. Ona se izdaje posebno i posle gradevinske dozvole.

Dokazi:

Pružiti dokumentovane dokaze, *e contrario*, da:

- a) zahtevi su ispunjeni i tehnicka kontrola je zakljucila da je objekat pogodan za korišćenje (cl. 82)
- b) tehnicka kontrola je pocela posle isteka 15 dana od datuma podnošenja zahteva (cl. 82)
- c) upravni organ nije izdao dozvolu za korišćenje u roku od 15 dana od datuma prijema zakljucka o tehnickoj kontroli (cl. 83(1));
- d) objekti koji su određeni za preliminarne i pripremne radove su uklonjeni (cl. 83(2)).

Dotadni standardi dokazivanja propisani su u clanovima 159-201 Zakona o upravnom postupku.

Opis pravnog leka:

Pravni lek se ostvaruje u upravnom postupku. Ipak, nije jasno koji bi to u ovom trenutku mogao biti pokrajinski upravni organ kome bi žalba trebalo da se uputi. Vidi Deo B.2, Protivpravno uskracenje pristupa katastarskim spisima/registru informacija, vidi napred Opis pravnog leka.

Važeci zakon:

Clanovi 10, 42, 43, 81, 83, 84, 87 Zakona o izgradnji objekata za investicione/poslovne svrhe (Sl. list SAPK, br. 5/86)

Clan 35 Uredbe 2000/45, o Samoupravi opština
Relevantne opštinske instrukcije

4. Protivpravni nalog za obustavu izgradnje/upotrebe i za rušenje investicionog objekta

Zakon o upravnom postupku (Sl. list SFRJ, br. 47/86)

Zakon o upravnim sporovima (Sl. list SFRJ, br. 4/77)

Clan 31 Zakona o redovnim sudovima (Sl. List SAPK, br. 21/78)

Dokazi:

Pružiti dokumentovane dokaze da:

- a. nema opasnosti po stabilnost objekta niti opasnosti po život, zdravlje, saobraćaj, ili susedne objekte (cl. 81);
- b. investitor je uklonio objekte koji su određeni za preliminarne i pripremne radove (cl. 83(2));
- c. investitor je ispunio zahteve izložene u dozvoli za izgradnju objekta i ostale odredbe (cl. 83(2)); i ostale uslove koji su izloženi u clanovima 10, 42, 43, 87.

Opis pravnog leka:

Pravni lek se ostvaruje u upravnom postupku. Ipak, nije jasno koji bi to u ovom trenutku mogao biti pokrajinski upravni organ kome bi žalba trebalo da se uputi. Vidi Deo B.2, Protivpravno uskracenje pristupa katastarskim spisima/registru informacija, vidi napred Opis pravnog leka.

Posebna napomena: Clan 84 Zakona o izgradnji objekata za investicione/poslovne svrhe

upućuje žalioca da uloži žalbu pokrajinskom upravnom organu nadležnom za poslove izgradnje. Međutim, ukoliko je nalog izdao opštinski organ, onda član 35 Uredbe 2000/45 zamenjuje svaku odredbu svakog zakona koji je u sukobu sa njim (čl. 12 Uredbe 2000/45). Tako, ako je nalog izdala opština, onda treba slediti postupke za žalbe na opštinske upravne organe, a ne član 84. Ostaje i dalje nejasno šta je ovde pokrajinski upravni organ, a šta je organ na centralnom nivou.

Važeci zakon:

Članovi 88-89 Zakona o izgradnji objekata za investicione/poslovne svrhe (Sl. list SAPK, br. 5/86)

Član 35 Uredbe 2000/45, o Samoupravi opština

Relevantne opštinske instrukcije

Zakon o upravnom postupku (Sl. list SFRJ, br. 47/86)

Zakon o upravnim sporovima (Sl. list SFRJ, br. 4/77)

Član 31 Zakona o redovnim sudovima (Sl. List SAPK, br. 21/78)

5. Protivpravna primena novčanih kazni

Dokazi

Pružiti dokumentovane dokaze da osnova za određenu novčanu kaznu ne postoji u zakonu (vidi član 88-99). Dodatni standardi dokazivanja navedeni su u članovima 159-201 Zakona o upravnom postupku.

Opis pravnog leka:

Pravni lek se ostvaruje u upravnim postupcima koji važe za opštinska i druga upravna akta. Vidi Deo B.2, Protivpravno uskracenje pristupa katastarskim spisima/registru informacija, vidi napred Opis pravnog leka.

G. Nestambena imovina pod upravom državnih ili društvenih preduzeca

Ovaj deo opisuje pravne lekove koji se posebno odnose na nestambenu imovinu koja spada pod nadležnost Uredbi UNMIK 2002/12 i 2002/13. Vidi napred navedene delove za ostala pitanja, kao što su dozvole, itd.

Obratite pažnju da se ova oblast tek razvija, i da se trenutno ustanovljuju strukture. Postupci se mogu izmeniti. Posebno, pitanje prenosa imovine u svojini društvenih preduzeca nije rešeno, zbog toga što nisu

razjašnjeni politika i postupci KTA.

1. Protivpravna odluka ili mera Kosovske trust agencije koja ugrožava imovinska ili druga prava

Ogranicenje:

Po clanu 10.5 Uredbe 2002/13, nema pravnog leka kojim bi se tražilo ukidanje transakcije ili poništavanje ugovora (ukljucujuci i imovinska prava) sklopljenog s KTA po Uredbi 2002/12 ulaganjem žalbe Posebnoj komori.

Važeci zakon:

Clan 9.3, 18, 24.2-3, 30 Uredbe UNMIK 2002/12, o Osnivanju Kosovske trust agencije (KTA)

Celokupna Uredba 2002/13, o Osnivanju Posebne komore Vrhovnog suda za pitanja u vezi Kosovske trust agencije.

Dokazi:

Kada se obracate SPGS, pružite dokaze da odluka ili mera nisu u skladu sa rezolucijom 1244(1999) SB UN, Uredbom 2002/12, ili slicnom uredbom i direktivom koje važe na Kosovu, ili s politikom i postupcima KTA (clan 24.3 Uredbe 2002/12).

Kada se žalite Posebnoj komori zahteve za dokazivanje možete naci u posebnim pravilima postupka, sadržanim u clanu 7 Uredbe 2002/13 (clan 8 Uredbe 2002/13). Obratite pažnju da pravila postupka još nisu proglašena.

Opis pravnog leka:

Na raspolaganju stoje dva pravna leka:

(1) Ukidanje ili izmena odluke od strane SPGS (clan 24.3 Uredbe 2002/12). U Uredbi nije naveden nikakav postupak za zahtevanje takvog pravnog leka.

(2) Parnica pred Posebnom komorom Vrhovnog suda Kosova protiv Kosovske trust agencije (clan 30 Uredbe 2002/12; clan 4 Uredbe 2002/13).

- a. Podnošenje žalbe Posebnoj komori kojom se osporava odluka ili mera KTA u roku od devet (9) meseci, bilo od datuma kada je žalilac saznao ili je trebao da zna za odluku ili od datuma kada je Posebna komora javno oglasila da prima žalbe (clan 6.1 Uredbe 2002/13). Medutim, Posebna komora ne može da prima žalbe ako žalilac ne pruži dokaze da je najmanje 60 dana pre datuma podnošenja žalbe o toj stvari obavestio predsednika Odbora KTA, o svojoj nameri da podnese žalbu (clan 30.2 Uredbe 2002/12 i clan 6.2-3 Uredbe 2002/13)
- b. Odluka se mora doneti u roku od dva (2) meseca od završetka postupka, i mora se izdati u pismenoj formi i dostaviti strankama u roku od 30 dana od usvajanja (clan 9 Uredbe 2002/13).
- c. Odluka koju donese Posebna komora je konacna i obavezujuca (clan 9/7 Uredbe 2002/13). Nije predvidena žalba.
- d. Ako Posebna komora prosledi žalbu, delove ili kategorije žalbe drugom sudu po clanu 4.2 Uredbe 2002/13, onda se na tako donetu odluku može opet uložiti žalba samo Posebnoj komori, osim ako Posebna komora ne odluci drugacije (clan 4.3 Uredbe 2002/13).

Napomena: Protivtužba KTA može se podneti u roku propisanom u važećem zakonu ("važeci zakon" ovde se odnosi na Pravila postupka, koja još nisu proglašena). Clan 30/2, Uredbe 2002/12 se ne primenjuje. (Clan 6.3 Uredbe 2002/13).

Važeci zakon:

Clan 7.3, 18.2, 28, 29, 30 Uredbe UNMIK 2002/12, o ustanovljenju Kosovske trust agencije (KTA)

Celokupna Uredba UNMIK 2002/13, o ustanovljenju Posebne komore Vrhovnog suda za pitanja u vezi Kosovske trust agencije.

2. Protivpravno lišavanje ili ometanje imovinskih ili drugih prava od strane firme pod upravom KTA, ali ne usled odluke ili mere KTA.

Dokazi:

Kada se podnosi žalba nadležnom sudu, osim Posebnoj komori, prednost imaju relevantna pravila dokazivanja pred sudom. Vidi A.2, Protivpravno ometanje imovinskih prava, Dokazi.

Kada se žalite Posebnoj komori zahteve za dokazivanje možete naci u posebnim

Po Uredbi 2002/12, KTA ima ovlašćenja da upravlja svim državnim i društvenim preduzecima na Kosovu, ali odgovornost KTA i tih preduzeca ostaje zasebna (clan 18 Uredbe 2002/12). Ipak, KTA može u bilo koje vreme podneti dopis nadležnom sudu da ce ona postupati u svojstvu pravnog zastupnika preduzeca (clan 29.3).

pravilima postupka, sadržanim u clanu 7 Uredbe 2002/13 (clan 8 Uredbe 2002/13). Obratite pažnju da pravila postupka još nisu proglašena.

Opis pravnog leka:

- a. Podnosi se pismeni dopis o nameri da se podnese tužba protiv KTA, u kome se oznacava ime žalioca, naziv firme ili korporacije, osnova žalbe i traženo obeštećenje. Ne može se pokrenuti pravni postupak dok se ne obezbedi dokaz da je ovo izvršeno (clan 29.1 Uredbe 2002/12).
- b. Pravni lekovi se onda mogu iskoristiti u gradanskoj parnici. Vidi E. 1(a), Protivpravno lišavanje imovine, Opis pravnog leka.
- c. Po clanu 4.5 Uredbe 2002/13, medutim, KTA može u svako vreme posle pocetka upravljanja firmom ili korporacijom, zahtevati od Posebne komore da odbaci svaku takvu nerešenu žalbu u svakom sudu na Kosovu i presuditi sama datu stvar. Ako KTA preduzme ovakvu meru, onda izvolite pogledati G.1, Protivpravna odluka ili mera KTA, Opis pravnih lekova za postupke pred Posebnom komorom.

Važeci zakon:

Clan 7.3, 18.2, 28, 29, 30 Uredbe 2002/12, o ustanovljenju Kosovske trust agencije (KTA)

3. Protivpravna primena novcanih kazni od strane KTA protiv preduzeca, zaposlenih, ili ostalih lica na rukovodcima ili kontrolnim funkcijama

Celokupna Uredba 2002/13, o ustanovljenju Posebne komore Vrhovnog suda za pitanja u vezi Kosovske trust agencije.

Dokazi

Nisu izloženi zahtevi dokazivanja. Vidi clan 27.1 Uredbe 2002/12 koji daje obrazloženja i iznose novcanih kazni.

Kada se žalite Posebnoj komori zahteve za dokazivanje možete naci u posebnim pravilima postupka, sadržanim u clanu 7 Uredbe 2002/13 (clan 8 Uredbe 2002/13). Obratite pažnju da pravila postupka još nisu proglašena.

Opis pravnog leka:

- a. U roku od 30 dana od izricanja novcane kazne mora se podneti pismena žalba predsedniku Odbora KTA (clan 27.2 Uredbe 2002/12)
- b. Ako KTA potvrdi novcanu kaznu, onda se žalba može podneti Posebnoj komori. Vidi G.1, Protivpravna odluka ili mera KTA, Opis pravnih lekova za postupak pred Posebnom komorom.

H. Šume

Ovaj clan opisuje pravne lekove za sveobuhvatne potencijalne povrede.

1. Protivpravno lišavanje ili ometanje imovinskih prava usled ustanovljenja šumskih granica.

Zakon o šumama, (Sl. list SAPK, br. 10/87).
Posebno telo ustanovljeno po nalogu opštine da utvrdi šumske

Važeci zakon:

Clan 70-1 Zakona o šumama (precisčen tekst) (Sl. list SAPK, br. 10/87)

Clan 71(1): "Lica koja smatraju da je rešenjem o ustanovljenju granica u šumama njihovo pravo povredeno, mogu da pokrenu postupak pred nadležnim sudom u roku od 30 dana posle isteka vremenskog roka u clanu 70, stav 3 ovog zakona."

Clanovi 37, 70-81 Zakona o osnovama imovinsko-pravnih odnosa (Sl. list SFRJ, br. 6/80)
Clanovi 52, 56, 106, 185, 348, 350-57, 360, 382, 383, 388 Zakona o gradanskom postupku (Sl. List 4/77-1478, 36/80-1182, 69/82-1596),

granice (clan 70) izdalo je rešenje kojim se povreduju imovinska prava.

Clanovi 29, 31 Zakona o redovnim sudovima (Sl. List SAPK, br. 21/78) (Clan 161 Zakona o vanparnicnom postupku, cini se da ne važi).

Dokazi

Vidi A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, dokazi.

Opis pravnog leka:

Pravni lekovi stoje na raspolaganju u gradanskom postupku. Vidi A.1, Protivpravno lišavanje imovinskih prava, napred navedeni Opis pravnog leka.

Po clanu 70-1 Zakona o šumama, postupak se mora pokrenuti u roku od 30 dana posle isteka roka za javno preispitivanje.

2. Protivpravna odluka inspektora šuma meša se u imovinska prava

Zakon o šumama (Sl. List SAPK, br. 10/87)

Važeci zakon:

Clan 70-1 Zakona o šumama (precisčen tekst) (Sl. list SAPK, br. 10/87)

Clan 104:

“Protiv odluke inspektora šuma može se podneti žalba u roku od 15 dana. Žalba na odluku inspektora ne zadržava izvršenje odluke. Inspektor šuma, protiv cije odluke je uložena žalba može, zbog zahteva iznetih u žalbi, odložiti izvršenje odluke, ako bi izvršenje odluke prouzrokovalo znatne štete cije posledice bi bilo teško otkloniti.”

Zakon o upravnom postupku (Sl. list SFRJ, br. 47/86)

Zakon o upravnim sporovima (Sl. list SFRJ, br. 4/77)

Clan 31 Zakona o redovnim sudovima (Sl. List SAPK, br. 21/78)

Napomena: Ako inspekcija šuma spada pod opštinsku nadležnost, onda ce se primenjivati clan 35, Uredbe UNMIK 2000/45, o Samoupravi opština i relevantne opštinske instrukcije.

Dokazi

Dokumenta relevantna za žalbu. Standardi dokazivanja propisani u clanu 232 Zakona o upravnom postupku.

Opis pravnog leka:

Pravni lek postoji u upravnom postupku. Medutim, nije jasno kom organu žalba treba da se podnese. Prema clanu 102, “Pokrajinski upravni organ nadležan za šumarstvo” odgovoran je za pravilno upravljanje službom inspekcije šuma, gde se kaže da služba inspekcije spada u nadležnost centralnog organa. Prema tome, žalba treba da se podnese pokrajinskom upravnom organu.

- a. Prigovor se podnosi odgovarajućem organu prve instance (nije jasno koji je to trenutno organ) u roku od 15 dana od datuma dostavljanja odluke. Organ prve instance može da prihvati žalbu i prosledi je drugoj instanci, da izmeni svoju odluku na bazi žalbe, ili da odbije žalbu (clanovi 234-6 Zakona o upravnom postupku). Odluka po žalbi mora se doneti u roku od dva (2) meseca (clan 247 Zakona o upravnom postupku). Odluka je konacna.
- b. Ako se žalilac ne slaže sa odlukom po žalbi onda može podneti žalbu Vrhovnom sudu. (Clan 31 Zakona o redovnim sudovima). Krajnji rok za pokretanje upravne parnice je 30 dana od datuma dostavljanja upravnog akta, ili 60 dana od datuma dostavljanja akta ako ga stranka nije primila (clan 23 Zakona o upravnim sporovima).
- c. Dodatna žalba ili zahtev za vanredno preispitivanje sudske odluke može se podneti na odluku u upravnoj parnici (clanovi 19-20, 45-50 Zakona o upravnim sporovima). Jedno ili drugo od ovih mora se podneti nadležnom sudu u roku od 30 dana od dostavljanja sporne odluke (clan 46 Zakona o upravnim sporovima)

Po clanu 70-1 Zakona o šumama, postupak se mora pokrenuti u roku od 30 dana posle isteka roka za javno preispitivanje.